佛说阿弥陀经

无量寿经四十八愿

蕅益大师：佛说阿弥陀经要解

省庵大师：西方发愿文注

（简体注音本）

仁慧草堂编制

说 明

《佛说阿弥陀经》根据苏州弘化社民国二十二年印光大师校订流通之《净土五经》原影印本校对注音。《无量寿经四十八愿》《佛说阿弥陀经要解》根据弘化社民国版《净土十要》影印本校对注音。《西方发愿文注》根据佛陀教育基金会印赠《莲宗十一祖省庵法师语录》校对注音。句读及注音仅作参考。

本电子书是免费结缘品。特此说明。

仁慧草堂

二〇二二年十一月

扫码关注仁慧草堂微信公众号

目 录

佛说阿弥陀经 ..... - 1 -
无量寿经四十八愿 ..... - 15 -
佛说阿弥陀经要解 ..... - 32 -
西方发愿文注 ..... - 95 -

佛说阿弥陀经

印光大师校订本

仁慧草堂

● 起诵仪

诵经警文

1. 未诵前. 漱口澡手。当净三业. 若三业无亏. 则百福俱集。三业者. 身口意也。端身正坐. 如对圣容. 则身业净也。口无杂言. 断诸嬉笑. 则口业净也。意不散乱. 屏息万缘. 则意业净也。

2. 未诵前. 已诵后. 俱要对圣像前合掌三礼。如无佛像. 对经对空礼拜亦可。

lián chí zàn

莲池赞

（一遍）

lián chí hǎi huì mí tuó rú lái guān yīn shì zhì zuò lián tái jiē yǐn shàng
莲池海会. 弥陀如来. 观音势至坐莲台. 接引上
jīn jiē dà shì hóng kāi pǔ yuàn lí chén āi
金阶. 大誓弘开. 普愿离尘埃。

ná mó lián chí huì pú sà mó hē sà
南無莲池会菩萨摩诃萨（合掌三称）

ná mó lián chí hǎi huì fó pú sà
南無莲池海会佛菩萨（合掌三称）

ná mó běn shī shì jiā móu ní fó
南無本师释迦牟尼佛（合掌三称）

kāi jīng jì

开经偈

（一遍）

wú shàngshènshēnwēimiào fǎ bǎi qiānwàn jié nánzāo yù
无上甚深微妙法 百千万劫难遭遇
wǒ jīn jiàn wén dé shòu chí yuàn jiě rú lái zhēn shí yì
我今见闻得受持 愿解如来真实义

fó shuō ē mí tuó jīng

佛说阿弥陀经

yáo qín sānzàng fǎ shī jiū mó luó shí yì

姚秦三藏法师鸠摩罗什译

rú shì wǒ wén yī shí fó zài shè wèi guó qí shù jǐ gū dú
如是我闻．一时．佛在舍卫国．祇树给孤独
yuán yǔ dà bǐ qiū sēng qiān èr bǎi wǔ shí rén jù jiē shì dà ē
园。与大比丘僧．千二百五十人俱。皆是大阿
luó hàn zhòng suǒ zhī shí zhǎng lǎo shè lì fú mó hē mù qián lián mó
罗汉．众所知识。长老舍利弗．摩诃目犍连．摩
hē jiā shè mó hē jiā zhān yán mó hē jù chī luó lí pó duō zhōu
诃迦叶．摩诃迦旃延．摩诃俱絺罗．离婆多．周
lì pán tuó qié nán tuó ē nán tuó luó hóu luó jiāo fàn bō tí bīn
利槃陀伽．难陀．阿难陀．罗睺罗．憍梵波提．宾
tóu lú pō luó duò jiā liú tuó yí mó hē jié bīn nuó bó jū luó ē
头卢颇罗堕．迦留陀夷．摩诃劫宾那．薄拘罗．阿
nóu lóu tuó rú shì děng zhū dà dì zǐ bìng zhū pú sà mó hē sà wén
㝹楼驮．如是等诸大弟子。并诸菩萨摩诃萨．文
shū shī lì fǎ wáng zǐ ē yì duō pú sà qián tuó hē tí pú
殊师利法王子．阿逸多菩萨．乾陀诃提菩
sà cháng jīng jìn pú sà yǔ rú shì děng zhū dà pú sà jí shì tí
萨．常精进菩萨．与如是等诸大菩萨。及释提
huán yīn děng wú liàng zhū tiān dà zhòng jù ěr shí fó gào zhǎng lǎo shè
桓因等．无量诸天大众俱。尔时佛告长老舍
lì fú cóng shì xī fāng guò shí wàn yì fó tǔ yǒu shì jiè míng yuē
利弗．从是西方．过十万亿佛土．有世界名曰
jí lè qí tǔ yǒu fó hào ē mí tuó jīn xiàn zài shuō fǎ shè lì
极乐。其土有佛．号阿弥陀．今现在说法。舍利
fú bǐ tǔ hé gù míng wéi jí lè qí guó zhòng shēng wú yǒu zhòng
弗．彼土何故名为极乐。其国众生．无有众
kǔ dàn shòu zhū lè gù míng jí lè yòu shè lì fú jí lè guó
苦．但受诸乐．故名极乐。又舍利弗．极乐国
tǔ qī chóng lán shǔn qī chóng luó wǎng qī chóng háng shù jiē
土．七重栏楯．七重罗网．七重行树．皆

shì sì bǎozhōu zā wéirào shì gù bǐ guómíngwéi jí lè yòushè lì
是四宝周匝围绕. 是故彼国名为极乐。又舍利
fú jí lè guó tǔ yǒu qī bǎo chí bā gōng dé shuǐ chōngmǎn qí
弗. 极乐国土. 有七宝池. 八功德水. 充满其
zhōng chí dǐ chún yǐ jīn shā bù dì sì biān jiē dào jīn yín liú
中。池底. 纯以金沙布地。四边阶道. 金. 银. 琉
lí bō lí hé chéng shàngyǒu lóu gé yì yǐ jīn yín liú
璃. 玻瓈. 合成。上有楼阁. 亦以金. 银. 琉
lí bō lí chē qú chì zhū mǎnǎo ér yán shì zhī chízhōng
璃. 玻瓈. 砗磲. 赤珠. 码碯. 而严饰之。池中
liánhuā dà rú chē lún qīng sè qīngguāng huáng sè huángguāng chì
莲华. 大如车轮. 青色青光. 黄色黄光. 赤
sè chìguāng bái sè báiguāng wēimiàoxiāng jié shè lì fú jí
色赤光. 白色白光. 微妙香洁。舍利弗. 极
lè guó tǔ chéng jiù rú shì gōng dé zhuāngyán yòushè lì fú bǐ
乐国土. 成就如是功德庄严。又舍利弗. 彼
fó guó tǔ chángzuòtiānyuè huáng jīn wéi dì zhòu yè liù shí yù
佛国土. 常作天乐. 黄金为地。昼夜六时. 雨
tiānmàntuó luóhuā qí tǔ zhòngshēng cháng yǐ qīngdàn gè yǐ yī
天曼陀罗华。其土众生. 常以清旦. 各以衣
gé chéngzhòngmiàohuā gòngyǎng tā fāng shí wàn yì fó jí yǐ shí
裓. 盛众妙华. 供养他方十万亿佛。即以食
shí huándàoběnguó fàn sì jīngxíng shè lì fú jí lè guó
时. 还到本国. 饭食经行。舍利弗. 极乐国
tǔ chéng jiù rú shì gōng dé zhuāngyán fù cì shè lì fú bǐ guó
土. 成就如是功德庄严。复次舍利弗. 彼国
chángyǒuzhǒngzhǒng qí miào zá sè zhī niǎo bái hè kǒngquè yīng
常有种种奇妙杂色之鸟. 白鹤. 孔雀. 鹦
wǔ shè lì jiā líng pín qié gòngmìng zhī niǎo shì zhūzhòngniǎo zhòu
鹉. 舍利. 迦陵频伽. 共命之鸟。是诸众鸟. 昼
yè liù shí chū hé yǎ yīn qí yīn yǎnchàng wǔ gēn wǔ lì qī
夜六时. 出和雅音。其音演畅五根. 五力. 七
pú tí fēn bā shèngdào fēn rú shì děng fǎ qí tǔ zhòngshēng wén
菩提分. 八圣道分. 如是等法。其土众生. 闻
shì yīn yǐ jiē xī niàn fó niàn fǎ niànsēng shè lì fú rǔ wù wèi
是音已. 皆悉念佛念法念僧。舍利弗. 汝勿谓
cǐ niǎo shí shì zuì bàosuǒshēng suǒ yǐ zhě hé bǐ fó guó tǔ wú
此鸟. 实是罪报所生。所以者何. 彼佛国土. 无

sān è dào shè lì fú qí fó guó tǔ shàng wú è dào zhī míng hé
三恶道。舍利弗. 其佛国土. 尚 无恶道之名. 何

kuàngyǒu shí shì zhūzhòngniǎo jiē shì ē mí tuó fó yù lìng fǎ yīn
况 有实。是诸 众 鸟. 皆是阿弥陀佛. 欲令法音

xuān liú biànhuàsuǒzuò shè lì fú bǐ fó guó tǔ wēifēngchuī
宣流. 变化所作。舍利弗. 彼佛国土. 微风吹

dòngzhūbǎoháng shù jí bǎo luó wǎng chūwēimiào yīn pì rú bǎi
动诸宝行树. 及宝罗网. 出微妙音。譬如百

qiānzhǒngyuè tóng shí jù zuò wén shì yīn zhě zì rán jiē shēngniàn
千 种 乐. 同时俱作。闻是音者. 自然皆 生 念

fó niàn fǎ niànsēng zhī xīn shè lì fú qí fó guó tǔ chéng jiù rú
佛念法念僧之心。舍利弗. 其佛国土. 成 就如

shì gōng dé zhuāngyán shè lì fú yú rǔ yì yún hé bǐ fó hé gù
是功德 庄 严。舍利弗. 于汝意云何. 彼佛何故

hào ē mí tuó shè lì fú bǐ fó guāngmíng wú liàng zhào shí fāng
号阿弥陀。舍利弗. 彼佛 光 明无量. 照十方

guó wú suǒzhàng ài shì gù hàowéi ē mí tuó yòushè lì fú bǐ
国. 无所 障 碍. 是故号为阿弥陀。又舍利弗. 彼

fó shòumìng jí qí rén mín wú liàngwú biān ē sēng qí jié gù míng
佛寿 命. 及其人民. 无量无边阿僧祇劫. 故名

ē mí tuó shè lì fú ē mí tuó fó chéng fó yǐ lái yú jīn
阿弥陀。舍利弗. 阿弥陀佛. 成 佛已来. 于今

shí jié yòushè lì fú bǐ fó yǒu wú liàngwú biānshēngwén dì zǐ jiē
十劫。又舍利弗. 彼佛有无量无边 声 闻弟子. 皆

ē luóhàn fēi shì suànshù zhī suǒnéng zhī zhū pú sà zhòng yì fù
阿罗汉. 非是算数之所能知。诸菩萨 众 . 亦复

rú shì shè lì fú bǐ fó guó tǔ chéng jiù rú shì gōng dé zhuāng
如是。舍利弗. 彼佛国土. 成 就如是功德 庄

yán yòushè lì fú jí lè guó tǔ zhòngshēngshēngzhě jiē shì ē
严。又舍利弗. 极乐国土. 众 生 生 者. 皆是阿

pí bá zhì qí zhōngduōyǒu yī shēng bǔ chù qí shùshènduō fēi shì
鞞跋致。其 中 多有一 生 补处. 其数甚多. 非是

suànshù suǒnéng zhī zhī dàn kě yǐ wú liàngwú biān ē sēng qí shuō shè
算数所能知之. 但可以无量无边阿僧祇说。舍

lì fú zhòngshēngwénzhě yīngdāng fā yuàn yuànshēng bǐ guó
利弗. 众 生 闻者. 应当发愿. 愿 生 彼国。

suǒ yǐ zhě hé dé yǔ rú shì zhūshàngshànrén jù huì yī chù shè
所以者何. 得与如是诸 上 善人. 俱会一处。舍

lì fú bù kě yǐ shǎoshàngēn fú dé yīn yuán dé shēng bǐ guó shè
利弗. 不可以少 善根福德因缘. 得 生 彼国。舍

lì fú ruò yǒushànnán zǐ shàn nǚ rén wénshuō ē mí tuó fó zhí
利弗. 若有善男子. 善女人. 闻说阿弥陀佛. 执

chí mínghào ruò yī rì ruò èr rì ruò sān rì ruò sì rì ruò
持名号. 若一日. 若二日. 若三日. 若四日. 若

wǔ rì ruò liù rì ruò qī rì yī xīn bú luàn qí rén lín mìngzhōng
五日. 若六日. 若七日. 一心不乱。其人临命 终

shí ē mí tuó fó yǔ zhū shèngzhòng xiàn zài qí qián shì rén zhōng
时. 阿弥陀佛. 与诸 圣 众 . 现在其前。是人 终

shí xīn bù diāndǎo jí dé wǎngshēng ē mí tuó fó jí lè guó tǔ
时. 心不颠倒. 即得 往 生 阿弥陀佛极乐国土。

shè lì fú wǒ jiàn shì lì gù shuō cǐ yán ruò yǒuzhòngshēng wén
舍利弗. 我见是利. 故说此言。若有 众 生 . 闻

shì shuōzhě yīngdāng fā yuàn shēng bǐ guó tǔ shè lì fú rú wǒ
是说者. 应 当 发 愿 . 生 彼国土。舍利弗. 如我

jīn zhě zàn tàn ē mí tuó fó bù kě sī yì gōng dé zhī lì dōngfāng
今者. 赞叹阿弥陀佛不可思议 功 德之利。 东 方

yì yǒu ē chù pí fó xū mí xiàng fó dà xū mí fó xū mí guāng
亦有阿閦鞞佛. 须弥 相 佛. 大须弥佛. 须弥 光

fó miào yīn fó rú shì děnghéng hé shā shù zhū fó gè yú qí
佛. 妙 音佛. 如是 等 恒 河沙数诸佛。各于其

guó chūguǎngcháng shé xiàng biàn fù sān qiān dà qiān shì jiè shuō
国. 出 广 长 舌 相 . 遍覆三千大千世界. 说

chéng shí yán rǔ děngzhòngshēng dāng xìn shì chēngzàn bù kě sī yì
诚 实言。汝 等 众 生 . 当 信是 称 赞不可思议

gōng dé yī qiè zhū fó suǒ hù niànjīng shè lì fú nánfāng shì jiè yǒu
功 德一切诸佛所护念经。舍利弗. 南方世界. 有

rì yuè dēng fó míngwén guāng fó dà yànjiān fó xū mí dēng
日月 灯 佛. 名 闻 光 佛. 大焰肩佛. 须弥 灯

fó wú liàngjīng jìn fó rú shì děnghéng hé shā shù zhū fó gè yú
佛. 无量精进佛. 如是 等 恒 河沙数诸佛。各于

qí guó chūguǎngcháng shé xiàng biàn fù sān qiān dà qiān shì jiè shuō
其国. 出 广 长 舌 相 . 遍覆三千大千世界. 说

chéng shí yán rǔ děngzhòngshēng dāng xìn shì chēngzàn bù kě sī yì
诚 实言。汝 等 众 生 . 当 信是 称 赞不可思议

gōng dé yī qiè zhū fó suǒ hù niànjīng shè lì fú xī fāng shì jiè yǒu
功 德一切诸佛所护念经。舍利弗. 西方世界. 有

wú liàngshòu fó wú liàngxiàng fó wú liàngchuáng fó dà guāng
无量寿佛. 无量相佛. 无量幢佛. 大光
fó dà míng fó bǎoxiàng fó jìngguāng fó rú shì děnghéng hé
佛. 大明佛. 宝相佛. 净光佛. 如是等恒河
shā shù zhū fó gè yú qí guó chūguǎngchángshéxiàng biàn fù sān
沙数诸佛。各于其国. 出广长舌相. 遍覆三
qiān dà qiān shì jiè shuōchéng shí yán rǔ děngzhòngshēng dāng xìn
千大千世界. 说诚实言。汝等众生. 当信
shì chēngzàn bù kě sī yì gōng dé yī qiè zhū fó suǒ hù niànjīng shè lì
是称赞不可思议功德一切诸佛所护念经。舍利
fú běi fāng shì jiè yǒuyànjiān fó zuì shèng yīn fó nán jǔ fó rì
弗. 北方世界. 有焰肩佛. 最胜音佛. 难沮佛. 日
shēng fó wǎngmíng fó rú shì děnghéng hé shā shù zhū fó gè yú
生佛. 网明佛. 如是等恒河沙数诸佛。各于
qí guó chūguǎngchángshéxiàng biàn fù sānqiān dà qiān shì jiè shuō
其国. 出广长舌相. 遍覆三千大千世界. 说
chéng shí yán rǔ děngzhòngshēng dāng xìn shì chēngzàn bù kě sī yì
诚实言。汝等众生. 当信是称赞不可思议
gōng dé yī qiè zhū fó suǒ hù niànjīng shè lì fú xià fāng shì jiè yǒu
功德一切诸佛所护念经。舍利弗. 下方世界. 有
shī zǐ fó míngwén fó mínggguāng fó dá mó fó fǎ chuáng
师子佛. 名闻佛. 名光佛. 达摩佛. 法幢
fó chí fǎ fó rú shì děnghéng hé shā shù zhū fó gè yú qí
佛. 持法佛. 如是等恒河沙数诸佛。各于其
guó chūguǎngchángshéxiàng biàn fù sānqiān dà qiān shì jiè shuō
国. 出广长舌相. 遍覆三千大千世界. 说
chéng shí yán rǔ děngzhòngshēng dāng xìn shì chēngzàn bù kě sī yì
诚实言。汝等众生. 当信是称赞不可思议
gōng dé yī qiè zhū fó suǒ hù niànjīng shè lì fú shàngfāng shì
功德一切诸佛所护念经。舍利弗. 上方世
jiè yǒu fàn yīn fó xiù wáng fó xiāngshàng fó xiāngguāng fó dà
界. 有梵音佛. 宿王佛. 香上佛. 香光佛. 大
yànjiān fó zá sè bǎohuāyánshēn fó suō luó shùwáng fó bǎohuā
焰肩佛. 杂色宝华严身佛. 娑罗树王佛. 宝华
dé fó jiàn yī qiè yì fó rú xū mí shān fó rú shì děnghéng hé
德佛. 见一切义佛. 如须弥山佛. 如是等恒河
shā shù zhū fó gè yú qí guó chūguǎngchángshéxiàng biàn fù sān
沙数诸佛。各于其国. 出广长舌相. 遍覆三

qiān dà qiān shì jiè shuōchéng shí yán rǔ děngzhòngshēng dāng xìn
千大千世界. 说 诚 实言。汝等 众 生 . 当信
shì chēngzàn bù kě sī yì gōng dé yī qiè zhū fó suǒ hù niànjīng shè lì
是 称 赞不可思议 功 德一切诸佛所护念经。舍利
fú yú rǔ yì yún hé hé gù míngwéi yī qiè zhū fó suǒ hù niànjīng
弗. 于汝意云何. 何故名为一切诸佛所护念经。
shè lì fú ruò yǒu shànnán zǐ shàn nǚ rén wén shì jīng shòu chí
舍利弗. 若有善男子. 善女人. 闻是经受持
zhě jí wén zhū fó míngzhě shì zhūshànnán zǐ shàn nǚ rén jiē
者. 及闻诸佛名者。是诸善男子. 善女人. 皆
wéi yī qiè zhū fó zhī suǒ hù niàn jiē dé bú tuì zhuǎn yú ē nòuduō luó
为一切诸佛之所护念. 皆得不退 转 于阿耨多罗
sānmiǎosān pú tí shì gù shè lì fú rǔ děng jiē dāng xìn shòu wǒ
三 藐 三菩提。是故舍利弗. 汝等皆 当 信 受 我
yǔ jí zhū fó suǒshuō shè lì fú ruòyǒu rén yǐ fā yuàn jīn
语. 及诸佛所 说。舍利弗. 若有人. 已发 愿 . 今
fā yuàn dāng fā yuàn yù shēng ē mí tuó fó guózhě shì zhū rén
发 愿 . 当 发 愿 . 欲 生 阿弥陀佛国者。是诸人
děng jiē dé bú tuì zhuǎn yú ē nòuduō luósānmiǎosān pú tí yú bǐ
等 . 皆得不退 转 于阿耨多罗三 藐 三菩提。于彼
guó tǔ ruò yǐ shēng ruò jīn shēng ruòdāngshēng shì gù shè lì
国土. 若已 生 . 若今 生 . 若 当 生 。是故舍利
fú zhūshànnán zǐ shàn nǚ rén ruò yǒu xìn zhě yīngdāng fā
弗. 诸善男子. 善女人. 若有信者. 应 当 发
yuàn shēng bǐ guó tǔ shè lì fú rú wǒ jīn zhě chēngzàn zhū fó
愿 . 生 彼国土。舍利弗. 如我今者. 称 赞诸佛
bù kě sī yì gōng dé bǐ zhū fó děng yì chēngzàn wǒ bù kě sī yì
不可思议 功 德。彼诸佛 等 . 亦 称 赞我不可思议
gōng dé ér zuò shì yán shì jiā móu ní fó néngwéishènnán xī yǒu
功 德. 而作是言. 释迦牟尼佛. 能 为 甚 难希有
zhī shì néng yú suō pó guó tǔ wǔzhuó è shì jié zhuó jiànzhuó fán
之事。能 于娑婆国土. 五 浊 恶世. 劫 浊 . 见 浊 . 烦
nǎozhuó zhòngshēngzhuó mìngzhuózhōng dé ē nòuduō luó sānmiǎo
恼浊 . 众 生 浊 . 命 浊 中 . 得阿耨多罗三 藐
sān pú tí wèi zhūzhòngshēng shuō shì yī qiè shì jiānnán xìn zhī fǎ
三菩提。为诸 众 生 . 说是一切世间难信之法。
shè lì fú dāng zhī wǒ yú wǔzhuó è shì xíng cǐ nán shì dé ē
舍利弗. 当 知我于五 浊 恶世. 行此难事. 得阿

nòu duō luó sān miǎo sān pú tí wèi yī qiè shì jiān shuō cǐ nán xìn zhī
耨多罗三藐三菩提。为一切世间说此难信之
fǎ shì wéi shèn nán fó shuō cǐ jīng yǐ shè lì fú jí zhū bǐ
法．是为甚难。佛说此经已．舍利弗．及诸比
qiū yī qiè shì jiān tiān rén ē xiū luó děng wén fó suǒ shuō huān xǐ
丘．一切世间天人阿修罗等．闻佛所说．欢喜
xìn shòu zuò lǐ ér qù
信受．作礼而去。

佛说阿弥陀经

音释：

絺音痴　毚奴侯切　驮唐何切　衣裓裓古得切衣前襟也　盛时征切受也　阿鞞跋致梵语也此云不退转鞞骈迷切跋蒲拨切　閟昌六切　沮慈吕切

● 结诵仪

bá yī qiè yè zhànggēnběn dé shēngjìng tǔ tuó luó ní

拔一切业 障 根本得 生 净土陀罗尼

（三遍）

ná mó ē mí duō pó yè duō tuō qié duō yè duō dì yè tuō
南無阿弥多婆夜。哆他伽跢夜。哆地夜他。

ē mí lì dū pó pí ē mí lì duō xī dān pó pí ē mí lì
阿弥唎。都婆毗。阿弥唎哆。悉耽婆毗。阿弥唎

duō pí jiā lán dì ē mí lì duō pí jiā lán duō qié mí nì
哆。毗迦兰帝。阿弥唎哆。毗迦兰哆。伽弥膩。

qié qié nuó zhǐ duō jiā lì suō pó hē
伽伽那。枳多迦隶。娑婆诃。

（不思议神力传云．若欲受持咒法．嚼杨枝．澡豆．漱口．然香．于佛像前胡跪合掌。日夜六时．各诵三七遍。即灭四重．五逆．十恶。谤方等罪．悉得灭除。现世所求皆得。不为恶鬼神所惑乱。若数满二十万遍．即感得菩提牙生。若至三十万遍．即面见阿弥陀佛。拔一切业障根本得生净土神咒云．若有善男子善女人能诵此咒者．阿弥陀佛常住其顶日夜拥护．无令怨家而得其便．现世常得安隐．临命终时．任运往生。）

zàn fó jì

赞佛偈

（一遍）

ē mí tuó fó shēn jīn sè　xiànghǎoguāngmíng wú děng lún

阿弥陀佛身金色　相好光明无等伦

bái háo wǎn zhuǎn wǔ xū mí　gàn mù chéng qīng sì dà hǎi

白毫宛转五须弥　绀目澄清四大海

guāngzhōnghuà fó wú shù yì　huà pú sà zhòng yì wú biān

光中化佛无数亿　化菩萨众亦无边

sì shí bā yuàn dù zhòngshēng　jiǔ pǐn xián lìng dēng bǐ àn

四十八愿度众生　九品咸令登彼岸

ná mó xī fāng jí lè shì jiè dà cí dà bēi ē mí tuó fó

南無西方极乐世界大慈大悲阿弥陀佛

（一称）

ná mó ē mí tuó fó

南無阿弥陀佛（千称或数百称）

ē mí tuó fó

阿弥陀佛（千称或数百称）

ná móguān shì yīn pú sà

南無观世音菩萨（三称三拜）

ná mó dà shì zhì pú sà

南無大势至菩萨（三称三拜）

ná móqīngjìng dà hǎi zhòng pú sà

南無清净大海众菩萨（三称三拜）

xī fāng fā yuànwén

西方发愿文

（一遍）

qǐ shǒu xī fāng ān lè guó jiē yǐn zhòngshēng dà dǎo shī
稽首西方安乐国 接引众生大导师

wǒ jīn fā yuànyuànwǎngshēng wéi yuàn cí bēi āi shè shòu
我今发愿愿往生 惟愿慈悲哀摄受

dì zǐ 某甲 众等 pǔ wèi sì ēn sānyǒu fǎ jiè zhòngshēng qiú yú zhū
弟子某甲众等普为四恩三有.法界众生.求于诸

fó yī shèng wú shàng pú tí dào gù zhuān xīn chí niàn ē mí tuó
佛一乘无上菩提道故. 专心持念阿弥陀

fó wàn dé hóngmíng qī shēngjìng tǔ yòu yǐ yè zhòng fú qīng zhàng
佛.万德洪名.期生净土。又以业重福轻.障

shēn huì qiǎn rǎn xīn yì chì jìng dé nánchéng jīn yú fó qián qiáo
深慧浅.染心易炽.净德难成。今于佛前.翘

qín wǔ tǐ pī lì yī xīn tóu chéngchàn huǐ
勤五体.披沥一心.投诚忏悔。

wǒ jí zhòngshēng kuàng jié zhì jīn mí běn jìng xīn zòng tān
我及众生.旷劫至今.迷本净心。纵贪

chēn chī rǎn huì sān yè wú liàng wú biān suǒ zuò zuì gòu wú liàng
嗔痴.染秽三业.无量无边。所作罪垢.无量

wú biān suǒ jié yuān yè yuàn xī xiāomiè cóng yú jīn rì lì shēn
无边。所结冤业.愿悉消灭。从于今日.立深

shì yuàn yuǎn lí è fǎ shì bú gèngzào qín xiū shèngdào shì bú
誓愿。远离恶法.誓不更造。勤修圣道.誓不

tuì duò shì chéngzhèng jué shì dù zhòngshēng ē mí tuó fó yǐ
退惰。誓成正觉.誓度众生。阿弥陀佛.以

cí bēi yuàn lì dāngzhèng zhī wǒ dāng āi mǐn wǒ dāng jiā pī wǒ
慈悲愿力.当证知我.当哀悯我.当加被我。

yuànchánguān zhī zhōng mèngmèi zhī jì dé jiàn ē mí tuó fó jīn sè
愿禅观之中.梦寐之际.得见阿弥陀佛金色

zhī shēn dé lì ē mí tuó fó bǎoyán zhī tǔ dé méng ē mí tuó fó
之身.得历阿弥陀佛宝严之土.得蒙阿弥陀佛

gān lù guàndǐng guāngmíngzhàoshēn shǒu mó wǒ tóu yī fù wǒ tǐ
甘露灌顶.光明照身.手摩我头.衣覆我体。

shǐ wǒ sù zhàng zì chú shàngēnzēngzhǎng jí kōngfánnǎo dùn pò
使我宿障自除．善根增长。疾空烦恼．顿破
wú míng yuán jué miào xīn kuòrán kāi wù jì guāngzhēnjìng cháng
无明。圆觉妙心．廓然开悟。寂光真境．常
dé xiànqián
得现前。

zhì yú lín yù mìngzhōng yù zhī shí zhì shēn wú yī qiè bìng kǔ
至于临欲命终．预知时至。身无一切病苦
è nàn xīn wú yī qiè tānliàn mí huò zhū gēnyuè yù zhèngniàn fēn
厄难．心无一切贪恋迷惑。诸根悦豫．正念分
míng shěbào ān xiáng rú rù chándìng ē mí tuó fó yǔ guān yīn
明。舍报安详．如入禅定。阿弥陀佛．与观音
shì zhì zhū shèngxiánzhòng fàngguāng jiē yǐn chuíshǒu tí xié lóu
势至．诸圣贤众．放光接引．垂手提携。楼
gé chuángfān yì xiāngtiānyuè xī fāngshèngjìng zhāo shì mù qián
阁幢幡．异香天乐．西方圣境．昭示目前。
lìng zhū zhòngshēng jiànzhěwénzhě huān xǐ gǎntàn fā pú tí xīn
令诸众生．见者闻者．欢喜感叹．发菩提心。
wǒ yú ěr shí chéng jīn gāng tái suí cóng fó hòu rú tán zhǐ
我于尔时．乘金刚台．随从佛后。如弹指
qǐng shēng jí lè guó qī bǎo chí nèi shènglián huāzhōng huā kāi
顷．生极乐国．七宝池内．胜莲华中。华开
jiàn fó jiànzhū pú sà wénmiào fǎ yīn huò wú shēngrěn yú xū
见佛．见诸菩萨．闻妙法音．获无生忍。于须
yú jiān chéng shì zhū fó qīn méngshòu jì dé shòu jì yǐ sān
臾间．承事诸佛．亲蒙授记。得授记已．三
shēn sì zhì wǔ yǎn liù tōng wú liàng bǎi qiān tuó luó ní mén yī qiè
身四智．五眼六通．无量百千陀罗尼门．一切
gōng dé jiē xī chéng jiù ránhòu bù wéi ān yǎng huí rù suō pó
功德．皆悉成就。然后不违安养．回入娑婆。
fēn shēn wú shù biàn shí fāng chà yǐ bù kě sī yì zì zài shén
分身无数．遍十方刹。以不可思议自在神
lì zhǒngzhǒngfāngbiàn dù tuōzhòngshēng xiánlìng lí rǎn huán
力．种种方便．度脱众生．咸令离染．还
dé jìng xīn tóngshēng xī fāng rù bú tuì dì
得净心．同生西方．入不退地。

rú shì dà yuàn shì jiè wú jìn zhòngshēng wú jìn yè jí fán
如是大愿．世界无尽．众生无尽．业及烦

nǎo yī qiè wú jìn wǒ yuàn wú jìn yuàn jīn lǐ fó fā yuàn xiū chí gōng
恼一切无尽．我愿无尽。愿今礼佛发愿修持功
dé huí shī yǒuqíng sì ēn zǒngbào sānyǒu qí zī fǎ jiè zhòng
德．回施有情。四恩总报．三有齐资。法界众
shēng tóngyuánzhǒng zhì
生．同圆种智。

huí xiàng jì
回向偈

（一遍）

yuànshēng xī fāngjìng tǔ zhōng jiǔ pǐn liánhuāwéi fù mǔ
愿生西方净土中　九品莲华为父母
huā kāi jiàn fó wù wú shēng bú tuì pú sà wéibàn lǚ
华开见佛悟无生　不退菩萨为伴侣

sān guī yī
三皈依

（一遍）

zì guī yī fó dāngyuànzhòngshēng tǐ jiě dà dào fā wú
自皈依佛．当愿众生．体解大道．发无
shàng xīn zì guī yī fǎ dāngyuànzhòngshēng shēn rù jīngzàng zhì
上心。自皈依法．当愿众生．深入经藏．智
huì rú hǎi zì guī yī sēng dāng yuàn zhòng shēng tǒng lǐ dà
慧如海。自皈依僧．当愿众生．统理大
zhòng yī qiè wú ài hé nánshèngzhòng
众．一切无碍。和南圣众。

（上述三种发愿文．及二种回向偈．可各取一种发愿回向即可。当对佛跪念．念毕．起身三礼而退。）

无量寿经四十八愿

（照隋慧远疏. 愿愿标题. 以便醒目）

仁慧草堂

wú liàngshòu jīng sì shí bā yuàn

无量寿经四十八愿

（照隋慧远疏，愿愿标题，以便醒目）

阿弥陀佛于世自在王佛时作大国王，闻佛说法，心怀悦豫，寻发道意，弃国捐王，行作沙门，号曰法藏。复诣佛前，礼足右绕，长跪合掌，以颂赞佛。颂赞已毕，而白佛言：“我发无上正觉之心，愿佛为我敷演诸佛如来净土之行。我闻此已，当如说修行，成满所愿。”时，世自在王佛知其高明，志愿广大，即为广说二百一十亿诸佛刹土天人善恶、国土粗妙，应其心愿，悉现与之。法藏即一其心，具足五劫，思惟修习。如是修已，复白佛言：“我已摄取庄严佛土清净之行。”佛告比丘：“汝今可说，悦可大众。”比丘白佛：“唯垂听察，如我所愿，当具说之。”于是发此四十八愿。此一一愿，皆为阿弥陀佛西方净土之最初缘起，念佛求生之士不可不知，故为附录于此。

此下正说之文，于中合有四十八愿。义要唯三，文别有七。义要三者：一、摄法身愿；二、摄净土愿；三、摄众生愿。四十八中，十二、十三及第十七是摄法身，第三十一、第三十二是摄净土，余四十三是摄众生。文别七者，初十一愿，为摄众生；次有两愿，是其第二，为摄法身；

次有三愿，是其第三，重摄众生；次有一愿，是其第四，重摄法身；次有十三，是其第五，为摄众生；次有两愿，是其第六，为摄净土；下有十六，是其第七，重摄众生。

dì yī guó wú è dàoyuàn

第一、国无恶道愿

shè wǒ dé fó guóyǒu dì yù è guǐ chùshēngzhě bù qǔ zhèng jué

设我得佛，国有地狱、饿鬼、畜生者，不取正觉。

dì èr bè gēng è dàoyuàn

第二、不更恶道愿

shè wǒ dé fó guózhōngtiān rén shòuzhōng zhī hòu fù gēngsān è dàozhě bù qǔ zhèng jué

设我得佛，国中天人寿终之后，复更三恶道者，不取正觉。

dì sān shēnzhēn jīn sè yuàn

第三、身真金色愿

shè wǒ dé fó guózhōngtiān rén bù xī zhēn jīn sè zhě bù qǔ zhèng jué

设我得佛，国中天人不悉真金色者，不取正觉。

dì sì xíng sè xiāngtóngyuàn

第四、形色相同愿

shè wǒ dé fó guózhōngtiān rén xíng sè bù tóngyǒuhǎochǒuzhě bù qǔ zhèng jué

设我得佛，国中天人形色不同有好丑者，不取正觉。

dì wǔ sù mìng zhì tōngyuàn

第五、宿命智通愿

shè wǒ dé fó guózhōngtiānrén bú zhì sù mìng xià zhì zhī bǎi
设我得佛，国中天人不识宿命，下至知百
qiān yì nà yóu tā zhū jié shì zhě bù qǔ zhèng jué
千亿那由他诸劫事者，不取正觉。

dì liù tiānyǎn pǔ jiànyuàn

第六、天眼普见愿

shè wǒ dé fó guózhōngtiānrén bù dé tiānyǎn xià zhì jiàn bǎi
设我得佛，国中天人不得天眼，下至见百
qiān yì nà yóu tā zhū fó guózhě bù qǔ zhèng jué
千亿那由他诸佛国者，不取正觉。

dì qī tiān ěr pǔ wényuàn

第七、天耳普闻愿

shè wǒ dé fó guózhōngtiānrén bù dé tiān ěr xià zhì wén bǎi
设我得佛，国中天人不得天耳，下至闻百
qiān yì nà yóu tā zhū fó suǒshuō bù xī shòu chí zhě bù qǔ zhèng jué
千亿那由他诸佛所说，不悉受持者，不取正觉。

dì bā tā xīn xī zhī yuàn

第八、他心悉知愿

shè wǒ dé fó guózhōngtiānrén bù dé jiàn tā xīn zhì xià zhì zhī
设我得佛，国中天人不得见他心智，下至知
bǎi qiān yì nà yóu tā zhū fó guózhōngzhòngshēng xīn niàn zhě bù qǔ
百千亿那由他诸佛国中众生心念者，不取
zhèng jué
正觉。

dì jiǔ shén zú wú ài yuàn

第九、神足无碍愿

shè wǒ dé fó guózhōngtiānrén bù dé shén zú yú yī niànqǐng
设我得佛，国 中 天人不得 神 足，于一念 顷，
xià zhì bù néng chāoguò bǎi qiān yì nà yóu tā zhū fó guó zhě bù qǔ
下至不 能 超 过百 千 亿那由他诸佛国者， 不取
zhèng jué
正 觉。

dì shí bù tān jì shēnyuàn
第十、不贪计身 愿

shè wǒ dé fó guózhōngtiānrén ruò qǐ xiǎngniàn tān jì shēnzhě
设我得佛，国 中 天人若起 想 念贪计 身 者，
bù qǔ zhèng jué
不取 正 觉。

dì shí yī zhù dìngzhèngmièyuàn
第十一、住定 证 灭愿

shè wǒ dé fó guózhōngtiānrén bú zhù dìng jù bì zhì miè dù zhě
设我得佛，国 中 天人不住定聚必至灭度者，
bù qǔ zhèng jué
不取 正 觉。

就初段中，初有两愿，愿生无苦。后之九愿，愿生得乐。无苦中，初一愿其自国无苦。设我得佛，国有地狱饿鬼畜生，不取正觉。不取正觉者，诸愿不满，终不成佛。假设所愿不满得成，誓终不取。是故说言，设我得佛，国有地狱畜生饿鬼，不取正觉。余亦如是。言地狱者，地下牢狱，是其苦处，故云地狱。言饿鬼者，饥渴名饿，恐怯多畏，故名为鬼。言畜生者，此乃从生畜养为名。一切世人，或为啖食，或为驱使，畜养此生，故云畜生。后之一愿，愿己国中有众生命终，不向他国受苦。此之两愿，愿

生无苦。后九愿生得乐之中，初之两愿，愿生身乐。后之七愿，愿生心乐。心中五通各别为一，漏尽分二，故有七愿。

dì shí èr guāngmíng wú liàngyuàn

第十二、光明无量愿

shè wǒ dé fó guāngmíngyǒunéngxiànliàng xià zhì bú zhào bǎi
设我得佛，光明有能限量，下至不照百
qiān yì nà yóu tā zhū fó guózhě bù qǔ zhèng jué
千亿那由他诸佛国者，不取正觉。

dì shí sān shòumìng wú liàngyuàn

第十三、寿命无量愿

shè wǒ dé fó shòumìngyǒunéngxiànliàng xià zhì bǎiqiān yì nà
设我得佛，寿命有能限量，下至百千亿那
yóu tā jié zhě bù qǔ zhèng jué
由他劫者，不取正觉。

第二段中，明摄法身，文相易知。

dì shí sì shēngwén wú shù yuàn

第十四、声闻无数愿

shè wǒ dé fó guózhōngshēngwényǒunéng jì liàng nǎi zhì sān
设我得佛，国中声闻有能计量，乃至三
qiān dà qiān shì jiè zhòngshēng xī chéngyuán jué yú bǎiqiān jié xī gòng
千大千世界众生悉成缘觉，于百千劫悉共
jì jiào zhī qí shù zhě bù qǔ zhèng jué
计校，知其数者，不取正觉。

dì shí wǔ suí yuàn xiū duǎnyuàn

第十五、随愿修短愿

shè wǒ dé fó guózhōngtiān rén shòumìng wú néngxiànliàng
设我得佛，国中天人寿命，无能限量，
chú qí běnyuàn xiū duǎn zì zài ruò bù ěr zhě bù qǔ zhèngjué
除其本愿修短自在。若不尔者，不取正觉。

dì shí liù bù wén è míngyuàn
第十六、不闻恶名愿

shè wǒ dé fó guózhōngtiān rén nǎi zhì wényǒu bú shànmíngzhě
设我得佛，国中天人，乃至闻有不善名者，
bù qǔ zhèngjué
不取正觉。

第三段中，明摄众生，文相易知。

dì shí qī zhū fó chēngtànyuàn
第十七、诸佛称叹愿

shè wǒ dé fó shí fāng shì jiè wú liàngzhū fó bù xī zī jiē
设我得佛，十方世界无量诸佛，不悉咨嗟
chēng wǒ míngzhě bù qǔ zhèngjué
称我名者，不取正觉。

第四段中，明摄法身，文相易知。

dì shí bā shí niàn bì shēngyuàn
第十八、十念必生愿

shè wǒ dé fó shí fāngzhòngshēng zhì xīn xìn yào yù shēng
设我得佛，十方众生，至心信乐，欲生
wǒ guó nǎi zhì shí niàn ruò bù shēngzhě bù qǔ zhèngjué wéi chú
我国，乃至十念，若不生者，不取正觉。唯除
wǔ nì fěi bàngzhèng fǎ
五逆，诽谤正法。

dì shí jiǔ lín zhōng jiē yǐn yuàn
第十九、临终接引愿

shè wǒ dé fó shí fāngzhòngshēng fā pú tí xīn xiū zhūgōng
设我得佛，十方 众 生，发菩提心，修诸功
dé zhì xīn fā yuàn yù shēng wǒ guó lín shòuzhōng shí jiǎ lìng
德，至心发愿，欲 生 我国。临寿 终 时，假令
bù yǔ dà zhòngwéi rào xiàn qí rén qiánzhě bù qǔ zhèng jué
不与大 众 围绕现其人前者，不取 正 觉。

dì èr shí yù shēngguǒ suì yuàn
第二十、欲 生 果遂 愿

shè wǒ dé fó zhòngshēngwén wǒ mínghào xì niàn wǒ guó
设我得佛， 众 生 闻我名 号，系念我国，
zhí zhòng dé běn zhì xīn huí xiàng yù shēng wǒ guó bù guǒ suì zhě
植 众 德本。至心回 向，欲 生 我国。不果遂者，
bù qǔ zhèng jué
不取 正 觉。

dì èr shí yī sān shí èr xiàngyuàn
第二十一、三十二相 愿

shè wǒ dé fó guózhōngtiān rén bù xī chéngmǎnsān shí èr dà
设我得佛，国 中 天人，不悉 成 满三十二大
rén xiàngzhě bù qǔ zhèng jué
人相者，不取 正 觉。

dì èr shí èr yī shēng bǔ chùyuàn
第二十二、一 生补处 愿

shè wǒ dé fó tā fāng fó tǔ zhū pú sà zhòng lái shēng wǒ guó
设我得佛，他方佛土诸菩萨 众，来 生 我国，
jiū jìng bì zhì yī shēng bǔ chù chú qí běnyuàn zì zài suǒhuà wèizhòng
究竟必至一 生 补处。除其本 愿 自在所化，为 众
shēng gù pī hóng shì kǎi jī lěi dé běn dù tuō yī qiè yóuzhū
生 故，被 弘 誓铠，积累德本，度脱一切。游诸
fó guó xiū pú sà hèng gòngyǎng shí fāngzhū fó rú lái kāi huàhéng
佛国，修菩萨 行，供 养十方诸佛如来，开化 恒
shā wú liàngzhòngshēng shǐ lì wú shàngzhèngzhēn zhī dào chāochū
沙无量 众 生，使立无 上 正 真之道， 超 出

cháng lún zhū dì zhī xíng xiànqián xiū xí pǔ xián zhī dé ruò bù ěr zhě
常 伦诸地之行，现前修习普贤之德。若不尔者，
bù qǔ zhèng jué
不取 正 觉。

dì èr shí sān gòngyǎng zhū fó yuàn

第二十三、供养诸佛愿

shè wǒ dé fó guózhōng pú sà chéng fó shén lì gòngyǎng
设我得佛，国 中 菩萨， 承 佛神力，供 养
zhū fó yī shí zhī qǐng bù néngbiàn zhì wú liàng wú shù yì nà yóu tā
诸佛。一食之顷，不 能 遍至无 量 无数亿那由他
zhū fó guózhě bù qǔ zhèng jué
诸佛国者， 不取 正 觉。

dì èr shí sì gòng jù suí yì yuàn

第二十四、供具随意愿

shè wǒ dé fó guózhōng pú sà zài zhū fó qián xiàn qí dé
设我得佛，国 中 菩萨，在诸佛前，现其德
běn zhū suǒ qiú yù gòngyǎng zhī jù ruò bù rú yì zhě bù qǔ zhèng
本。诸所求欲供 养 之具，若不如意者，不取 正
jué
觉。

dì èr shí wǔ yǎnshuōmiào zhì yuàn

第二十五、演说妙智愿

shè wǒ dé fó guózhōng pú sà bù néngyǎnshuō yī qiè zhì zhě
设我得佛，国 中 菩萨，不 能 演 说一切智者，
bù qǔ zhèng jué
不取 正 觉。

dì èr shí liù nà luó yánshēnyuàn

第二十六、那罗延身愿

shè wǒ dé fó guózhōng pú sà bù dé jīn gāng nà luó yánshēn
设我得佛，国 中 菩萨，不得金 刚 那罗延 身

zhě bù qǔ zhèng jué
者，不取 正 觉。

dì èr shí qī yī qiè yán jìng yuàn
第二十七、一切严净愿

shè wǒ dé fó guózhōng tiān rén yī qiè wàn wù yán jìng guāng
设我得佛，国 中 天人，一切万物，严净 光
lì xíng sè shū tè qióng wēi jí miào wú néng chēng liàng qí zhū
丽，形色殊特， 穷 微极 妙，无 能 称 量。其诸
zhòng shēng nǎi zhì dài dé tiānyǎn yǒu néng míng liǎo biàn qí míng shù zhě
众 生，乃至逮得天眼，有 能 明了辨其名 数者，
bù qǔ zhèng jué
不取 正 觉。

dì èr shí bā dào shù gāo xiǎn yuàn
第二十八、道树高显愿

shè wǒ dé fó guózhōng pú sà nǎi zhì shǎo gōng dé zhě bù
设我得佛，国 中 菩萨，乃至少 功德者，不
néng zhī jiàn qí dào chǎng shù wú liàng guāng sè gāo sì bǎi wàn lǐ zhě
能知见其道 场 树无量 光 色高四百万里者，
bù qǔ zhèng jué
不取 正 觉。

dì èr shí jiǔ sòng jīng dé huì yuàn
第二十九、诵经得慧愿

shè wǒ dé fó guózhōng pú sà ruò shòu dú jīng fǎ fěng sòng
设我得佛，国 中 菩萨，若 受 读经法，讽 诵
chí shuō ér bù dé biàn cái zhì huì zhě bù qǔ zhèng jué
持 说，而不得辩 才智慧者，不取 正 觉。

dì sān shí huì biàn wú xiàn yuàn
第三十、慧辩无限愿

shè wǒ dé fó guózhōng pú sà zhì huì biàn cái ruò kě xiàn
设我得佛，国 中 菩萨，智慧辩 才，若可限

liàngzhě bù qǔ zhèngjué
量者，不取正觉。

第五段中，初三愿，摄他国众生。次一愿，摄自国众生。次一还摄他国众生。后八还摄自国众生。

dì sān shí yī zhàojiàn shí fāngyuàn
第三十一、照见十方愿

shè wǒ dé fó guó tǔ qīngjìng jiē xī zhàojiàn shí fāng yī qiè wú
设我得佛，国土清净，皆悉照见十方一切无
liàng wú shù bù kě sī yì zhū fó shì jiè yóu rú míngjìng dǔ qí miàn
量无数不可思议诸佛世界，犹如明镜，睹其面
xiàng ruò bù ěr zhě bù qǔ zhèngjué
像。若不尔者，不取正觉。

dì sān shí èr bǎoxiāngmiàoyányuàn
第三十二、宝香妙严愿

shè wǒ dé fó zì dì yǐ shàng zhì yú xū kōng gōngdiàn
设我得佛，自地已上，至于虚空，宫殿
lóu guàn chí liú huā shù guózhōngsuǒyǒu yī qiè wàn wù jiē yǐ wú
楼观，池流华树，国中所有一切万物，皆以无
liàng zá bǎo bǎi qiānzhǒngxiāng ér gòng hé chéng yán shì qí miào
量杂宝，百千种香，而共合成。严饰奇妙，
chāo zhū tiān rén qí xiāng pǔ xūn shí fāng shì jiè pú sà wén zhě jiē
超诸天人。其香普熏十方世界，菩萨闻者，皆
xiū fó hèng ruò bù ěr zhě bù qǔ zhèngjué
修佛行。若不尔者，不取正觉。

第六段中，明摄净土，文显可知。

dì sān shí sān méngguāng róu ruǎnyuàn
第三十三、蒙光柔软愿

shè wǒ dé fó shí fāng wú liàng bù kě sī yì zhū fó shì jiè zhòng
设我得佛，十方无量不可思议诸佛世界众

shēng zhī lèi méng wǒ guāngmíng chù qí tǐ zhě shēn xīn róu ruǎn chāo
生 之类，蒙 我 光 明触其体者，身心柔软，超
guòtiān rén ruò bù ěr zhě bù qǔ zhèng jué
过天人。若不尔者，不取 正 觉。

dì sān shí sì wénmíng dé rěn yuàn
第三十四、闻名得忍愿

shè wǒ dé fó shí fāng wú liàng bù kě sī yì zhū fó shì jiè zhòng
设我得佛，十方无量不可思议诸佛世界 众
shēng zhī lèi wén wǒ míng zì bù dé pú sà wú shēng fǎ rěn zhū shēn
生 之类，闻我名字，不得菩萨无 生 法忍，诸深
zǒng chí zhě bù qǔ zhèng jué
总持者，不取 正 觉。

dì sān shí wǔ tuō lí nǚ shēnyuàn
第三十五、脱离女身愿

shè wǒ dé fó shí fāng wú liàng bù kě sī yì zhū fó shì jiè qí
设我得佛，十方无量不可思议诸佛世界，其
yǒu nǚ rén wén wǒ míng zì huān xǐ xìn yào fā pú tí xīn yàn wù
有女人闻我名字，欢喜信乐，发菩提心，厌恶
nǚ shēn shòuzhōng zhī hòu fù wéi nǚ xiàngzhě bù qǔ zhèng jué
女身。寿 终 之后，复为女像者，不取 正 觉。

dì sān shí liù cháng xiū fànhèngyuàn
第三十六、常修梵行愿

shè wǒ dé fó shí fāng wú liàng bù kě sī yì zhū fó shì jiè zhū
设我得佛，十方无量不可思议诸佛世界诸
pú sà zhòng wén wǒ míng zì shòuzhōng zhī hòu cháng xiū fàn hèng
菩萨 众，闻我名字，寿 终 之后，常 修梵行，
zhì chéng fó dào ruò bù ěr zhě bù qǔ zhèng jué
至 成 佛道。若不尔者，不取 正 觉。

dì sān shí qī tiān rén zhì jìng yuàn
第三十七、天人致敬愿

shè wǒ dé fó shí fāng wú liàng bù kě sī yì zhū fó shì jiè zhū
设我得佛，十方无量不可思议诸佛世界诸
tiān rén mín wén wǒ míng zì wǔ tǐ tóu dì qǐ shǒu zuò lǐ huān
天人民，闻我名字，五体投地，稽首作礼，欢
xǐ xìn yào xiū pú sà hèng zhū tiān shì rén mò bú zhì jìng ruò bù
喜信乐，修菩萨行。诸天世人，莫不致敬。若不
ěr zhě bù qǔ zhèng jué
尔者，不取正觉。

dì sān shí bā yī fú suí niànyuàn
第三十八、衣服随念愿

shè wǒ dé fó guózhōngtiān rén yù dé yī fú suí niàn jí
设我得佛，国中天人，欲得衣服，随念即
zhì rú fó suǒ zànyìng fǎ miào fú zì rán zài shēn ruò yǒu cái féng
至。如佛所赞应法妙服，自然在身。若有裁缝
rǎn zhì huànzhuózhě bù qǔ zhèng jué
染治浣濯者，不取正觉。

dì sān shí jiǔ lè rú lòu jìn yuàn
第三十九、乐如漏尽愿

shè wǒ dé fó guózhōngtiān rén suǒ shòukuài lè bù rú lòu jìn
设我得佛，国中天人所受快乐，不如漏尽
bǐ qiū zhě bù qǔ zhèng jué
比丘者，不取正觉。

dì sì shí shù zhōngxiànchàyuàn
第四十、树中现刹愿

shè wǒ dé fó guózhōng pú sà suí yì yù jiàn shí fāng wú liàng
设我得佛，国中菩萨，随意欲见十方无量
yán jìng fó tǔ yìng shí rú yì yú bǎo shù zhōng jiē xī zhàojiàn
严净佛土，应时如意，于宝树中，皆悉照见。
yóu rú míng jìng dǔ qí miànxiàng ruò bù ěr zhě bù qǔ zhèng jué
犹如明镜，睹其面像。若不尔者，不取正觉。

dì sì shí yī zhū gēn wú quēyuàn

第四十一、诸根无缺愿

shè wǒ dé fó tā fāngguó tǔ zhū pú sà zhòng wén wǒ míng zì
设我得佛，他方国土诸菩萨众，闻我名字，
zhì yú dé fó zhū gēnquē lòu bú jù zú zhě bù qǔ zhèng jué
至于得佛，诸根缺漏不具足者，不取正觉。

dì sì shí èr qīng jìng jiě tuō yuàn

第四十二、清净解脱愿

shè wǒ dé fó tā fāngguó tǔ zhū pú sà zhòng wén wǒ míng zì
设我得佛，他方国土诸菩萨众，闻我名字，
jiē xī dài dé qīng jìng jiě tuō sān mèi zhù shì sān mèi yī fā yì qǐng
皆悉逮得清净解脱三昧。住是三昧，一发意顷，
gòngyǎng wú liàng bù kě sī yì zhū fó shì zūn ér bù shī dìng yì ruò
供养无量不可思议诸佛世尊，而不失定意。若
bù ěr zhě bù qǔ zhèng jué
不尔者，不取正觉。

dì sì shí sān wénmíng dé fú yuàn

第四十三、闻名得福愿

shè wǒ dé fó tā fāngguó tǔ zhū pú sà zhòng wén wǒ míng zì
设我得佛，他方国土诸菩萨众，闻我名字，
shòuzhōng zhī hòu shēngzūn guì jiā ruò bù ěr zhě bù qǔ zhèng jué
寿终之后，生尊贵家。若不尔者，不取正觉。

dì sì shí sì xiū xíng jù dé yuàn

第四十四、修行具德愿

shè wǒ dé fó tā fāngguó tǔ zhū pú sà zhòng wén wǒ míng zì
设我得佛，他方国土诸菩萨众，闻我名字，
huān xǐ yǒngyuè xiū pú sà hèng jù zú dé běn ruò bù ěr zhě
欢喜踊跃，修菩萨行，具足德本。若不尔者，
bù qǔ zhèng jué
不取正觉。

dì sì shí wǔ pǔ děng sān mèi yuàn

第四十五、普等三昧愿

shè wǒ dé fó tā fāng guó tǔ zhū pú sà zhòng wén wǒ míng zì
设我得佛，他方国土诸菩萨众，闻我名字，
jiē xī dài dé pǔ děng sān mèi zhù shì sān mèi zhì yú chéng fó cháng
皆悉逮得普等三昧。住是三昧，至于成佛，常
jiàn wú liàng bù kě sī yì yī qiè rú lái ruò bù ěr zhě bù qǔ zhèng
见无量不可思议一切如来。若不尔者，不取正
jué
觉。

dì sì shí liù suí yuàn wén fǎ yuàn

第四十六、随愿闻法愿

shè wǒ dé fó guó zhōng pú sà suí qí zhì yuàn suǒ yù wén fǎ
设我得佛，国中菩萨，随其志愿所欲闻法，
zì rán dé wén ruò bù ěr zhě bù qǔ zhèng jué
自然得闻。若不尔者，不取正觉。

dì sì shí qī wén míng bú tuì yuàn

第四十七、闻名不退愿

shè wǒ dé fó tā fāng guó tǔ zhū pú sà zhòng wén wǒ míng zì
设我得佛，他方国土诸菩萨众，闻我名字，
bù jí dé zhì bú tuì zhuǎn zhě bù qǔ zhèng jué
不即得至不退转者，不取正觉。

dì sì shí bā dé sān fǎ rěn yuàn

第四十八、得三法忍愿

shè wǒ dé fó tā fāng guó tǔ zhū pú sà zhòng wén wǒ míng zì
设我得佛，他方国土诸菩萨众，闻我名字，
bù jí dé zhì dì yī dì èr dì sān fǎ rěn yú zhū fó fǎ bù néng jí
不即得至第一第二第三法忍，于诸佛法，不能即
dé bú tuì zhuǎn zhě bù qǔ zhèng jué
得不退转者，不取正觉。

第七段中，初五摄取他国众生。次三摄取自国众生。次五还摄他国众生。次一还摄自国众生。后二复摄他国众生。

fó gào ē nán ěr shí fǎ zàng bǐ qiū shuō cǐ yuàn yǐ yǐ
佛告阿难：“尔时，法藏比丘说此愿已，以

jì sòngyuē
偈颂曰：

wǒ jiàn chāo shì yuàn bì zhì wú shàng dào
我建超世愿 必至无上道

sī yuàn bù mǎn zú shì bù chéng děng jué
斯愿不满足 誓不成等觉

wǒ yú wú liàng jié bù wéi dà shī zhǔ
我于无量劫 不为大施主

pǔ jì zhū pín kǔ shì bù chéng děng jué
普济诸贫苦 誓不成等觉

wǒ zhì chéng fó dào míngshēngchāo shí fāng
我至成佛道 名声超十方

jiū jìng mǐ suǒ wén shì bù chéng děng jué
究竟靡所闻 誓不成等觉

lí yù shēn zhèng niàn jìng huì xiū fàn hèng
离欲深正念 净慧修梵行

zhì qiú wú shàng zūn wéi zhū tiān rén shī
志求无上尊 为诸天人师

shén lì yǎn dà guāng pǔ zhào wú jì tǔ
神力演大光 普照无际土

xiāo chú sān gòu míng míng jì zhòng è nàn
消除三垢冥 明济众厄难

kāi bǐ zhì huì yǎn miè cǐ hūn máng àn
开彼智慧眼 灭此昏盲暗

bì sè zhū è dào tōng dá shàn qù mén
闭塞诸恶道 通达善趣门

gōng zuò chéng mǎn zú wēi yào lǎng shí fāng
功祚成满足 威曜朗十方

rì yuè jí zhòng huī tiān guāng yǐn bú xiàn
日月戢重晖 天光隐不现

wèi zhòng kāi fǎ zàng　　guǎng shī gōng dé bǎo
为 众 开 法 藏　　广 施 功 德 宝

cháng yú dà zhòngzhōng　　shuō fǎ shī zǐ hǒu
常 于 大 众 中　　说 法 师 子 吼

gòng yǎng yī qiè fó　　jù zú zhòng dé běn
供 养 一 切 佛　　具 足 众 德 本

yuàn huì xī chéng mǎn　　dé wéi sān jiè xióng
愿 慧 悉 成 满　　得 为 三 界 雄

rú fó wú ài zhì　　tōng dá mǐ bú zhào
如 佛 无 碍 智　　通 达 靡 不 照

yuàn wǒ gōng dé lì　　děng cǐ zuì shèng zūn
愿 我 功 德 力　　等 此 最 胜 尊

sī yuàn ruò kè guǒ　　dà qiān yīng gǎn dòng
斯 愿 若 克 果　　大 千 应 感 动

xū kōng zhū tiān shén　　dāng yù zhēn miào huā
虚 空 诸 天 神　　当 雨 珍 妙 华

fó yù ē nán　　fǎ zàng bǐ qiū shuō cǐ sòng yǐ　　yìng shí pǔ dì
佛语阿难："法藏比丘说此颂已，应时普地

liù zhǒngzhèndòng　　tiān yù miàohuā yǐ sàn qí shàng　　zì rán yīn yuèkōng
六种震动，天雨妙华以散其上，自然音乐空

zhōngzànyán　　jué dìng bì chéng wú shàngzhèng jué
中赞言：'决定必成无上正觉。'"

无量寿经四十八愿（终）

佛说阿弥陀经要解

清西有沙门蔼益智旭解

仁慧草堂

fó shuō ē mí tuó jīng yào jiě chóng kè xù

佛说阿弥陀经要解重刻序

jìng tǔ shēn zhǐ làn shǐ yú guān jīng zhī guān fó huì zé yú xiǎo
净土深旨，滥始于观经之观佛，汇泽于小
běn zhī chí míng èr jīng gài bù sī yì wú shàng xīn yào yě shì miào
本之持名。二经盖不思议，无上心要也。释妙
guān zhě yǒu tiān tāi shèng zǔ dà zōng chèn jīng fā míng yào yǐ
观者，有天台圣祖大宗，称经发明，要矣。
shì xiǎoběn zhě zhèn gǔ yú sī zhū měi bì bèi yǐ yán xīn yào sì
释小本者，振古于斯，诸美毕备。以言心要，似
yǒu dài yān suì zài dīng hài líng fēng dà shī shù chéngyào jiě rú dēng
有待焉。岁在丁亥，灵峰大师述成要解。如灯
zhào sè ér fēi guānghuā yǐ yì dìngmíng ér fēi nǐ yì bú guò
照色，而非光华。以义定名，而非拟议。不过
dào wū lǐ shì ér líng zhě ruò jīng bú wài bù bó shū sù zhī tán ér
道屋里事，而聆者若惊。不外布帛菽粟之谭，而
wèi céngyǒu zhū fán héng shù sì tǔ shì lǐ yī xīn wǎng fú jīng yì rù
未曾有。诸凡横竖四土事理一心。罔弗精义入
shén yào guī yǔn dāng shǐ xué zhě liǎo rán zhī shēng xìn fā yuàn yǐ qǐ
神，要归允当。使学者了然知生信发愿以起
miàoxíng wú rù yān yǐ ěr xiǎoběn dé shì shū biàn jué yī xíngsān
妙行，无缛焉矣。尔小本得是疏，便觉一行三
mèi héng tūn wàn pài ér zhuó lì gū biāo shì chū fēi cháng ér dào zài
昧，横吞万派而卓立孤标，事出非常而道在
yī ěr shēn gù yōuyuǎn zhī zàng yī dàn jìn kāi wú wénshànshàn zhī
伊迩。深固幽远之藏，一旦尽开。吾闻善善之
jiā jī lǐ shuāng qì shì gù shǐ bì yìngxián yào bì yìngbìng jīn
家，机理双契。是故矢必应弦，药必应病。今
yào jiě dòu mò shì jī néng tí shēn jǐng chè wù zhī rén bǐ qí fǎ jiè
要解逗末世机，能提深警彻悟之人。俾其法界
yuánzhāo jìn dù xū jiě xié pì zhī xí yòunéng shǐ zhōng xià zhī bèi
圆昭，尽杜虚解邪僻之习。又能使中下之辈，
xìn ér yǒuyǒng zhì yú zhèng é dìng wù xiān jù bù yí húnrán dé
信而有勇。至于正讹订误，纤巨不遗。浑然德

yīn fāngzhèng bù gē chéngzhū zǔ suǒ mì yìn zhū fó suǒgòng jiā
音，方 正 不割。诚 诸祖所密印，诸佛所 共 加。

yǐ wéi jié wàiyōu tán zhǎngzhōngmó lè fěi ē yě guǐ sì suì
以为劫外优昙， 掌 中 摩勒，匪阿也。癸巳岁，

dà shī zài shè pǔ yǎnshuō shì yì fēn kē jiānyǒu bù tóng yóu jué wén
大师在歙浦演说，释义分科，间有不同。尤觉闻

suǒ wèiwén xìn suǒ wèi xìn huáyángxué rén xìng qiě lù chū míngshè
所未闻，信所未信。华阳学人性且录出， 名 歙

pǔ běn jīn chóng zǐ shí yào suì yǐ cǐ běnshòu qǐn jǐn xù ér shí
浦本。今 重 梓十要，遂以此本 授 锓。谨序而识

zhī
之。

shí wù shēnduānyánghòusān rì yě gǔ shè xué rén chéng shí hé
时戊申 端 阳后三日也， 古歙学人 成 时和

nán shū
南书。

fó shuō ē mí tuó jīng yào jiě

佛说阿弥陀经要解

yáo qín sānzàng fǎ shī jiū mó luó shí yì

姚秦三藏法师鸠摩罗什译

qīng xī yǒu shāmén ǒu yì zhì xù jiě

清西有沙门藕益智旭解

yuán fū zhū fó mǐnniànqún mí suí jī shī huà suī guī yuán wú

原夫诸佛悯念群迷，随机施化。虽归元无

èr ér fāngbiànduōmén rán yú yī qiè fāngbiàn zhī zhōng qiú qí zhì

二，而方便多门。然于一切方便之中，求其至

zhí jié zhì yuándùnzhě zé mò ruò niàn fó qiú shēngjìng tǔ yòu yú

直捷、至圆顿者，则莫若念佛求生净土。又于

yī qiè niàn fó fǎ mén zhī zhōng qiú qí zhì jiǎn yì zhì wěndāngzhě

一切念佛法门之中，求其至简易、至稳当者，

zé mò ruò xìn yuànzhuān chí mínghào shì gù jìng tǔ sān jīng bìngxíng yú

则莫若信愿专持名号。是故净土三经并行于

shì ér gǔ rén dú yǐ ē mí tuó jīng liè wéi rì kè qǐ fēi yǒu

世，而古人独以《阿弥陀经》列为日课。岂非有

jiàn yú chí míng yī fǎ pǔ pī sāngēn shè shì lǐ yǐ wú yí tǒngzōng

见于持名一法，普被三根，摄事理以无遗，统宗

jiào ér wú wài yóuwéi bù kě sī yì yě zāi gǔ lái zhù shū dài bù

教而无外，尤为不可思议也哉！古来注疏，代不

fá rén shì yuǎn jiù yān suǒ cún wú jǐ yún qī hé shàngzhù wéi shū

乏人，世远就湮，所存无几。云栖和尚著为《疏

chāo guǎng dà jīng wēi yōu xī shī bó shù yuánzhōngchāo

钞》，广大精微。幽溪师伯述《圆中钞》，

gāoshēnhóng bó gài rú rì yuèzhōngtiān yǒu mù jiē dǔ tè yǐ wén

高深洪博。盖如日月中天，有目皆睹，特以文

fù yì fán biān yá mò cè huò zhì chū jī qiǎn shí xìn yuànnán jiē

富义繁，边涯莫测，或致初机浅识，信愿难阶。

gù fù fú chuāiyōng yú zài shù yào jiě bù gǎn yǔ èr wēngjìng

故复弗揣庸愚，再述《要解》。不敢与二翁竞

yì yì bú bì yǔ èr wēngqiángtóng pì rú cè kànchéngfēng héng

异，亦不必与二翁强同。譬如侧看成峰，横

kàn chéng lǐng zòng jiē bù jìn lú shānzhēn jìng yào bù shī wéi gè gè qīn
看 成 岭，纵 皆不尽庐 山 真 境，要不失为各各亲
jiàn lú shān ér yǐ
见庐 山 而已。

jiāng shì jīng wén wǔ chóngxuán yì
将释经文，五 重 玄 义。

dì yī shì míng cǐ jīng yǐ néngshuō suǒshuō rén wéimíng fó zhě
第一释名。此经以能 说 所 说 人为 名。佛者，
cǐ tǔ néngshuō zhī jiàozhǔ jí shì jiā móu ní chéng dà bēi yuàn lì
此土 能 说 之教主，即释迦 牟 尼。乘 大悲 愿 力，
shēng wǔ zhuó è shì yǐ xiān jué jué hòu jué wú fǎ bù zhī wú fǎ
生 五 浊 恶世。以先 觉 觉后 觉，无法不知，无法
bú jiàn zhě yě shuōzhě yuè suǒ huái yě fó yǐ dù shēng wéi huái
不见者也。说 者，悦所 怀也。佛以度 生 为怀，
zhòng shēng chéng fó jī shú wèi shuōnán xìn fǎ lìng jiū jìng tuō gù
众 生 成 佛机熟，为 说 难信法，令究竟脱，故
yuè yě ē mí tuó suǒshuō bǐ tǔ zhī dǎo shī yǐ sì shí bā yuàn
悦也。阿弥陀，所 说 彼土之导师，以四十八 愿，
jiē xìn yuànniàn fó zhòngshēng shēng jí lè shì jiè yǒng jiē bú tuì zhě
接信 愿 念佛 众 生 生 极乐世界，永 阶不退者
yě fàn yǔ ē mí tuó cǐ yún wú liàng shòu yì yún wú liàng guāng
也。梵语阿弥陀，此云无 量 寿，亦云无 量 光 。
yào zhī gōng dé zhì huì shéntōng dào lì yī zhèng zhuāng yán shuō fǎ
要之功德智慧，神 通 道力，依 正 庄 严，说法
huà dù yī yī wú liàng yě yī qiè jīn kǒu tōng míng wéi jīng duì
化度，一一无 量 也。一切金口，通 名 为经。对
shàng wǔ zì shì tōng bié hé wéi tí yě jiào xíng lǐ sān gè lùn
上 五字，是通、别合为题也。教行理三，各论
tōng bié guǎng rú tāi zàng suǒ míng
通别，广 如台藏所明。

dì èr biàn tǐ dà shèng jīng jiē yǐ shí xiàng wéi zhèng tǐ wú
第二辨体。大 乘 经皆以实 相 为 正 体。吾
rén xiàn qián yī niàn xīn xìng bú zài nèi bú zài wài bú zài zhōng jiān
人现 前一念心性，不在内，不在外，不在 中 间。
fēi guò qù fēi xiàn zài fēi wèi lái fēi qīng huáng chì bái cháng duǎn
非过去，非现在，非未来。非青 黄 赤白、长 短
fāng yuán fēi xiāng fēi wèi fēi chù fēi fǎ mì zhī liǎo bù kě
方 圆。非 香，非味，非触，非法。觅之了不可

dé ér bù kě yán qí wú jù zào bǎi jiè qiān rú ér bù kě yán qí
得，而不可言其无。具造百界千如，而不可言其

yǒu lí yī qiè yuán lǜ fēn bié yǔ yánwén zì xiàng ér yuán lǜ fēn
有。离一切缘虑分别，语言文字相。而缘虑分

bié yǔ yánwén zì fēi lí cǐ bié yǒu zì xìng yào zhī lí yī qiè xiàng
别，语言文字，非离此别有自性。要之离一切相，

jí yī qiè fǎ lí gù wú xiàng jí gù wú bú xiàng bù dé yǐ qiáng
即一切法。离故无相，即故无不相，不得已强

míng shí xiàng shí xiàng zhī tǐ fēi jì fēi zhào ér fù jì ér héngzhào
名实相。实相之体，非寂非照，而复寂而恒照，

zhào ér héng jì zhào ér jì qiángmíngcháng jì guāng tǔ jì ér
照而恒寂。照而寂，强名常寂光土。寂而

zhào qiángmíngqīngjìng fǎ shēn yòuzhào jì qiángmíng fǎ shēn jì
照，强名清净法身。又照寂强名法身，寂

zhàoqiángmíngbàoshēn yòuxìng dé jì zhàomíng fǎ shēn xiū dé jì zhào
照强名报身。又性德寂照名法身，修德寂照

míngbàoshēn yòu xiū dé zhào jì míngshòuyòngshēn xiū dé jì zhàomíng
名报身。又修德照寂名受用身，修德寂照名

yìnghuàshēn jì zhào bú èr shēn tǔ bú èr xìng xiū bú èr zhēn
应化身。寂照不二，身土不二，性修不二，真

yìng bú èr wú fēi shí xiàng shí xiàng wú èr yì wú bú èr shì
应不二，无非实相。实相无二，亦无不二。是

gù jǔ tǐ zuò yī zuòzhèng zuò fǎ zuòbào zuò zì zuò tā nǎi zhì
故举体作依作正，作法作报，作自作他。乃至

néngshuōsuǒshuō néng dù suǒ dù néng xìn suǒ xìn néngyuànsuǒyuàn
能说所说，能度所度，能信所信，能愿所愿，

néng chí suǒ chí néngshēngsuǒshēng néngzànsuǒzàn wú fēi shí xiàng
能持所持，能生所生，能赞所赞，无非实相

zhèng yìn zhī suǒ yìn yě
正印之所印也。

dì sānmíngzōng zōng shì xiū xíngyào jìng huì tǐ shū jī ér
第三明宗。宗是修行要径，会体枢机，而

wànxíng zhī gāng lǐng yě tí gāng zé zhòng mù zhāng qiè lǐng zé jīn xiù
万行之纲领也。提纲则众目张，挈领则襟袖

zhì gù tǐ hòuyīng xū biànzōng cǐ jīng yǐ xìn yuàn chí míngwéi xiū xíng
至。故体后应须辨宗。此经以信愿持名为修行

zhī zōngyào fēi xìn bù zú qǐ yuàn fēi yuàn bù zú dǎoxíng fēi chí
之宗要。非信不足启愿，非愿不足导行，非持

míngmiàoxíng bù zú mǎnsuǒyuàn ér zhèngsuǒ xìn jīngzhōngxiānchén yī
名妙行不足满所愿而证所信。经中先陈依
zhèng yǐ shēng xìn cì quàn fā yuàn yǐ dǎoxíng cì shì chí míng yǐ jìng
正以生信，次劝发愿以导行，次示持名以径
dēng bú tuì xìn zé xìn zì xìn tā xìn yīn xìn guǒ xìn shì
登不退。信则信自，信他，信因，信果，信事，
xìn lǐ yuàn zé yàn lí suō pó xīn qiú jí lè xíng zé zhí chí mínghào
信理。愿则厌离娑婆，欣求极乐。行则执持名号，
yī xīn bú luàn xìn zì zhě xìn wǒxiànqián yī niàn zhī xīn běn fēi ròu
一心不乱。信自者，信我现前一念之心，本非肉
tuán yì fēi yuányǐng shù wú chūhòu héng jué biān yá zhōng rì
团，亦非缘影；竖无初后，横绝边涯；终日
suí yuán zhōng rì bú biàn shí fāng xū kōngwēi chénguó tǔ yuán wǒ
随缘，终日不变。十方虚空微尘国土，元我
yī niàn xīn zhōngsuǒxiàn wù wǒ suī hūn mí dǎohuò gǒu yī niàn huí xīn
一念心中所现物。我虽昏迷倒惑，苟一念回心，
jué dìng dé shēng zì xīn běn jù jí lè gèng wú yí lǜ shì míng xìn zì
决定得生自心本具极乐，更无疑虑。是名信自。
xìn tā zhě xìn shì jiā rú lái jué wú kuáng yǔ mí tuó shì zūn jué wú xū
信他者，信释迦如来决无诳语，弥陀世尊决无虚
yuàn liù fāngzhū fó guǎngchángshé jué wú èr yán suí shùnzhū fó zhēn
愿，六方诸佛广长舌决无二言。随顺诸佛真
shí jiào huì jué zhì qiú shēng gèng wú yí huò shì míng xìn tā xìn
实教诲，决志求生，更无疑惑。是名信他。信
yīn zhě shēn xìn sǎnluànchēngmíng yóuwéichéng fó zhǒng zǐ kuàng
因者，深信散乱称名，犹为成佛种子，况
yī xīn bú luàn ān dé bù shēngjìng tǔ shì míng xìn yīn xìn guǒzhě
一心不乱，安得不生净土？是名信因。信果者，
shēn xìn jìng tǔ zhūshàn jù huì jiē cóngniàn fó sānmèi dé shēng rú
深信净土，诸善聚会，皆从念佛三昧得生，如
zhòngguā dé guā zhòngdòu dé dòu yì rú yǐng bì suí xíng xiǎng bì
种瓜得瓜，种豆得豆，亦如影必随形，响必
yìngshēng jué wú xū qì shì míng xìn guǒ xìn shì zhě shēn xìn zhǐ
应声，决无虚弃。是名信果。信事者，深信只
jīn xiànqián yī niàn bù kě jìn gù yī xīn suǒxiàn shí fāng shì jiè yì bù
今现前一念不可尽故，依心所现十方世界亦不
kě jìn shí yǒu jí lè guó zài shí wàn yì tǔ wài zuì jí qīngjìngzhuāng
可尽。实有极乐国在十万亿土外，最极清净庄

yán bù tóngzhuāngshēng yù yán shì míng xìn shì xìn lǐ zhě shēn
严，不同 庄 生 寓言。是名信事。信理者，深

xìn shí wàn yì tǔ shí bù chū wǒ jīn xiànqián jiè ěr yī niàn xīn wài yǐ
信十万亿土，实不出我今现前介尔一念心外，以

wú xiànqián yī niàn xīn xìng shí wú wài gù yòushēn xìn xī fāng yī zhèng
吾现前一念心性实无外故。又深信西方依 正

zhǔbàn jiē wú xiànqián yī niàn xīn zhōngsuǒxiànyǐng quán shì jí lǐ
主伴，皆吾现前一念心 中 所现影。全 事即理，

quánwàng jí zhēn quán xiū jí xìng quán tā jí zì wǒ xīn biàn gù
全 妄即真，全 修即性，全 他即自。我心遍故，

fó xīn yì biàn yī qiè zhòngshēng xīn xìng yì biàn pì rú yī shì qiān
佛心亦遍，一切 众 生 心性亦遍。譬如一室千

dēng guāngguāng hù biàn chóngchóngjiāo shè bù xiāngfáng ài
灯， 光 光 互遍， 重 重 交摄，不相妨碍。

shì míng xìn lǐ rú cǐ xìn yǐ zé suō pó jí zì xīn suǒgǎn zhī huì
是名信理。如此信已，则娑婆即自心所感之秽，

ér zì xīn huì lǐ yīngyàn lí jí lè jí zì xīn suǒgǎn zhī jìng ér
而自心秽，理应厌离。极乐即自心所感之净，而

zì xīn jìng lǐ yīng xīn qiú yàn huì xū shě zhì jiū jìng fāng wú kě shě
自心净，理应欣求。厌秽须舍至究竟，方无可舍。

xīn jìng xū qǔ zhì jiū jìng fāng wú kě qǔ gù miàozōng yún
欣净须取至究竟， 方无可取。故《妙 宗》云：

qǔ shě ruò jí yǔ bù qǔ shě yì fēi yì zhé shè bù cóng shì qǔ shě
取舍若极，与不取舍亦非异辙。设不 从 事取舍，

dànshàng bù qǔ bù shě jí shì zhí lǐ fèi shì jì fèi yú shì lǐ
但 尚 不取不舍，即是执理废事。既废于事，理

yì bù yuán ruò dá quán shì jí lǐ zé qǔ yì jí lǐ shě yì jí
亦不 圆 。若达 全 事即理，则取亦即理，舍亦即

lǐ yī qǔ yī shě wú fēi fǎ jiè gù cì xìn ér míngyuàn yě yán
理。一取一舍，无非法界。故次信而明 愿 也。言

zhí chí mínghào yī xīn bú luànzhě míng yǐ zhào dé dé bù kě sī yì
执持名 号一心不乱者，名 以 召 德，德不可思议，

gù mínghào yì bù kě sī yì mínghàogōng dé bù kě sī yì gù shǐ
故名 号亦不可思议。名 号 功 德不可思议，故使

sǎn chēngwéi fó zhǒng zhí chí dēng bú tuì yě rán zhū jīng shì jìng tǔ xíng
散 称 为佛 种 ，执持 登 不退也。然诸经示净土行，

wàn bié qiānchā rú guānxiàng guānxiǎng lǐ bàigòngyǎng wǔ huǐ
万别千差。如观 像 、观 想 、礼拜供 养 、五悔

liù niànděng yī yī xíngchéng jiē shēngjìng tǔ wéi chí míng yī fǎ
六念等，一一行成，皆生净土。唯持名一法，

shōu jī zuì guǎng xià shǒu zuì yì gù shì jiā cí zūn wú wèn zì shuō
收机最广，下手最易。故释迦慈尊，无问自说，

tè xiàng dà zhì shè lì fú niānchū kě wèifāngbiànzhōng dì yī fāngbiàn
特向大智舍利弗拈出，可谓方便中第一方便，

liǎo yì zhōng wú shàngliǎo yì yuándùnzhōng zuì jí yuándùn gù yún
了义中无上了义，圆顿中最极圆顿。故云：

qīngzhū tóu yú zhuóshuǐ zhuóshuǐ bù dé bù qīng fó hào tóu yú luàn xīn
清珠投于浊水，浊水不得不清；佛号投于乱心，

luàn xīn bù dé bù fó yě xìn yuàn chí míng yǐ wéi yī shèngzhēn yīn
乱心不得不佛也。信愿持名，以为一乘真因。

sì zhǒngjìng tǔ yǐ wéi yī shèngmiàoguǒ jǔ yīn zé guǒ bì suí zhī
四种净土，以为一乘妙果。举因则果必随之，

gù yǐ xìn yuàn chí míngwéi jīng zhèngzōng qí sì zhǒngjìng tǔ zhī xiàng
故以信愿持名为经正宗。其四种净土之相，

xiáng zài miàozōngchāo jí fànwǎngxuán yì zī bú jù shù
详在《妙宗钞》及《梵网玄义》，兹不具述。

sì hòu shì yī zhèngwénzhōng dāng lüè shì ěr
俟后释依正文中，当略示耳。

dì sì míng lì yòng cǐ jīng yǐ wǎngshēng bú tuì wéi lì yòng
第四明力用。此经以往生不退为力用。

wǎngshēngyǒu sì tǔ gè lùn jiǔ pǐn qiě lüè míng dé shēng sì tǔ zhī
往生有四土，各论九品。且略明得生四土之

xiàng ruò zhí chí mínghào wèiduànjiàn sī suí qí huòsǎnhuòdìng
相：若执持名号，未断见思，随其或散或定，

yú tóng jū tǔ fēn sān bèi jiǔ pǐn ruò chí zhì shì yī xīn bú luàn jiàn sī
于同居土分三辈九品；若持至事一心不乱，见思

rèn yùnxiān luò zé shēngfāngbiànyǒu yú jìng tǔ ruò zhì lǐ yī xīn bú
任运先落，则生方便有余净土；若至理一心不

luàn huò pò wú míng yī pǐn nǎi zhì sì shí yī pǐn zé shēng shí bào
乱，豁破无明一品，乃至四十一品，则生实报

zhuāngyán jìng tǔ yì fēnzhèngcháng jì guāng tǔ ruò wú míngduàn jìn
庄严净土，亦分证常寂光土；若无明断尽，

zé shì shàngshàng shí bào jiū jìng jì guāng yě bú tuì yǒu sì yì
则是上上实报，究竟寂光也。不退有四义：

yī niàn bú tuì pò wú míng xiǎn fó xìng jìngshēng shí bào fēn
一、念不退。破无明，显佛性，径生实报，分

zhèng jì guāng èr xíng bú tuì jiàn sī jì luò chénshā yì pò
证寂光。二、行不退。见思既落，尘沙亦破，
shēngfāngbiàn tǔ jìn qū jí guǒ sān wèi bú tuì dài yè wǎngshēng
生方便土，进趋极果。三、位不退。带业往生，
zài tóng jū tǔ liánhuātuō zhì yǒng lí tuì yuán sì bì jìng bú
在同居土，莲华托质，永离退缘。四、毕竟不
tuì bú lùn zhì xīn sǎn xīn yǒu xīn wú xīn huò jiě bù jiě dàn mí
退。不论至心散心，有心无心，或解不解，但弥
tuómínghào huò liù fāng fó míng cǐ jīngmíng zì yī jīng yú ěr
陀名号，或六方佛名，此经名字，一经于耳，
jiǎ shǐ qiānwàn jié hòu bì jìng yīn sī dù tuō rú wén tú dú gǔ yuǎn
假使千万劫后，毕竟因斯度脱。如闻涂毒鼓，远
jìn jiē sāng shí shǎo jīn gāng jué dìng bù xiāo yě fù cì zhǐ dài
近皆丧，食少金刚，决定不消也。复次，只带
yè shēngtóng jū jìngzhèngwèi bú tuì zhě jiē yǔ bǔ chù jù yì jiē yī
业生同居净证位不退者，皆与补处俱，亦皆一
shēng bì bǔ fó wèi fū shàngshàn yī chù shì shēngtóng jū jí yǐ
生必补佛位。夫上善一处，是生同居，即已
héngshēngshàngsān tǔ yī shēng bǔ fó shì wèi bú tuì jí yǐ yuán
横生上三土，一生补佛。是位不退，即已圆
zhèngsān bú tuì rú sī lì yòng nǎi qiān jīng wàn lùn suǒ wèi céngyǒu
证三不退。如斯力用，乃千经万论所未曾有。
jiào bǐ dùn wù zhèng yīn jǐn wéi chūchén jiē jiàn shēngshēng bú tuì
较彼顿悟正因，仅为出尘阶渐，生生不退，
shǐ kě qī yú fó jiē zhě bù kě tóng rì yǔ yǐ zōngjiào zhī shì rú
始可期于佛阶者，不可同日语矣。宗教之士，如
hé wù sī
何勿思？

dì wǔ jiàoxiàng cǐ dà shèng pú sà zàngshè yòu shì wú wèn zì
第五教相。此大乘菩萨藏摄。又是无问自
shuō chè dǐ dà cí zhī suǒ jiā chí néng lìng mò fǎ duōzhàngyǒuqíng
说，彻底大慈之所加持，能令末法多障有情，
yī sī jìng dēng bú tuì gù dāng lái jīng fǎ miè jìn tè liú cǐ jīng zhù
依斯径登不退。故当来经法灭尽，特留此经住
shì bǎi nián guǎng dù hán shí ē qié tuóyào wànbìngzǒng chí jué
世百年，广度含识。阿伽陀药，万病总持，绝
dài yuánróng bù kě sī yì huāyán ào zàng fǎ huā mì suǐ yī
待圆融，不可思议。华严奥藏，法华秘髓，一

qiè zhū fó zhī xīn yào pú sà wànxíng zhī sī nán jiē bù chū yú cǐ yǐ
切诸佛之心要，菩萨万行之司南，皆不出于此矣。

yù guǎng tàn shù qióng jié mò jìn zhì zhě zì dāng zhī zhī
欲广叹述，穷劫莫尽，智者自当知之。

rù wén fēn sān chū xù fēn èr zhèngzōng fēn sān liú tōng fēn
入文分三：初序分、二正宗分、三流通分。

cǐ sān míng chūshàn zhōngshàn hòushàn xù rú shǒu wǔ guān jù
此三名初善、中善、后善。序如首，五官具

cún zhèngzōng rú shēn zàng fǔ wú quē liú tōng rú shǒu zú yùn
存。正宗如身，脏腑无阙。流通如手足，运

xíng bú zhì gù zhì zhě shì fǎ huā chū yī pǐn jiē wéi xù hòu
行不滞。故智者释《法华》，初一品皆为序，后

shí yī pǐn bàn jiē wéi liú tōng yòu yī shí jì běn èr mén gè fēn sān
十一品半皆为流通。又一时迹本二门，各分三

duàn zé fǎ shī děng wǔ pǐn jiē wéi jì mén liú tōng gài xù bì tí
段。则法师等五品，皆为迹门流通。盖序必提

yī jīng zhī gāng liú tōng zé fǎ shī bù yōng guān xì fēi xiǎo hòu rén
一经之纲，流通则法施不壅，关系非小。后人

bù dá jiàn jīng wén shāo shè yì lǐ biànpàn rù zhèngzōng zhì xù jí
不达，见经文稍涉义理，便判入正宗。致序及

liú tōng jǐn cún gù tào ān suǒ chēng chū yǔ yì shàn hòu yǔ yì shàn
流通，仅存故套。安所称初语亦善，后语亦善

yě zāi
也哉。

jiǎ chū xù fēn èr chū tōng xù èr bié xù
（甲）初序分二：初、通序；二、别序。

yǐ chūzhōng èr chū biāo fǎ huì shí chù èr yǐn
（乙）初中二：初、标法会时处，二、引

dà zhòng tóng wén
大众同闻。

bǐng jīn chū
（丙）今初。

rú shì wǒ wén yī shí fó zài shè wèi guó qí shù jǐ gū dú yuán
如是我闻：一时，佛在舍卫国祇树给孤独园。

rú shì biāo xìn shùn wǒ wén biāo shī chéng yī shí biāo
如是，标信顺。我闻，标师承。一时，标

jī gǎn fó biāo jiào zhǔ shè wèi děng biāo shuō jīng chù yě shí
机感。佛，标教主。舍卫等，标说经处也。实

xiàngmiào lǐ gǔ jīn bú biànmíng rú yī shí xiàng lǐ niàn fó qiú
相 妙 理，古今不变 名 如。依实 相 理，念佛求
shēngjìng tǔ jué dìng wú fēi yuē shì shí xiàng fēi wǒ fēi wú wǒ ē
生 净土，决定无非曰是。实 相 非我非无我，阿
nán bú huài jiǎ míng gù réngchēng wǒ ěr gēn fā ěr shí qīn língyuán
难不坏假 名，故仍 称 我。耳根发耳识，亲聆 圆
yīn rú kōng yìn kōngmíngwén shí wú shí fǎ yǐ shī zī dào hé
音，如空印空 名 闻。时无实法，以师资道合，
shuōtīngzhōu zú míng yī shí zì jué jué tā jué xíngyuánmǎn rén tiān
说听周 足名 一时。自觉觉他，觉行 圆 满，人天
dà shī míng fó shè wèi cǐ yúnwén wù zhōng yìn dù dà guó zhī míng
大师名 佛。舍卫，此云闻物，中 印度大国之 名，
bō sī nì wángsuǒ dū yě nì wáng tài zǐ míng qí tuó cǐ yúnzhàn
波斯匿 王 所都也。匿 王 太子名 祇陀，此云战
shèng nì wáng dà chénmíng xū dá duō cǐ yún jǐ gū dú jǐ gū
胜 。匿 王 大 臣 名 须达多，此云给孤独。给孤
zhǎngzhě bù jīn mǎi tài zǐ yuán gòng fó jí sēng qí tuógǎntàn shī
长 者布金买太子 园，供 佛及僧。祇陀感叹，施
yú wèi bù shǎo dì gù bìngmíng qí shù jǐ gū dú yuán yě
余未布 少 地。故并 名 祇树给孤独 园 也。

bǐng èr yǐn dà zhòngtóngwénsān chū shēngwénzhòng
（丙）二、引大 众 同闻三：初、声 闻 众，
èr pú sà zhòng sān tiānrénzhòng
二、菩萨 众，三、天人 众。

shēngwén jū shǒuzhě chū shì xiàng gù cháng suí cóng gù fó
声 闻居首者，出世 相故，常 随从故，佛
fǎ lài sēngchuán gù pú sà jū zhōngzhě xiàng bú dìng gù bù cháng
法赖僧 传 故。菩萨居 中 者，相不定故，不 常
suí gù biǎozhōngdào yì gù tiānrén liè hòuzhě shì jiānxiàng gù
随故，表 中 道义故。天人列后者，世间 相 故，
fánshèngpǐn zá gù wài hù zhí gù
凡 圣 品杂故，外护职故。

dǐng chū shēngwénzhòngyòusān chū míng lèi biāoshù
（丁）初、声 闻 众 又三：初、明类标数，
èr biǎowèi tàn dé sān liè shàngshǒumíng
二、表位叹德，三、列 上 首 名。

wù jīn chū
（戊）今初。

yǔ dà bǐ qiū sēng qiān èr bǎi wǔ shí rén jù
与大比丘僧，千二百五十人俱。

dà bǐ qiū shòu jù zú jiè chū jiā rén yě bǐ qiū fàn yǔ hán
大比丘，受具足戒出家人也。比丘梵语，含

sān yì yī qǐ shì yī bō zī shēn wú suǒ xù cáng zhuān qiú
三义：一、乞士，一钵资身，无所蓄藏，专求

chū yào èr pò è zhèng huì guān chá pò fán nǎo è bú duò
出要；二、破恶，正慧观察，破烦恼恶，不堕

ài jiàn sān bù mó fā xīn shòu jiè jié mó chéng jiù mó jí
爱见；三、怖魔，发心受戒，羯磨成就，魔即

bù yě sēng zhě jù yún sēng qié cǐ fān hé hé zhòng tóng zhèng
怖也。僧者，具云僧伽，此翻和合众。同证

wú wéi jiě tuō míng lǐ hé shēn tóng zhù kǒu wú zhēng yì tóng yuè
无为解脱，名理和。身同住，口无诤，意同悦，

jiàn tóng jiě jiè tóng xiū lì tóng jūn míng shì hé yě qiān èr bǎi
见同解，戒同修，利同均，名事和也。千二百

wǔ shí rén zhě sān jiā shè shī zī gòng qiān rén shēn zǐ mù lián shī
五十人者，三迦叶师资共千人，身子、目连师

zī èr bǎi rén yē shè zǐ děng wǔ shí rén jiē fó chéng dào xiān dé
资二百人，耶舍子等五十人。皆佛成道，先得

dù tuō gǎn fó shēn ēn cháng suí cóng yě
度脱，感佛深恩，常随从也。

wù èr biǎo wèi tàn dé
（戊）二、表位叹德。

jiē shì dà ē luó hàn zhòng suǒ zhī shí
皆是大阿罗汉之位，其德为众所知识。

ē luó hàn yì hán sān yì yī yīng gòng jí qǐ shì guǒ èr
阿罗汉亦含三义：一、应供，即乞士果；二、

shā zéi jí pò è guǒ sān wú shēng jí bù mó guǒ fù yǒu huì
杀贼，即破恶果；三、无生，即怖魔果。复有慧

jiě tuō jù jiě tuō wú yí jiě tuō sān zhǒng bù tóng jīn shì wú yí
解脱、俱解脱、无疑解脱三种不同，今是无疑

jiě tuō gù míng dà yòu běn shì fǎ shēn dà shì shì zuò shēng wén
解脱，故名大。又本是法身大士，示作声闻，

zhèng cǐ jìng tǔ bù sī yì fǎ gù míng dà yě cóng fó zhuàn lún
证此净土不思议法，故名大也。从佛转轮，

guǎng lì rén tiān gù wéi zhòng suǒ zhī shí
广利人天，故为众所知识。

wù sān liè shàngshǒumíng
（戊）三、列上首名。

zhǎng lǎo shè lì fú 此云身子 mó hē mù qiánlián 大采菽氏 mó hē jiā shè
长老舍利弗、摩诃目犍连、摩诃迦叶

大饮光 mó hē jiā zhānyán 大文饰 mó hē jù chī luó 大膝 lí pó duō 星宿 zhōu
、摩诃迦旃延、摩诃俱絺罗、离婆多、周

lì pán tuó qié 继道 nán tuó 喜 ē nán tuó 庆喜 luó hóu luó 覆障 jiāo fàn bō
利槃陀伽、难陀、阿难陀、罗睺罗、憍梵波

tí 牛呵 bīn tóu lú pō luó duò 不动利根 jiā liú tuó yí 黑光 mó hē jié bīn nà
提、宾头卢颇罗堕、迦留陀夷、摩诃劫宾那

房宿 bó jū luó 善容 ē nóu lóu tuó 无贫 rú shì děng zhū dà dì zǐ
、薄拘罗、阿㝹楼驮，如是等诸大弟子。

dé là jù zūn gù míngzhǎng lǎo shēn zǐ zūn zhě shēngwén
德腊俱尊，故名长老。身子尊者，声闻

zhòngzhōng zhì huì dì yī mù lián zūn zhě shéntōng dì yī yǐn guāng
众中，智慧第一。目连尊者，神通第一。饮光

zūn zhě shēnyǒu jīn guāng chuán fó xīn yìn wéi chū zǔ tóu tuó xíng dì
尊者，身有金光，传佛心印为初祖，头陀行第

yī wén shì zūn zhě pó luó ménzhǒng lùn yì dì yī dà xī zūn
一。文饰尊者，婆罗门种，论议第一。大膝尊

zhě dá wèn dì yī xīng xiù zūn zhě wú dàoluàn dì yī jì dàozūn
者，答问第一。星宿尊者，无倒乱第一。继道尊

zhě yīn gēndùn jǐn chí yī jì biàn cái wú jìn yì chí dì yī
者，因根钝，仅持一偈，辩才无尽，义持第一。

xǐ zūn zhě fó zhī qīn dì yí róng dì yī qìng xǐ zūn zhě fó zhī
喜尊者，佛之亲弟，仪容第一。庆喜尊者，佛之

táng dì fù wéi shì zhě duōwén dì yī fù zhàng zūn zhě fó zhī
堂弟，复为侍者，多闻第一。覆障尊者，佛之

tài zǐ mì xíng dì yī niú sī zūn zhě sù shì è kǒu gǎn cǐ yú
太子，密行第一。牛呵尊者，宿世恶口，感此余

bào shòutiāngòngyǎng dì yī bú dòng zūn zhě jiǔ zhù shì jiān yīng
报，受天供养第一。不动尊者，久住世间，应

mò shì gòng fú tián dì yī hēi guāng zūn zhě wéi fó shǐ zhě jiào
末世供，福田第一。黑光尊者，为佛使者，教

huà dì yī fáng xiù zūn zhě zhī xīng xiù dì yī shànróng zūn zhě shòu
化第一。房宿尊者，知星宿第一。善容尊者，寿

mìng dì yī wú pín zūn zhě yì fó táng dì tiānyǎn dì yī cǐ děng
命第一。无贫尊者，亦佛堂弟，天眼第一。此等

cháng suí zhòng běn fǎ shēn dà shì shì zuò shēng wén wéi yǐng xiǎng
常 随 众，本法身大士，示作 声 闻，为影 响

zhòng jīn wén jìng tǔ shè shòu gōng dé dé dì yī yì xī tán zhī yì
众。今闻净土摄受 功 德，得第一义悉檀之益，

zēng dào sǔn shēng zì jìng fó tǔ fù míng dāng jī zhòng yǐ
增 道损 生，自净佛土，复名 当 机 众 矣。

dīng èr pú sà zhòng
（丁）二、菩萨 众。

bìng zhū pú sà mó hē sà wén shū shī lì 此云妙德 fǎ wáng zǐ ē
并诸菩萨摩诃萨，文殊师利法 王 子、阿

yì duō 此云无能胜，弥勒菩萨之名 pú sà qián tuó hē tí 此云不休息 pú sà cháng jīng jìn pú
逸多菩萨、乾陀诃提菩萨、常 精进菩

sà yǔ rú shì děng zhū dà pú sà
萨，与如是 等 诸大菩萨。

pú sà mó hē sà cǐ yún dà dào xīn chéng jiù yǒu qíng nǎi bēi
菩萨摩诃萨，此云大道心 成 就有情。乃悲

zhì shuāng yùn zì tā jiān lì zhī chēng fó wéi fǎ wáng wén shū shào
智 双 运，自他兼利之 称 。佛为法 王，文殊绍

fó jiā yè míng fǎ wáng zǐ pú sà zhòng zhōng zhì huì dì yī
佛家业，名法 王 子，菩萨 众 中，智慧第一。

fēi yǒng měng shí zhì bù néng zhèng jiě jìng tǔ fǎ mén gù jū chū
非勇 猛 实智，不 能 证 解净土法门，故居初。

mí lè dāng lái chéng fó xiàn jū děng jué yǐ jiū jìng yán jìng fó guó wéi
弥勒 当 来 成 佛，现居 等 觉，以究竟严净佛国为

yào wù gù cì liè bù xiū xī zhě kuàng jié xiū xíng bú zàn tíng gù
要务，故次列。不休息者，旷 劫修行不暂停故。

cháng jīng jìn zhě zì lì lì tā wú pí juàn gù cǐ děng shēn wèi pú sà
常 精进者，自利利他无疲倦故。此 等 深 位菩萨，

bì jiē qiú shēng jìng tǔ yǐ bù lí jiàn fó bù lí wén fǎ bù lí
必皆求 生 净土，以不离见佛，不离闻法，不离

qīn jìn gòng yǎng zhòng sēng nǎi néng sù jí yuán mǎn pú tí gù
亲近供 养 众 僧，乃能速疾圆 满菩提故。

dīng sān tiān rén zhòng
（丁）三、天人 众。

jí shì tí huán yīn děng wú liàng zhū tiān dà zhòng jù
及释提 桓 因 等，无量诸天大 众 俱。

shì tí huán yīn cǐ yún néng wéi zhǔ jí dāo lì tiān wáng děng
释提 桓 因，此云 能 为主，即忉利天 王 。等

zhě xià děng sì wáng shàngděng yè mó dōushuài huà lè tā
者，下等四王，上等夜摩、兜率、化乐、他
huà sè wú sè wú liàngzhū tiān yě dà zhòng jù wèi shí fāngtiān
化、色、无色无量诸天也。大众俱，谓十方天
rén bā bù xiū luó rén fēi rén děng wú bù yǔ huì wú fēi jìng
人、八部、修罗、人、非人等无不与会，无非净
tǔ fǎ ménsuǒ shè zhī jī yě tōng xù jìng
土法门所摄之机也。通序竟。

yǐ èr bié xù fā qǐ xù yě
（乙）二、别序。发起序也。

jìng tǔ miàomén bù kě sī yì wú rén néngwèn fó zì chàng
净土妙门，不可思议，无人能问，佛自唱
yī zhèngmíng zì wéi fā qǐ yòu fó zhì jiàn jī wú miù jiàn cǐ dà zhòng
依正名字为发起。又佛智鉴机无谬，见此大众
yīngwén jìng tǔ miàomén ér huò sì yì gù bú sì wèn biàn zì fā qǐ
应闻净土妙门而获四益，故不俟问，便自发起。
rú fànwǎng xià juàn zì chàngwèihàoyún wǒ jīn lú shè nà děng
如《梵网》下卷自唱位号云“我今卢舍那”等，
zhì zhěpànzuò fā qǐ xù lì kě zhī yě
智者判作发起序，例可知也。

ěr shí fó gàozhǎng lǎo shè lì fú cóng shì xī fāngguò shí wàn
尔时，佛告长老舍利弗：从是西方过十万
yì fó tǔ yǒu shì jiè míngyuē jí lè qí tǔ yǒu fó hào ē mí tuó
亿佛土，有世界名曰极乐。其土有佛，号阿弥陀，
jīn xiàn zài shuō fǎ
今现在说法。

jìng tǔ fǎ mén sāngēn pǔ shè jué dàiyuánróng bù kě sī
净土法门，三根普摄，绝待圆融，不可思
yì yuánshōuyuánchāo yī qiè fǎ mén shènshēnnán xìn gù tè gào
议。圆收圆超一切法门，甚深难信。故特告
dà zhì huì zhě fēi dì yī zhì huì bù néng zhí xià wú yí yě xī fāng
大智慧者，非第一智慧，不能直下无疑也。西方
zhě hénggèn zhí xī biāo shì xiànchù yě shí wàn yì zhě qiānwàn
者，横亘直西，标示现处也。十万亿者，千万
yuē yì jīn jī yì zhì shí wàn yě fó tǔ zhě sān qiān dà qiān shì jiè
曰亿，今积亿至十万也。佛土者，三千大千世界，
tōngwéi yī fó suǒhuà qiě yǐ cǐ tǔ yán zhī yī xū mí shān dōng
通为一佛所化。且以此土言之，一须弥山，东

xī nán běi gè yī zhōu tóng yī rì yuè suǒ zhào yī tiě wéi shān suǒ rào
西南北各一洲，同一日月所照，一铁围山所绕，

míng yī sì tiān xià qiān sì tiān xià míng xiǎo qiān shì jiè qiān xiǎo qiān
名一四天下。千四天下名小千世界，千小千

míng zhōng qiān shì jiè qiān zhōng qiān míng dà qiān shì jiè guò rú cǐ fó
名中千世界，千中千名大千世界。过如此佛

tǔ shí wàn yì zhī xī shì jí lè shì jiè yě
土十万亿之西，是极乐世界也。

wèn hé gù jí lè zài xī fāng
问：何故极乐在西方？

dá cǐ fēi shàn wèn jiǎ shǐ jí lè zài dōng rǔ yòu wèn hé
答：此非善问。假使极乐在东，汝又问何

gù zài dōng qǐ fēi xì lùn kuàng zì shí yī wàn yì fó tǔ shì zhī
故在东，岂非戏论？况自十一万亿佛土视之，

yòu zài dōng yǐ hé zú zhì yí
又在东矣，何足致疑？

yǒu shì jiè míng yuē jí lè xù yī bào guó tǔ zhī míng yě shù yuē
有世界名曰极乐，序依报国土之名也。竖约

sān jì yǐ biàn shí jié héng yuē shí fāng yǐ dìng jiāng yú gù chēng shì
三际以辨时劫，横约十方以定疆隅，故称世

jiè jí lè zhě fàn yǔ xū mó tí yì yún ān yǎng ān lè qīng
界。极乐者，梵语须摩提，亦云安养、安乐、清

tài děng nǎi yǒng lí zhòng kǔ dì yī ān yǐn zhī wèi rú xià guǎng shì
泰等，乃永离众苦第一安隐之谓，如下广释。

rán fó tǔ yǒu sì gè fēn jìng huì fán shèng tóng jū tǔ wǔ zhuó zhòng
然佛土有四，各分净秽。凡圣同居土，五浊重

zhě huì wǔ zhuó qīng zhě jìng fāng biàn yǒu yú tǔ xī kōng zhuō dù zhèng
者秽，五浊轻者净。方便有余土，析空拙度证

rù zhě huì tǐ kōng qiǎo dù zhèng rù zhě jìng shí bào wú zhàng ài tǔ
入者秽，体空巧度证入者净。实报无障碍土，

cì dì sān guān zhèng rù zhě huì yī xīn sān guān zhèng rù zhě jìng cháng
次第三观证入者秽，一心三观证入者净。常

jì guāng tǔ fēn zhèng zhě huì jiū jìng mǎn zhèng zhě jìng jīn yún jí
寂光土，分证者秽，究竟满证者净。今云极

lè shì jiè zhèng zhǐ tóng jū jìng tǔ yì jí héng jù shàng sān jìng tǔ yě
乐世界，正指同居净土，亦即横具上三净土也

此论修德，不论性德。性德则一切微尘，法尔具足四种净秽佛土。今约信愿行三，弥陀名号不可思议故。能令凡夫所感同居极乐，最极清净也。此则十方佛土所无，极乐同居独擅，方是极

yǒu fó hào ē mí tuó xù zhèngbàojiàozhǔ zhī míng yě
。有佛号阿弥陀，序正报教主之名也，
乐净土宗旨。下明义处皆然。

fān yì rú xià guǎng shì fó yǒusānshēn gè lùn dān fù fǎ shēndān
翻译如下广释。佛有三身，各论单复。法身单，

zhǐ suǒzhèng lǐ xìng bàoshēndān zhǐ néngzhènggōng dé zhì huì huà
指所证理性。报身单，指能证功德智慧。化

shēndān zhǐ suǒxiànxiànghǎo sè xiàng fǎ shēn fù zhě zì xìngqīngjìng
身单，指所现相好色像。法身复者，自性清净

fǎ shēn lí gòumiào jí fǎ shēn bàoshēn fù zhě zì shòuyòngbào
法身，离垢妙极法身。报身复者，自受用报

shēn tā shòuyòngbàoshēn huàshēn fù zhě shì shēnghuàshēn yìng
身，他受用报身。化身复者，示生化身，应

xiànhuàshēn yòu fó jiè huàshēn suí lèi huàshēn suī biàndān fù sān
现化身。又佛界化身，随类化身。虽辨单复三

shēn shí fēi yī fēi sān ér sān ér yī bú zònghéng bú bìng bié
身，实非一非三，而三而一。不纵横，不并别，

lí guò jué fēi bù kě sī yì jīn yún ē mí tuó fó zhèng zhǐ tóng
离过绝非，不可思议。今云阿弥陀佛，正指同

jū tǔ zhōng shì shēnghuàshēn réng fù jí bào jí fǎ yě fù cì shì jiè
居土中示生化身，仍复即报即法也。复次世界

jí fó jiē yányǒuzhě jù sì yì dí biāo shí jìng lìng xīn qiú gù
及佛皆言有者，具四义：的标实境，令欣求故；

chéng yǔ zhǐ shì lìngzhuān yī gù jiǎn fēi qiánchéngyángyàn fēi quán
诚语指示，令专一故；简非乾城阳焰，非权

xiàn qū shì fēi yuányǐng xū wàng fēi bǎozhēnpiāndàn pò mó xié quán
现曲示，非缘影虚妄，非保真偏但，破魔邪权

xiǎo gù yuánzhāngxìng jù lìng shēnzhèng
小故非权，破华严合论之讹。非邪，破末世积迷之习。此二料简，尤大有关系；圆彰性具，令深证

gù jīn xiàn zài shuō fǎ zhě jiǎnshàng yī zhèng èr yǒu fēi guò qù yǐ
故。今现在说法者，简上依正二有，非过去已

miè wèi lái wèichéng zhèngyìng fā yuànwǎngshēng qīn jìn tīng fǎ
灭，未来未成，正应发愿往生，亲觐听法，

sù chéngzhèngjué yě fù cì èr yǒuxiàn zài quàn xìn xù yě shì
速成正觉也。复次二有现在，劝信序也；世

jiè míng jí lè quànyuàn xù yě fó hào ē mí tuó quàn chí míng
界名极乐，劝愿序也；佛号阿弥陀，劝持名

miàoxíng xù yě fù cì ē mí xù fó shuō fǎ xù fǎ xiàn zài hǎi
妙行序也。复次阿弥序佛，说法序法，现在海

huì xù sēng fó fǎ sēngtóng yī shí xiàng xù tǐ cóng cǐ qǐ xìn yuàn
会序僧。佛法僧同一实相，序体；从此起信愿

xíng xù zōng xìn yuànxíngchéng bì dé wǎngshēngjiàn fó wén fǎ
行，序宗；信愿行成，必得往生见佛闻法，

xù yòng wéi yī fó jiè wéi suǒyuán jìng bù zá yú shì xù jiàoxiàng
序用；唯一佛界为所缘境，不杂余事，序教相

yě yán lüè yì zhōu yǐ chū xù fēn jìng
也。言略意周矣。初序分竟。

jiǎ èr zhèngzōng fēn sān chū guǎngchén bǐ tǔ yī
（甲）二、正宗分三：初、广陈彼土依

zhèngmiàoguǒ yǐ qǐ xìn èr tè quànzhòngshēngyīng qiú wǎngshēng yǐ
正妙果以启信；二、特劝众生应求往生以

fā yuàn sān zhèng shì xíngzhě zhí chí mínghào yǐ lì xíng
发愿；三、正示行者执持名号以立行。

xìn yuàn chí míng yī jīng yào zhǐ xìn yuànwéi huì xíng chí míng
信愿持名，一经要旨。信愿为慧行，持名

wéixíngxíng dé shēng yǔ fǒu quányóu xìn yuàn zhī yǒu wú pǐn wèigāo
为行行。得生与否，全由信愿之有无。品位高

xià quányóu chí míng zhī shēnqiǎn gù huì xíngwéiqiándǎo xíngxíngwéi
下，全由持名之深浅。故慧行为前导，行行为

zhèng xiū rú mù zú bìngyùn yě
正修，如目足并运也。

yǐ chūwénwéi èr chū yī bàomiào èr zhèngbào
（乙）初文为二：初、依报妙；二、正报

miào
妙。

bǐng chūyòu èr chū zhēng shì èr guǎng shì
（丙）初又二：初、征释；二、广释。

dīng chūyòu èr chū zhēng èr shì
（丁）初又二：初、征；二、释。

wù jīn chū
（戊）今初。

shè lì fú bǐ tǔ hé gù míngwéi jí lè
舍利弗，彼土何故名为极乐？

wù èr shì yòu èr chū yuēnéngshòuyòng shì èr
（戊）二释，又二：初、约能受用释；二、

yuē suǒ shòuyòng shì
约所受用释。

jǐ jīn chū
（己）今初。

qí guózhòngshēng wú yǒuzhòng kǔ dànshòuzhū lè gù míng
其国众生，无有众苦，但受诸乐，故名

jí lè
极乐。

zhòngshēng shì néngshòuyòng rén děng jué yǐ huán jiē kě míng
众生是能受用人，等觉以还皆可名。

jīn qiě yuē rén mínyán yǐ xià xià lì shàngshàng yě suō pó kǔ lè zá
今且约人民言，以下下例上上也。娑婆苦乐杂。

qí shí kǔ shì kǔ kǔ bī shēn xīn gù lè shì huài kǔ bù jiǔ zhù gù
其实苦是苦苦，逼身心故。乐是坏苦，不久住故。

fēi kǔ fēi lè shì xíng kǔ xìngqiān liú gù bǐ tǔ yǒng lí sān kǔ bù
非苦非乐是行苦，性迁流故。彼土永离三苦，不

tóng cǐ tǔ duì kǔ zhī lè nǎi míng jí lè yī wǎng fēn bié tóng jū
同此土对苦之乐，乃名极乐。一往分别。同居

wǔ zhuóqīng wú fēn duàn bā kǔ dànshòu bú bìng bù lǎo zì zài yóu
五浊轻，无分段八苦，但受不病不老，自在游

xíng tiān shí tiān yī zhū shàn jù huì děng lè fāngbiàn tǐ guānqiǎo
行，天食天衣，诸善聚会等乐。方便体观巧，

wú chénkōng zhì jì zhī kǔ dànshòuyóu xì shéntōngděng lè shí bào
无沈空滞寂之苦，但受游戏神通等乐。实报

xīn guānyuán wú gé bié bù róng zhī kǔ dànshòu wú ài bù sī yì lè
心观圆，无隔别不融之苦，但受无碍不思议乐。

jì guāng jiū jìng děng wú fǎ shēnshèn lòu zhēncháng liú zhù zhī kǔ
寂光究竟等，无法身渗漏，真常流注之苦，

dànshòuchènxìngyuánmǎn jiū jìng lè rán tóng jū zhòngshēng yǐ chí
但受称性圆满究竟乐。然同居众生，以持

míngshàngēn fú dé tóng fó gù yuán jìng sì tǔ yuánshòuzhū lè yě
名善根福德同佛故，圆净四土，圆受诸乐也。

fù cì jí lè zuì shèng bú zài shàngsān tǔ ér zài tóng jū liáng
复次，极乐最胜，不在上三土，而在同居。良

yǐ shàng zhī zé shí fāngtóng jū xùn qí shū tè xià yòu kě yǔ cǐ
以上之，则十方同居，逊其殊特，下又可与此

tǔ jiàoliáng suǒ yǐ fán fū yōu rù ér cóngróng héngchāo ér dù yuè
土较量。所以凡夫优入而从容，横超而度越。

fó shuō kǔ lè yì zài yú cǐ
佛说苦乐，意在于此。

jǐ èr yuē suǒ shòu yòng shì
（己）二、约所受用释 此亦转释上无有众苦但受诸乐之故，下广释一科亦然。

yòu shè lì fú jí lè guó tǔ qī chóng lán shǔn 以严际畔 qī
又，舍利弗，极乐国土，七重栏楯，七

chóng luó wǎng 以严空界 qī chóng háng shù 以严露地 jiē shì sì bǎo zhōu zā wéi
重罗网，七重行树，皆是四宝，周匝围

rào shì gù bǐ guó míng wéi jí lè
绕，是故彼国名为极乐。

qī chóng biǎo qī kē dào pǐn sì bǎo biǎo cháng lè
七重，表七科道品。四宝，表常、乐、

wǒ jìng sì dé zhōu zā wéi rào zhě fó pú sà děng wú liàng zhù chù
我、净四德。周匝围绕者，佛菩萨等无量住处

yě jiē sì bǎo zé zì gōng dé shēn zhōu zā rào zé tā xián shèng biàn
也。皆四宝则自功德深，周匝绕则他贤圣遍，

cǐ jí lè zhēn yīn yuán yě cǐ děng zhuāng yán tóng jū jìng tǔ shì zēng
此极乐真因缘也。此等庄严，同居净土是增

shàng shàn yè suǒ gǎn yì yuán wǔ pǐn guān suǒ gǎn yǐ yuán shēng shèng
上善业所感，亦圆五品观所感，以缘生胜

miào wǔ chén wéi tǐ fāng biàn jìng tǔ shì jí kōng guān zhì suǒ gǎn yì
妙五尘为体；方便净土是即空观智所感，亦

xiāng sì sān guān suǒ gǎn yǐ miào zhēn dì wú lòu wǔ chén wéi tǐ shí
相似三观所感，以妙真谛无漏五尘为体；实

bào jìng tǔ shì miào jiǎ guān zhì suǒ gǎn yì fēn zhèng sān guān suǒ gǎn
报净土是妙假观智所感，亦分证三观所感，

yǐ miào sú dì wú jìn wǔ chén wéi tǐ cháng jì guāng tǔ shì jí zhōng
以妙俗谛无尽五尘为体；常寂光土是即中

guān zhì suǒ gǎn yì jiū jìng sān guān suǒ gǎn yǐ miào zhōng dì chèn xìng
观智所感，亦究竟三观所感，以妙中谛称性

wǔ chén wéi tǐ yù lìng yì jiě zuò cǐ fēn bié shí sì tǔ zhuāng yán
五尘为体。欲令易解，作此分别，实四土庄严，

wú fēi yīn yuán suǒ shēng fǎ wú bù jí kōng jiǎ zhōng suǒ yǐ jí lè
无非因缘所生法，无不即空假中。所以极乐

tóng jū jìng jìng zhēn sú yuán róng bù kě xiàn liàng xià jiē fǎng cǐ
同居净境，真俗圆融，不可限量。下皆仿此。

wèn jì guāng wéi lǐ xìng hé dé yǒu cǐ zhuāng yán
问：寂光惟理性，何得有此庄严？

dá yī yī zhuāng yán quán tǐ lǐ xìng yī yī lǐ xìng jù zú
答：一一庄严全体理性，一一理性具足

zhuāngyán fāng shì zhū fó jiū jìng yī guǒ ruò jì guāng bú jù shèngmiào
庄 严，方是诸佛究竟依果。若寂 光 不具 胜 妙

wǔ chén hé yì piānzhēn fǎ xìng
五 尘，何异偏 真 法性。

dīng èr guǎng shì èr chū bié shì suǒshòu èr
（丁）二、 广 释二：初、别释所受；二、

hé shì néngshòusuǒshòu
合释 能 受所受。

wù chūyòu èr chū shì shēngchù èr jié shì fó lì
（戊）初又二：初、释 生 处；二、结示佛力。

jǐ jīn chū
（己）今初。

yòu shè lì fú jí lè guó tǔ yǒu qī bǎo chí bā gōng dé shuǐ
又，舍利弗，极乐国土有七宝池，八 功 德水

chōngmǎn qí zhōng chí dǐ chún yǐ jīn shā bù dì sì biān jiē dào
充 满其 中 。池底 纯 以金沙布地，四边阶道，

jīn yín liú lí bō lí hé chéng shàngyǒu lóu gé yì yǐ jīn
金、银、琉璃、玻璃合 成 。上 有楼阁，亦以金、

yín liú lí bō lí chē qú chì zhū mǎnǎo ér yán shì zhī
银、琉璃、玻璃、砗磲、赤珠、玛瑙而严饰之。

chí zhōnglián huā dà rú chē lún qīng sè qīngguāng huáng sè huángguāng
池 中 莲华大如车轮，青色青 光 ，黄 色 黄 光 ，

chì sè chìguāng bái sè báiguāng wēimiàoxiāng jié
赤色赤 光 ，白色白 光 ，微 妙 香 洁。

shàngmíng zhù chù jīn míngshēngchù bǎo chí jīn yín děngsuǒ
上 明住处，今明 生 处。宝池金银 等 所

chéng bù tóng cǐ fāng tǔ shí yě bā gōng dé zhě yī chéngqīng
成，不同此方土石也。八 功 德者：一、澄 清，

yì cǐ fānghúnzhuó èr qīnglěng yì hán rè sān gānměi
异此方浑浊；二、清冷，异寒热；三、甘美，

yì xiándàn liè wèi sì qīngruǎn yì chénzhòng wǔ rùn zé
异咸淡劣味；四、轻软，异沉 重 ；五、润泽，

yì sù fǔ tuì sè liù ān hé yì jí bào qī chú jī kě
异溏腐褪色；六、安和，异急暴；七、除饥渴，

yì shēnglěng bā zhǎngyǎngzhūgēn yì sǔnhuàizhūgēn jí lì lì
异 生 冷；八、 长 养诸根，异损坏诸根及疹戾

zēngbìngmò nì děng yě chōngmǎn qí zhōng yì kū jié fàn làn dǐ
增病没溺等也。充 满其 中 ，异枯竭泛滥。底

chún jīn shā yì wū ní jiē dào sì bǎo yì zhuān shí bì jí míng
纯金沙，异污泥。阶道四宝，异砖石。陛级名

jiē tǎn tú míngdào chóng wū míng lóu cén lóu míng gé qī bǎo
阶，坦途名道，重屋名楼，岑楼名阁。七宝

lóu gé yì cǐ fāng tǔ mù dānqīng yě lóu gé shì zhù chù jí fǎ huì chù
楼阁，异此方土木丹青也。楼阁是住处及法会处。

dàn dé bǎo chí lián bāo kāi fū biàn kě dēng sì àn rù fǎ huì jiàn
但得宝池莲胞开敷，便可登四岸，入法会，见

fó wén fǎ yě huā lún zhě lún wáng jīn lún dà sì shí lǐ qiě jǔ
佛闻法也。华轮者，轮王金轮大四十里，且举

zuì xiǎo zhě yán ruò jù guān jīng jí wú liàng shòu huì dà
最小者言。若据《观经》及《无量寿会》，大

xiǎo shí bù kě liáng yóutóng jū jìng tǔ shēnxiàng bù děng gù yě qīng sè
小实不可量，由同居净土身相不等故也。青色

míngyōu bō luó huáng sè míng jū wù tóu chì sè míng bō tóu mó bái
名优钵罗，黄色名拘勿头，赤色名钵头摩，白

sè míng fēn tuó lì yóushēngshēnyǒuguāng gù lián bāo yì yǒuguāng
色名芬陀利。由生身有光，故莲胞亦有光。

rán jí lè lián huā guāng sè wú liàng cǐ yì lüè yán ěr wēimiàoxiāng
然极乐莲华，光色无量，此亦略言耳。微妙香

jié lüè tàn lián huā sì dé zhì ér fēi xíngyuē wēi wú ài yuēmiào
洁，略叹莲华四德。质而非形曰微。无碍曰妙。

fēi xíng zé fēi chén gù jié yě lián bāo rú cǐ shēngshēn kě zhī
非形则非尘，故洁也。莲胞如此，生身可知。

（己）二、结示佛力

shè lì fú jí lè guó tǔ chéng jiù rú shì gōng dé zhuāngyán
舍利弗，极乐国土成就如是功德庄严。

míngshàng zhù chù shēng chùzhǒngzhǒngzhuāngyán jiē shì ē mí
明上住处、生处种种庄严，皆是阿弥

tuó fó dà yuàn dà xíng chènxìnggōng dé zhī suǒ chéng jiù gù néngbiàn
陀佛大愿、大行称性功德之所成就。故能遍

yán sì zhǒng jìng tǔ pǔ shè shí fāng sān shì yī qiè fán shèng lìng wǎng
严四种净土，普摄十方三世一切凡圣令往

shēng yě fù cì fó yǐ dà yuànzuò zhòngshēngduōshàngēn zhī yīn
生也。复次，佛以大愿作众生多善根之因，

yǐ dà xíngzuò zhòngshēngduō fú dé zhī yuán lìng xìn yuàn chí míngzhě
以大行作众生多福德之缘。令信愿持名者，

niànniànchéng jiù rú shì gōng dé ér jiē shì yǐ chéng fēi jīn fēi dāng
念念成就如是功德，而皆是已成，非今非当。

cǐ zé yǐ ē mí zhǒngzhǒngzhuāngyán zuò zēngshàngběn zhì dài qǐ
此则以阿弥种种庄严作增上本质，带起

zhòngshēng zì xīn zhǒngzhǒngzhuāngyán quán fó jí shēng quán tā jí
众生自心种种庄严。全佛即生，全他即

zì gù yuēchéng jiù rú shì gōng dé zhuāngyán
自。故曰成就如是功德庄严。

wù èr hé shì néngshòusuǒshòu yòu èr chūyuē wǔ
（戊）二、合释能受所受，又二：初约五

gēn wǔ chénmíngshòuyòng cì yuē ěr gēnshēngchénmíngshòuyòng
根五尘明受用；次约耳根声尘明受用。

jǐ chūyòu èr chū zhèngmíng èr jié shì
（己）初又二：初、正明；二、结示。

gēng jīn chū
（庚）今初。

yòu shè lì fú bǐ fó guó tǔ chángzuòtiānyuè huáng jīn
又，舍利弗，彼佛国土空中常作天乐，下是黄金

wéi dì zhòu yè liù shí yù tiānmàntuó luó huā qí tǔ zhòng
为地。昼夜六时，雨天曼陀罗华上严空界下严金地。其土众

shēng cháng yǐ qīngdàn gè yǐ yī gé shèngzhòngmiàohuā gòng
生，常以清旦，各以衣裓，盛众妙华，供

yǎng tā fāng shí wàn yì fó jí yǐ shí shí huándàoběnguó fàn shí
养他方十万亿佛。即以食时，还到本国，饭食

jīng xíng
经行。

yuè shì shēngchén dì shì sè chén huā shì sè xiāng èr chén
乐是声尘，地是色尘，华是色香二尘，

shí shì wèichén shènghuā sànhuā jīng xíng shì chùchén zhòngshēng
食是味尘，盛华、散华、经行是触尘，众生

wǔ gēn duì wǔ chén kě zhī chángzuò zhě jí liù shí yě huáng jīn
五根对五尘可知。常作者，即六时也。黄金

wéi dì zhě qī bǎosuǒyán dì jiè tǐ shì huáng jīn yě rì fēn chū
为地者，七宝所严地界，体是黄金也。日分初、

zhōng hòu míngzhòusān shí yè fēn chū zhōng hòu míng yè
中、后，名昼三时。夜分初、中、后，名夜

sān shí gù yúnzhòu yè liù shí rán bǐ tǔ yī zhèng gè yǒuguāngmíng
三时。故云昼夜六时。然彼土依正各有光明，

bù jiǎ rì yuè ān fēn zhòu yè qiě shùn cǐ fāng jiǎ shuō fēn jì ěr
不假日月，安分昼夜？且顺此方假说分际耳。

màn tuó luó cǐ yún shì yì yòu yún bái huā yī gé shì shènghuā
曼陀罗，此云适意，又云白华。衣裓，是盛华

qì zhòngmiàohuā míng fēi màn tuó luó yī zhǒng yīng rú miào jīng sì
器。众妙华，明非曼陀罗一种，应如妙经四

huā biǎo sì yīn wèi gòngyǎng tā fāng fó biǎozhēn yīn huì qū jí guǒ
华，表四因位。供养他方佛，表真因会趋极果，

guǒ dé wú bú biàn yě qiě jù suō pó yán shí wàn yì fó yì xiǎnshēng
果德无不遍也。且据娑婆言十万亿佛，意显生

jí lè yǐ huángòng shì jiā mí lè jiē bù nán ěr ruò ē mí
极乐已，还供释迦、弥勒，皆不难耳。若阿弥

shén lì suǒ jiā hé yuǎn bú dào zāi shí shí jí qīngdàn gù yún
神力所加，何远不到哉？食时，即清旦，故云

jí yǐ míng qí shén zú bù kě sī yì bù lí bǐ tǔ chángbiàn shí
即以。明其神足不可思议，不离彼土，常遍十

fāng bù jiǎ yú shí huí huán yě cǐ wénxiǎn jí lè yī shēng yī chén
方，不假逾时回还也。此文显极乐一声、一尘、

yī chà nà nǎi zhì kuà bù tán zhǐ xī yǔ shí fāngsānbǎoguànchè wú
一刹那，乃至跨步弹指，悉与十方三宝贯彻无

ài yòuxiǎn zài suō pó zé zhuózhòng è zhàng yǔ jí lè bù gé ér gé
碍。又显在娑婆则浊重恶障，与极乐不隔而隔。

shēng jí lè zé gōng dé shènshēn yǔ suō pó gé ér bù gé yě fàn shí
生极乐则功德甚深，与娑婆隔而不隔也。饭食

jīng xíngzhě niàn shí shí zhì bù jiǎ ān pái shí bì bō qù bù láo
经行者，念食食至，不假安排。食毕钵去，不劳

jǔ shì dànjīng xíng jīn dì huā lè yú lè rèn yùn jìn xiū ér yǐ
举拭。但经行金地，华乐娱乐，任运进修而已。

gēng èr jié shì
（庚）二、结示

shè lì fú jí lè guó tǔ chéng jiù rú shì gōng dé zhuāngyán
舍利弗，极乐国土成就如是功德庄严。

jǐ èr yuē ěr gēnshēngchénmíngshòuyòng
（己）二、约耳根声尘明受用。

yǐ cǐ fāng ěr gēn zuì lì gù bié jiù fǎ yīn guǎngmíng qí shí
以此方耳根最利，故别就法音广明。其实

jí lè shè fǎ jiè jī wǔ chén yī yī yuánmiào chūshēng yī qiè fǎ
极乐摄法界机，五尘一一圆妙，出生一切法

mén yě
门也。

yòu èr chū bié míng èr zǒng jié
又二：初，别明；二、总结。

gēng chūzhōng èr chū huàyǒuqíngshēng èr huà wú
（庚）初 中 二：初、化有情 声；二、化无
qíngshēng
情 声 。

xīn chūyòu èr chū niǎo yīn fǎ lì èr zhēng shì
（辛）初又二：初、鸟音法利；二、 征 释
lüè xiǎn
略显。

rén jīn chū
（壬）今初。

fù cì shè lì fú bǐ guóchángyǒuzhǒngzhǒng qí miào zá sè
复次，舍利弗，彼国 常 有 种 种 奇 妙 杂色
zhī niǎo bái hè kǒngquè yīng wǔ shè lì jiā líng pín qié gòng
之鸟，白鹤、孔雀、鹦鹉、舍利、迦陵频伽、共
mìng zhī niǎo shì zhūzhòngniǎo zhòu yè liù shí chū hé yǎ yīn qí
命之鸟。是诸 众 鸟，昼夜六时，出和雅音。其
yīn yǎnchàng wǔ gēn wǔ lì qī pú tí fēn bā shèngdào fēn rú
音演 畅 五根、五力、七菩提分、八 圣 道分，如
shì děng fǎ qí tǔ zhòngshēng wén shì yīn yǐ jiē xī niàn fó
是 等 法。其土 众 生 ，闻是音已，皆悉念佛、
niàn fǎ niànsēng
念法、念 僧。

zhǒngzhǒng qí miào zá sè yánduō qiě měi yě xià lüè chū liù
种 种 奇 妙 杂色，言多且美也，下略出六
zhǒng shè lì jiù yún qiū lù qí chán shī yún shì chūnyīng huòrán
种 。舍利，旧云鹙鹭，琦 禅 师云是 春 莺，或然。
jiā líng pín qié cǐ yúnmiào yīn wèi chūquè shí yīn chāozhòngniǎo
迦陵频伽，此云 妙 音，未出觳时，音 超 众 鸟。
gòngmìng yī shēnliǎngtóu shí bié bàotóng cǐ èr zhǒng xī yù xuě
共 命，一身 两 头，识别报 同。此二 种 西域雪
shānděngchùyǒu zhī jiē jì cǐ jiān ài shǎngzhěyán qí sì ér yǐ liù
山 等 处有之，皆寄此间爱 赏 者言其似而已。六
shí chū yīn zé zhī jìng tǔ bù yǐ niǎo qī wéi yè liáng yǐ liánhuātuō
时出音，则知净土不以鸟栖为夜， 良 以莲华托

shēng zhī shēn běn wú hūnshuì bù jiǎ yè wò yě wǔ gēnděngzhě
生之身，本无昏睡，不假夜卧也。五根等者，
sān shí qī dào pǐn yě suǒ wèi
三十七道品也。所谓：

sì niànchù yī shēnniànchù èr shòuniànchù sān
四念处：一、身念处；二、受念处；三、
xīn niànchù sì fǎ niànchù
心念处；四、法念处。

sì zhèng qín yī yǐ shēng è fǎ lìng duàn èr wèishēng
四正勤：一、已生恶法令断；二、未生
è fǎ bú lìng shēng sān wèishēngshàn fǎ lìng shēng sì yǐ shēng
恶法不令生；三、未生善法令生；四、已生
shàn fǎ lìng zēngzhǎng
善法令增长。

sì rú yì zú yī yù rú yì zú èr jīng jìn rú yì zú
四如意足：一、欲如意足；二、精进如意足；
sān xīn rú yì zú sì sī wéi rú yì zú
三、心如意足；四、思惟如意足。

wǔ gēnzhě xìn zhèngdào jí zhùdào fǎ míng xìn gēn xíngzhèng
五根者：信正道及助道法，名信根；行正
dào jí zhū zhùdàoshàn fǎ qín qiú bù xī míngjīng jìn gēn niànzhèng
道及诸助道善法，勤求不息，名精进根；念正
dào jí zhū zhùdàoshàn fǎ gèng wú tā niàn míngniàngēn shè xīn zài
道及诸助道善法，更无他念，名念根；摄心在
zhèngdào jí zhū zhùdàoshàn fǎ zhōng xiāngyìng bú sàn míngdìnggēn
正道及诸助道善法中，相应不散，名定根；
wèizhèngdào jí zhū zhùdàoshàn fǎ guān yú kǔ děng sì dì míng huì
为正道及诸助道善法，观于苦等四谛，名慧
gēn
根。

wǔ lì zhě xìn gēnzēngzhǎng néng pò yí huò pò zhū xié xìn
五力者：信根增长，能破疑惑，破诸邪信，
jí pò fánnǎo míng xìn lì jīng jìn gēnzēngzhǎng pò zhǒngzhǒngshēn
及破烦恼，名信力；精进根增长，破种种身
xīn xiè dài chéngbànchū shì dà shì míng jīng jìn lì niàngēnzēngzhǎng
心懈怠，成办出世大事，名精进力；念根增长，
pò zhū xié niàn chéng jiù yī qiè chū shì zhèngniàngōng dé míngniàn lì
破诸邪念，成就一切出世正念功德，名念力；

dìnggēnzēngzhǎng néng pò luànxiǎng fā zhū shì lǐ chándìng míngdìng
定根增长，能破乱想，发诸事理禅定，名定

lì huì gēnzēngzhǎng néngzhētōng bié zhūhuò fā zhēn wú lòu míng
力；慧根增长，能遮通别诸惑，发真无漏，名

huì lì
慧力。

qī pú tí fēn yì míng qī jué fēn zhì huì guānzhū fǎ shí shàn
七菩提分，亦名七觉分。智慧观诸法时，善

néngjiǎn bié zhēnwěi bú miù qǔ zhū xū wěi fǎ míng zé fǎ jué fēn
能简别真伪，不谬取诸虚伪法，名择法觉分。

jīng jìn xiū zhūdào fǎ shí shànnéngjué liǎo bú miùxíng yú wú yì kǔ
精进修诸道法时，善能觉了，不谬行于无益苦

xíng cháng qín xīn zài zhēn fǎ zhōngxíng míngjīng jìn jué fēn ruò xīn
行，常勤心在真法中行，名精进觉分。若心

dé fǎ xǐ shànnéngjué liǎo cǐ xǐ bù yī diāndǎo zhī fǎ ér xǐ
得法喜，善能觉了此喜，不依颠倒之法而喜，

zhùzhēn fǎ xǐ míng xǐ jué fēn ruò duànchúzhū jiàn fánnǎo zhī shí
住真法喜，名喜觉分。若断除诸见烦恼之时，

shànnéngjué liǎo chúzhū xū wěi bù sǔnzhēnzhèngshàngēn míngchú
善能觉了，除诸虚伪，不损真正善根，名除

jué fēn ruò shě suǒ jiànniànzhuójìng shí shànnéngjué liǎosuǒ shě zhī jìng
觉分。若舍所见念著境时，善能觉了所舍之境

xū wěi bù shí yǒng bù zhuī yì míngshě jué fēn ruò fā zhū chándìng
虚伪不实，永不追忆，名舍觉分。若发诸禅定

zhī shí shànnéngjué liǎozhū chán xū jiǎ bù shēng ài jiànwàngxiǎng
之时，善能觉了诸禅虚假，不生爱见妄想，

míngdìngjué fēn ruò xiū chū shì dào shí shànnéngjué liǎo cháng shǐ
名定觉分。若修出世道时，善能觉了，常使

dìng huì jūn píng huò xīn chénmò dāngniànyòng zé fǎ jīng jìn xǐ
定慧均平；或心沉没，当念用择法、精进、喜

sān jué fēn yǐ chá qǐ zhī huò xīn fú dòng dāngniànyòngchú shě
三觉分以察起之；或心浮动，当念用除、舍、

dìngsān jué fēn yǐ shè chí zhī tiáo hé shì zhōng míngniàn jué fēn
定三觉分以摄持之；调和适中，名念觉分。

bā shèngdàofēn yì míng bā zhèngdàofēn xiū wú lòu xíngguān
八圣道分，亦名八正道分。修无漏行观，

jiàn sì dì fēnmíng míngzhèngjiàn yǐ wú lòu xīn xiāngyìng sī wéidòng
见四谛分明，名正见。以无漏心相应思惟动

fā jué zhī chóuliáng wèi lìng zēngzhǎng rù dà niè pán míngzhèng sī wéi
发觉知筹量，为令增长入大涅槃，名正思惟。

yǐ wú lòu huì chú sì xié mìng shè zhū kǒu yè zhù yī qiè zhèng yǔ zhōng
以无漏慧除四邪命，摄诸口业，住一切正语中，

míngzhèng yǔ yǐ wú lòu huì chúshēn yī qiè xié yè zhù qīng jìng zhèng
名正语。以无漏慧除身一切邪业，住清净正

shēn yè zhōng míngzhèng yè yǐ wú lòu huì tōng chú sān yè zhōng wǔ
身业中，名正业。以无漏慧通除三业中五

zhǒng xié mìng zhù qīng jìng zhèngmìngzhōng míngzhèngmìng yǐ wú lòu
种邪命，住清净正命中，名正命。以无漏

huì xiāngyìng qín jīng jìn xiū niè pándào míngzhèng jīng jìn yǐ wú lòu huì
慧相应勤精进修涅槃道，名正精进。以无漏慧

xiāngyìngniànzhèngdào jí zhù dào fǎ míngzhèngniàn yǐ wú lòu huì
相应念正道及助道法，名正念。以无漏慧

xiāngyìng rù dìng míngzhèngdìng
相应入定，名正定。

cǐ děngdào pǐn yī shēngmiè sì dì ér xiū jí zàngjiàodào pǐn
此等道品，依生灭四谛而修，即藏教道品。

yī wú shēng sì dì ér xiū jí tōngjiàodào pǐn yī wú liàng sì dì ér
依无生四谛而修，即通教道品。依无量四谛而

xiū jí bié jiàodào pǐn yī wú zuò sì dì ér xiū jí yuánjiàodào pǐn
修，即别教道品。依无作四谛而修，即圆教道品。

zàngdào pǐn míngbàn zì fǎ mén jìng tǔ zhuóqīng sì bú bì yòng wèi
藏道品名半字法门，净土浊轻，似不必用，为

xiǎozhǒngxiān shú zhě huòzàn yòng zhī tōngdào pǐn míng dà shèngchūmén
小种先熟者或暂用之。通道品名大乘初门，

sānshènggòngbǐng tóng jū jìng tǔ duōshuō zhī bié dào pǐn míng dú pú
三乘共禀，同居净土多说之。别道品名独菩

sà fǎ tóng jū fāngbiàn jìng tǔ duōshuō zhī yuándào pǐn míng wú shàng
萨法，同居方便净土多说之。圆道品名无上

fó fǎ yǒu lì gēnzhě yú sì jìng tǔ jiē dé wén yě rú shì děng fǎ
佛法，有利根者，于四净土皆得闻也。如是等法

zhě děngqiánniànchù zhèng qín rú yì zú děng yú sì shè
者，等前念处、正勤、如意足，等余四摄、

liù dù shí lì wú wèi wú liàng fǎ mén yě sān shí qī pǐn shōu fǎ
六度、十力无畏无量法门也。三十七品，收法

suī jìn ér jī yuán bù děng zuòzhǒngzhǒng kāi hé míng yì bù tóng
虽尽，而机缘不等，作种种开合名义不同，

suí suǒ yù wén wú bù yǎnchàng gù lìngwénzhěniànsānbǎo fā pú
随所欲闻，无不演 畅 。故令闻者念三宝，发菩

tí xīn fú miè fánnǎo yě zhuójiàn cí wēi bù kě sī yì gù niàn fó
提心，伏灭烦恼也。灼见慈威不可思议，故念佛。

fǎ xǐ rù xīn fǎ wèi chōng zú gù niàn fǎ tóngwéngòngbǐng yī
法喜入心，法味 充 足，故念法。同闻 共 禀，一

xīn xiū zhèng gù niànsēng néngniàn jí sānguān suǒniànsānbǎo
心修 证 ，故念 僧。 能 念即三 观 。所念三宝，

yǒu bié xiàng yī tǐ jí sì jiào yì yì sān dì quán shí zhī bù tóng
有别 相 、一体及四教意义，三谛 权 实之不同，

rú shàngliào jiǎndào pǐn yīng zhī
如 上 料简道品，应知。

rén èr zhēng shì lüè xiǎn
（壬）二、 征 释略显

shè lì fú rǔ wù wèi cǐ niǎo shí shì zuì bàosuǒshēng suǒ yǐ
舍利弗，汝勿谓此鸟实是罪报所 生 。所以

zhě hé bǐ fó guó tǔ wú sān è dào shè lì fú qí fó guó tǔ
者何？ 彼佛国土无三恶道。舍利弗， 其佛国土

shàng wú è dào zhī míng hé kuàngyǒu shí shì zhūzhòngniǎo jiē shì
尚 无恶道之名，何 况 有实？ 是诸 众 鸟，皆是

ē mí tuó fó yù lìng fǎ yīn xuān liú biànhuàsuǒzuò
阿弥陀佛欲令法音 宣 流变化所作。

zhēng shì kě zhī
征 释可知。

wèn bái hè děng fēi è dàomíng yé
问：白鹤 等 非恶道 名 耶？

dá jì fēi zuì bào zé yī yī míng zì jiē quán rú lái jiū
答：既非罪报，则一一 名 字，皆 诠 如来究

jìng gōng dé suǒ wèi jiū jìng bái hè děng wú fēi xìng dé měichēng qǐ
竟 功 德。所谓究竟白鹤 等 ，无非性德美 称 ，岂

è míng zāi
恶 名 哉。

wèn huàzuòzhòngniǎo hé yì
问：化作 众 鸟何义？

dá yǒu sì xī tán yīn yuán fánqíng xǐ cǐ zhūniǎo shùnqíng
答：有四悉檀因 缘 。凡情喜此诸鸟， 顺 情

ér huà lìnghuān xǐ gù niǎoshàngshuō fǎ lìngwénshēngshàn gù
而化，令 欢 喜故；鸟 尚 说法，令闻 生 善故；

bù yú niǎo qǐ xià liè xiǎng duì zhì fēn bié xīn gù niǎo jí mí tuó
不于鸟起下劣想，对治分别心故；鸟即弥陀，

lìng wù fǎ shēnpíngděng wú bú jù wú bú zào gù cǐ zhōngxiǎnwēifēng
令悟法身平等，无不具无不造故。此中显微风、

shù wǎngděng yīn jí yī qiè yī zhèng jiǎ shí dāng tǐ jí shì ē
树、网等音，及一切依正假实，当体即是阿

mí tuó fó sānshēn sì dé háo wú chā bié yě
弥陀佛三身四德，毫无差别也。

xīn èr huà wú qíngshēng
（辛）二、化无情声

shè lì fú bǐ fó guó tǔ wēifēngchuīdòngzhūbǎoxángshù jí
舍利弗，彼佛国土，微风吹动诸宝行树及

bǎo luó wǎng chūwēimiào yīn pì rú bǎi qiānzhǒngyuètóng shí jù zuò
宝罗网，出微妙音，譬如百千种乐同时俱作。

wén shì yīn zhě zì rán jiē shēngniàn fó niàn fǎ niànsēng zhī xīn
闻是音者，自然皆生念佛、念法、念僧之心。

qíng yǔ wú qíng tóngxuānmiào fǎ sì jiàodào pǐn wú liàng fǎ
情与无情，同宣妙法。四教道品，无量法

mén tóng shí yǎnshuō suí lèi gè jiě néng lìng wénzhěniànsānbǎo yě
门，同时演说，随类各解，能令闻者念三宝也。

niànsānbǎo shì cóng xī tánhuò yì fán fū chuàngwén dà yǒngbiànshēn
念三宝是从悉檀获益。凡夫创闻，大踊遍身，

shì huān xǐ yì yǔ sānbǎo qì fēnjiāo jiē bì néng fā pú tí xīn
是欢喜益；与三宝气分交接，必能发菩提心，

shì shēngshàn yì yóu cǐ fú miè fánnǎo shì pò è yì zhèng wù yī
是生善益；由此伏灭烦恼，是破恶益；证悟一

tǐ sānbǎo shì rù lǐ yì yě chū bié míngjìng
体三宝，是入理益也。初别明竟。

gēng èr zǒng jié
（庚）二、总结

shè lì fú qí fó guó tǔ chéng jiù rú shì gōng dé zhuāngyán
舍利弗，其佛国土成就如是功德庄严。

chóngchóng jié shì lìng shēn xìn yī qiè zhuāngyán jiē dǎo shī
重重结示，令深信一切庄严，皆导师

yuànxíng suǒ chéng zhǒng zhì suǒxiàn jiē wú rén jìng yè suǒgǎn wéi
愿行所成，种智所现；皆吾人净业所感，唯

shí suǒbiàn fó xīn shēng xīn hù wéiyǐng zhì rú zhòngdēngmíng
识所变。佛心生心，互为影质，如众灯明，

gè biàn sì yī quán lǐ chéng shì quán shì jí lǐ quánxìng qǐ xiū
各遍似一。全理成事，全事即理，全性起修，

quán xiū zài xìng yì kě shēncháng sī yǐ nài hé lí cǐ jìng tǔ bié
全修在性。亦可深长思矣！奈何离此净土，别

tán wéi xīn jìng tǔ gānduòshǔ jí niǎokōng zhī qiào yě zāi chū yī bào
谈唯心净土，甘堕鼠即鸟空之诮也哉！初依报

miào jìng
妙竟。

bǐng èr zhèngbàomiào èr chū zhēng shì mínghào
（丙）二、正报妙二：初、征释名号；

èr bié shì zhǔbàn
二、别释主伴。

dīng chūzhōng èr chū zhēng èr shì
（丁）初中二：初、征；二、释。

wù jīn chū
（戊）今初。

shè lì fú yú rǔ yì yún hé bǐ fó hé gù hào ē mí tuó
舍利弗，于汝意云何，彼佛何故号阿弥陀？

cǐ jīng dí shì chí míngmiàoxíng gù tè zhēng shì mínghào yù rén
此经的示持名妙行，故特征释名号，欲人

shēn xìn wàn dé hóngmíng bù kě sī yì yī xīn zhí chí wú fù yí èr
深信万德洪名不可思议，一心执持，无复疑贰

yě
也。

wù èr shì èr chū yuēguāngmíng shì èr yuē
（戊）二、释二：初、约光明释；二、约

shòumìng shì
寿命释。

ē mí tuó zhèngfān wú liàng běn bù kě shuō běn shī yǐ guāng
阿弥陀，正翻无量，本不可说。本师以光、

shòu èr yì shōu jìn yī qiè wú liàng guāng zé héngbiàn shí fāng shòu
寿二义，收尽一切无量。光则横遍十方，寿

zé shù qióngsān jì héngshùjiāochè jí fǎ jiè tǐ jǔ cǐ tǐ zuò
则竖穷三际。横竖交彻，即法界体。举此体作

mí tuó shēn tǔ yì jí jǔ cǐ tǐ zuò mí tuómínghào shì gù mí tuó
弥陀身土，亦即举此体作弥陀名号。是故弥陀

mínghào jí zhòngshēngběn jué lǐ xìng chí míng jí shǐ jué hé běn
名号，即众生本觉理性。持名，即始觉合本。

shǐ běn bú èr shēng fó bú èr gù yī niànxiāngyìng yī niàn fó niàn
始本不二，生佛不二。故一念相应一念佛，念
niànxiāngyìngniànniàn fó yě
念相应念念佛也。

jǐ jīn chū
（己）今初。

shè lì fú bǐ fó guāngmíng wú liàng zhào shí fāngguó wú suǒ
舍利弗，彼佛光明无量，照十方国无所
zhàng ài shì gù hàowéi ē mí tuó
障碍，是故号为阿弥陀。

xīn xìng jì ér chángzhào gù wéiguāngmíng jīn chèzhèng xīn xìng
心性寂而常照，故为光明。今彻证心性
wú liàng zhī tǐ gù guāngmíng wú liàng yě zhū fó jiē chèxìng tǐ jiē
无量之体，故光明无量也。诸佛皆彻性体，皆
zhào shí fāng jiē kě míng wú liàngguāng ér yīn zhōngyuàn lì bù tóng
照十方，皆可名无量光。而因中愿力不同，
suí yīn yuán lì bié míng mí tuó wéi fǎ zàng bǐ qiū fā sì shí bā yuàn
随因缘立别名。弥陀为法藏比丘，发四十八愿，
yǒuguāngmínghéngzhào shí fāng zhī yuàn jīn guǒchéng rú yuàn yě fǎ
有光明恒照十方之愿，今果成如愿也。法
shēnguāngmíng wú fēn jì bàoshēnguāngmíngchènzhēnxìng cǐ zé fó
身光明无分际，报身光明称真性，此则佛
fó dàotóng yìngshēnguāngmíngyǒuzhào yī yóuxún zhě shí bǎi qiānyóu
佛道同。应身光明有照一由旬者，十百千由
xún zhě yī shì jiè shí bǎi qiān shì jiè zhě wéi ē mí pǔ zhào gù bié
旬者，一世界十百千世界者。唯阿弥普照，故别
míng wú liàngguāng rán sān shēn bù yī bú yì wèi lìng zhòngshēng dé sì
名无量光。然三身不一不异，为令众生得四
yì gù zuò cǐ fēn bié ěr dāng zhī wú zhàng ài yuē rén mínyán
益故，作此分别耳。当知无障碍，约人民言。
yóuzhòngshēng yǔ fó yuánshēn gù fó guāngdàochù yī qiè shì jiān wú
由众生与佛缘深，故佛光到处，一切世间无
bù yuánjiàn yě
不圆见也。

jǐ èr yuēshòumìng shì
（己）二、约寿命释

yòu shè lì fú bǐ fó shòumìng jí qí rén mín wú liàng
又，舍利弗，彼佛寿命及其人民，寿命皆无量

wú biān ē sēng qí jié gù míng ē mí tuó
无边阿僧祇劫，故名阿弥陀。

xīn xìngzhào ér cháng jì gù wéishòumìng jīn chèzhèng xīn xìng
心性照而常寂，故为寿命。今彻证心性

wú liàng zhī tǐ gù shòumìng wú liàng yě fǎ shēnshòumìng wú shǐ wú
无量之体，故寿命无量也。法身寿命无始无

zhōng bàoshēnshòumìngyǒu shǐ wú zhōng cǐ yì fó fó dàotóng jiē
终，报身寿命有始无终。此亦佛佛道同，皆

kě míng wú liàngshòu yìngshēn suí yuàn suí jī yán cù bù děng fǎ
可名无量寿。应身随愿随机，延促不等。法

zàngyuànwáng yǒu fó jí rén shòumìng jiē wú liàng zhī yuàn jīn guǒ
藏愿王，有佛及人寿命皆无量之愿，今果

chéng rú yuàn bié míng wú liàngshòu yě ē sēng qí wú biān wú
成如愿，别名无量寿也。阿僧祇，无边、无

liàng jiē suànshù míng shí yǒuliàng zhī wú liàng rán sānshēn bù yī bú
量，皆算数名，实有量之无量。然三身不一不

yì yìngshēn yì kě jí shì wú liàng zhī wú liàng yǐ jí zhě bìng yě
异，应身亦可即是无量之无量矣。及者，并也。

rén mín zhǐ děngjué yǐ huán wèi fó shòumìngbìng qí rén mínshòumìng
人民，指等觉以还。谓佛寿命并其人民寿命，

jiē wú liàngděng yě dāng zhī guāngshòumínghào jiē běnzhòngshēngjiàn
皆无量等也。当知光寿名号，皆本众生建

lì yǐ shēng fó píngděng néng lìng chí míngzhě guāngmíngshòumìng
立。以生佛平等，能令持名者，光明寿命

tóng fó wú yì yě fù cì yóu wú liàngguāng yì gù zhòngshēngshēng
同佛无异也。复次，由无量光义，故众生生

jí lè jí shēng shí fāng jiàn ē mí tuó fó jí jiàn shí fāngzhū fó néng
极乐即生十方，见阿弥陀佛即见十方诸佛，能

zì dù jí pǔ lì yī qiè yóu wú liàngshòu yì gù jí lè rén mín jí
自度即普利一切。由无量寿义，故极乐人民，即

shì yī shēng bǔ chù jiē dìng cǐ shēngchéng fó bú zhì yì shēng dāng
是一生补处，皆定此生成佛，不至异生。当

zhī lí quèxiànqián yī niàn wú liàngguāngshòu zhī xīn hé chùyǒu ē mí
知离却现前一念无量光寿之心，何处有阿弥

tuó fó mínghào ér lí què ē mí tuó fó mínghào hé yóuchèzhèng
陀佛名号？而离却阿弥陀佛名号，何由彻证

xiànqián yī niàn wú liàngguāngshòu zhī xīn yuànshēn sī zhī yuànshēn
现前一念无量光寿之心？愿深思之，愿深

sī zhī
思之。

dīng èr bié shì zhǔbàn èr chū bié shì èr jié
（丁）二、别释主伴二：初、别释；二、结

shì
示。

wù chūyòu èr chū zhǔ èr bàn
（戊）初又二：初、主；二、伴。

jǐ jīn chū cǐ yì shì bié xù zhōng jīn xiàn zài shuō fǎ jù
（己）今初，此亦释别序 中 今现在说法句。

shè lì fú ē mí tuó fó chéng fó yǐ lái yú jīn shí jié
舍利弗，阿弥陀佛 成 佛以来于今十劫。

cǐ míng jí lè shì jiè jiào zhǔ chéng jiù yě rán fǎ shēn wú chéng
此明极乐世界教主 成 就也。然法身无 成

wú bù chéng bù yīng lùn jié bàoshēn yīn yuánguǒmǎnmíngchéng yìng
无不 成，不应论劫。报身因圆果满名 成，应

shēnwéi wù shì shēngmíngchéng jiē kě lùn jié yòu fǎ shēn yīn xiū dé
身为物示 生 名 成，皆可论劫。又法身因修德

xiǎn yì kě lùn chéng lùn jié bàoshēn bié wú xīn dé yìngshēn rú yuè
显，亦可论 成 论劫。报身别无新得，应身如月

yìn chuān yì wú chéng bù chéng bù yīng lùn jié dànzhū fó chéng
印 川，亦无 成 不 成，不应论劫。但诸佛 成

dào gè yǒuběn jì běn dì bìng bù kě cè qiě yuē jí lè shì chéng
道，各有本迹，本地并不可测。且约极乐示 成

zhī jì ér yán jí shì sānshēn yī chéng yī qiè chéng yì shì fēi chéng
之迹而言，即是三身一 成 一切 成，亦是非 成

fēi bù chéng ér lùn chéng yě yòu fó shòu wú liàng jīn jǐn shí jié
非不 成 而论 成 也。又佛寿无量，今仅十劫。

zé xiàn zài shuō fǎ shí zhèngwèiyāng pǔ quànsān shì zhòngshēng sù
则现在说法，时 正 未央。普 劝三世 众 生 速

qiú wǎngshēng tóng fó shòumìng yī shēngchéngbàn yě yòu xià wén
求 往 生，同佛寿 命，一 生 成 办也。又下文

wú shùshēngwén pú sà jí yǔ bǔ chù jiē shí jié suǒ chéng jiù zhèng
无数 声 闻菩萨及与补处，皆十劫所 成 就。正

xiǎn shí fāngsān shì wǎngshēng bú tuì zhě duō qiě yì yě
显十方三世 往 生 不退者，多且易也。

jǐ èr bàn
（己）二、伴

yòu shè lì fú bǐ fó yǒu wú liàng wú biānshēngwén dì zǐ
又，舍利弗，彼佛有无量无边 声 闻弟子，
jiē ē luó hàn fēi shì suànshù zhī suǒnéng zhī zhū pú sà zhòng yì fù
皆阿罗汉，非是算数之所能知。诸菩萨 众 亦复
rú shì
如是。

tā fāngdìngxìng èr shèng bù dé shēng bǐ ruòxiān xí xiǎoxíng
他方定性二 乘 ，不得 生 彼。若先习小行，
lín zhōng huí xiàng pú tí fā dà shì yuànzhě shēng bǐ guó yǐ fó
临 终 回 向菩提，发大誓愿者， 生 彼国已，佛
shùn jī shuō fǎ lìng duànjiàn sī gù míng luó hàn rú bié jiào qī zhù
顺机说法，令断见思，故名罗汉。如别教七住
duànjiàn sī zhī lèi fēi shí shēngwén yě gài zàng tōng èr jiào bù
断见思之类，非实 声 闻也。盖藏、通二教，不
wén tā fāng fó míng jīn wén mí tuómínghào xìn yuànwǎngshēng zǒng
闻他方佛名，今闻弥陀名号，信愿 往 生 ，总
shǔ bié yuán èr jiào suǒ shè jī yǐ
属别、圆二教所摄机矣。

wù èr jié shì
（戊）二、结示

shè lì fú bǐ fó guó tǔ chéng jiù rú shì gōng dé zhuāngyán
舍利弗，彼佛国土 成 就如是功德 庄 严。
fó jí shēngwén pú sà bìng shì mí tuó yīn zhōngyuàn xíng suǒ
佛及 声 闻菩萨，并是弥陀因 中 愿 行所
chéng yì shì guǒshàng yī chéng yī qiè chéng shì zé fó pú sà
成 ，亦是果 上 一 成 一切 成 。是则，佛、菩萨、
shēngwén gè gè fēi zì fēi tā zì tā bú èr gù yúnchéng jiù rú shì
声 闻各各非自非他，自他不二，故云 成 就如是
gōng dé zhuāngyán néng lìng xìn yuàn chí míngzhě niànniàn yì rú shì
功德 庄 严。 能令信 愿 持名者， 念念亦如是
chéng jiù yě
成 就也。

chūguǎngchén bǐ tǔ yī zhèngmiàoguǒ yǐ qǐ xìn jìng
初 广 陈彼土依 正 妙果以启信竟。

yǐ èr tè quànzhòngshēngyìng qiú wǎngshēng yǐ fā yuàn
（乙）二、特 劝 众 生 应求 往 生 以发 愿
èr chū jiē shì wú shàng yīn yuán èr tè quàn
二：初、揭示无 上 因 缘；二、特 劝 。

jìng tǔ shū shèng wèi dài yè wǎngshēng héng chū sān jiè tóng
净土殊胜，谓带业往生，横出三界；同
jū héng jù sì tǔ kāi xiǎn sì jiào fǎ lún zhòngshēngyuánjìng sì tǔ
居横具四土，开显四教法轮；众生圆净四土，
yuánjiàn sānshēn yuánzhèngsān bú tuì rén mín jiē yī shēngchéng fó
圆见三身，圆证三不退；人民皆一生成佛。
rú shì děngshèng yì chāo jué quán zài cǐ èr kē diǎn shì xū dì yán
如是等胜异超绝，全在此二科点示，须谛研
zhī
之。

bǐng jīn chū
（丙）今初

yòu shè lì fú jí lè guó tǔ zhòngshēngshēngzhě jiē shì ē
又，舍利弗，极乐国土众生生者，皆是阿
bì bá zhì qí zhōngduōyǒu yī shēng bǔ chù qí shùshènduō fēi shì
鞞跋致。其中多有一生补处，其数甚多，非是
suàn shù suǒ néng zhī zhī dàn kě yǐ wú liàng wú biān ē sēng qí shuō
算数所能知之，但可以无量无边阿僧祇说。

ē bì bá zhì cǐ yún bú tuì yī wèi bú tuì rù shèng liú
阿鞞跋致，此云不退。一位不退，入圣流，
bú duò fán dì èr xíng bú tuì héng dù shēng bú duò èr shèng dì
不堕凡地。二行不退，恒度生，不堕二乘地。
sān niàn bú tuì xīn xīn liú rù sà pó rě hǎi ruò yuē cǐ tǔ zàngchūguǒ
三念不退，心心流入萨婆若海。若约此土藏初果、
tōngjiàn dì bié chūzhù yuánchū xìn míngwèi bú tuì tōng pú sà
通见地、别初住、圆初信，名位不退。通菩萨、
bié shí xíng yuán shí xìn míngxíng bú tuì bié chū dì yuánchūzhù
别十行、圆十信，名行不退。别初地、圆初住、
míngniàn bú tuì jīn jìng tǔ wǔ nì shí è shí niànchéng jiù dài yè wǎng
名念不退。今净土五逆十恶十念成就带业往
shēng jū xià xià pǐn zhě jiē dé sān bú tuì rán jù jiàodào ruò shì
生居下下品者，皆得三不退。然据教道，若是
fán fū zé fēi chūguǒděng ruò shì èr shèng zé fēi pú sà děng
凡夫，则非初果等；若是二乘，则非菩萨等；
ruò shì yì shēng zé fēi tóngshēngxìngděng yòuniàn bú tuì fēi fù
若是异生，则非同生性等。又念不退，非复
yì shēng xíng bú tuì fēi jǐn jiàndào wèi bú tuì fēi shì rén mín
异生；行不退，非仅见道；位不退，非是人民。

liè děng zé chéng dà wàng jìn bù zé shě gù chēng wéi jí lè tóng jū
躐等则成大妄，进步则舍故称。唯极乐同居，

yī qiè jù fēi yī qiè jù shì shí fāng fó tǔ wú cǐ míngxiàng wú
一切俱非，一切俱是。十方佛土无此名相，无

cǐ jiē wèi wú cǐ fǎ mén fēi xīn xìng zhī jí zhì chí míng zhī qí xūn
此阶位，无此法门。非心性之极致，持名之奇勋，

mí tuó zhī dà yuàn hé yǐ yǒu cǐ yī shēng bǔ chùzhě zhǐ yī shēng
弥陀之大愿，何以有此？一生补处者，只一生

bǔ fó wèi rú mí lè guān yīn děng jí lè rén mín pǔ jiē yī shēng
补佛位，如弥勒、观音等。极乐人民普皆一生

chéng fó rén rén bì shí zhèng bǔ chù gù qí zhōngduōyǒu cǐ děng
成佛，人人必实证补处。故其中多有此等

shàngshàn bù kě shǔ zhī yě fù cì shì jiā yī dài shí jiào wéi
上善，不可数知也。复次，释迦一代时教，惟

huāyán míng yī shēngyuánmǎn ér yī shēngyuánmǎn zhī yīn zé
《华严》明一生圆满。而一生圆满之因，则

mò hòu pǔ xiánxíngyuàn pǐn zhōng shí dà yuànwángdǎo guī ān yǎng
末后《普贤行愿品》中，十大愿王导归安养，

qiě yǐ cǐ quàn jìn huāzàng hǎi zhòng jiē hū fán fū lì dēng bǔ chù
且以此劝进华藏海众。嗟乎！凡夫例登补处，

qí chàng jí tán bù kě cè dù huāyán suǒbǐng què zài cǐ
奇倡极谈，不可测度。《华严》所禀，却在此

jīng ér tiān xià gǔ jīn xìn xiǎn yí duō cí fán yì shí yú wéiyǒu
经。而天下古今，信鲜疑多，辞繁义蚀，余唯有

pōu xīn lì xuè ér yǐ
剖心沥血而已。

（丙）二、特劝

shè lì fú zhòngshēng wénzhě yīngdāng fā yuàn yuàn
舍利弗，如上无上大事因缘众生幸得闻者，应当发愿，愿

shēng bǐ guó suǒ yǐ zhě hé dé yǔ rú shì zhūshàngshàn rén jù huì
生彼国。所以者何？得与如是诸上善人，俱会

yī chù
一处。

qián luó hàn pú sà dàn kě yúnshàn rén wéi bǔ chù jū yīn wèi zhī
前罗汉菩萨，但可云善人。唯补处居因位之

jí gù yúnshàng qí shùshènduō gù yúnzhū jù huì yī chù
极，故云上。其数甚多，故云诸。俱会一处，

yóuyán fán shèngtóng jū xún chángyóu shí shèngguò qù yǒu lòu yè quán
犹言凡 圣 同居。寻 常 由实 圣 过去有漏业，权
shèng dà cí bēi yuàn gù fán fū dé yǔ shèngrén tóng jū zhì shí shèng
圣 大慈悲愿，故凡夫得与 圣 人同居。至实 圣
huī shēn quánshèng jī jìn biànshēng chénshuò yì kǔ lè xuán shū
灰身，权 圣 机尽，便 升 沈 硕异，苦乐悬殊。
nǎi zàntóng fēi jiū jìng tóng yě yòutiānrǎng zhī jiān jiànwén zhě shǎo
乃暂同，非究竟同也。又天壤之间，见闻者少。
xìnghuòjiànwén qīn jìn bù qū zhě shǎo yòu fó shì shèng rén zòngduō
幸获见闻，亲近步趋者少。又佛世 圣 人纵多，
rú zhēn rú ruì bù néngbiànmǎnguó tǔ rú zhòngxīngwēi chén yòu
如珍如瑞，不能 遍 满国土，如 众 星微 尘。又
jū suī tóng ér suǒ zuò suǒ bàn zé jiǒng bù tóng jīn tóng yǐ wú lòu
居虽同，而所作所办，则迥不同。今同以无漏
bù sī yì yè gǎnshēng jù huì yī chùwéi shī yǒu rú xūn rú chí tóng
不思议业，感 生 俱会一处为师友，如埙如篪，同
jìn wú míng tóngdēngmiào jué shì zé xià fánzhòngshēng yú niàn bú tuì
尽无明，同 登 妙 觉。是则下凡 众 生 于念不退
zhōng chāo jìn sì shí yī yīn wèi ruò wèi shì fán fū què bú lì yì
中，超 尽四十一因位。若谓是凡夫，却不历异
shēng bì bǔ fó zhí yǔ guān yīn shì zhì wú bié ruò wèi shì yī
生，必补佛职，与 观 音、势至无别。若谓是一
shēng bǔ chù què kě míngfán fū bù kě míngděng jué pú sà cǐ jiē
生 补处，却可名凡夫，不可名 等 觉菩萨。此皆
jiàowǎngsuǒ bù néngshōu chàwǎngsuǒ bù néng lì dāng zhī wú rén dà
教 网 所不 能 收，刹 网 所不 能 例。当 知吾人大
shì yīn yuán tóng jū yī guān zuì nán tòu tuō wéi jí lè tóng jū
事因 缘，同居一 关，最难透脱。唯极乐同居，
chāochū shí fāngtóng jū zhī wài liǎo cǐ fāngnéngshēn xìn mí tuóyuàn
超 出十方 同居之外。了此，方 能 深 信弥陀 愿
lì xìn fó lì fāngnéngshēn xìn mínghàogōng dé xìn chí míng fāng
力。信佛力，方 能 深 信名 号 功 德。信持名，方
néngshēn xìn wú rén xīn xìngběn bù kě sī yì yě jù cǐ shēn xìn fāng
能 深 信吾人心性本不可思议也。具此深 信，方
néng fā yú dà yuàn wénzhōngyīngdāng èr zì jí zhǐ shēn xìn shēn
能 发于大 愿。文 中 应 当 二字，即指深 信。深
xìn fā yuàn jí wú shàng pú tí hé cǐ xìn yuàn dí wéi jìng tǔ zhǐ
信发 愿，即无 上 菩提。合此信 愿，的为净土指

nán yóu cǐ ér zhí chí mínghào nǎi wéizhèngxíng ruò xìn yuànjiān gù
南。由此而执持名号，乃为正行。若信愿坚固，

lín zhōng shí niàn yī niàn yì jué dé shēng ruò wú xìn yuàn zòngjiāng
临终十念一念，亦决得生。若无信愿，纵将

mínghào chí zhì fēngchuī bú rù yǔ dǎ bù shī rú yín qiáng tiě bì xiāng
名号持至风吹不入，雨打不湿，如银墙铁壁相

sì yì wú dé shēng zhī lǐ xiū jìng yè zhě bù kě bù zhī yě dà
似，亦无得生之理。修净业者，不可不知也。大

běn ē mí tuó jīng yì yǐ fā pú tí yuànwéiyào zhèng yǔ cǐ
本《阿弥陀经》，亦以发菩提愿为要，正与此

tóng
同。

yǐ sān zhèng shì xíngzhě zhí chí mínghào yǐ lì xíng èr
（乙）三、正示行者执持名号以立行二：

chū zhèng shì wú shàng yīn guǒ èr chóngquàn
初、正示无上因果；二、重劝。

bǐng jīn chū
（丙）今初

shè lì fú bù kě yǐ shǎoshàngēn fú dé yīn yuán dé shēng bǐ
舍利弗，不可以少善根福德因缘得生彼

guó shè lì fú ruò yǒushànnán zǐ shàn nǚ rén wénshuō ē mí
国。舍利弗，若有善男子、善女人，闻说阿弥

tuó fó zhí chí mínghào ruò yī rì ruò èr rì ruò sān rì ruò
陀佛，执持名号，若一日、若二日、若三日、若

sì rì ruò wǔ rì ruò liù rì ruò qī rì yī xīn bú luàn qí
四日、若五日、若六日、若七日，一心不乱。其

rén lín mìngzhōng shí ē mí tuó fó yǔ zhū shèngzhòngxiàn zài qí qián
人临命终时，阿弥陀佛与诸圣众现在其前。

shì rén zhōng shí xīn bù diāndǎo jí dé wǎngshēng ē mí tuó fó jí
是人终时，心不颠倒，即得往生阿弥陀佛极

lè guó tǔ
乐国土。

pú tí zhèngdàomíngshàngēn jí qīn yīn zhǒngzhǒngzhù dào shī
菩提正道名善根，即亲因。种种助道施、

jiè chánděngmíng fú dé jí zhùyuán shēngwén yuánjué pú tí
戒、禅等名福德，即助缘。声闻、缘觉菩提

shàngēnshǎo rén tiānyǒu lòu fú yè fú dé shǎo jiē bù kě shēngjìng
善根少，人、天有漏福业福德少，皆不可生净

tǔ wéi yǐ xìn yuàn zhí chí mínghào zé yī yī shēng xī jù duōshàngēn
土。唯以信愿执持名号，则一一声悉具多善根

fú dé sǎn xīn chēngmíng fú shàn yì bù kě liáng kuàng yī xīn bú
福德。散心称名，福善亦不可量，况一心不

luàn zāi gù shǐ gǎnyìngdàojiāo wénchéng yìn huài mí tuó shèngzhòng
乱哉？故使感应道交，文成印坏。弥陀圣众，

bù lái ér lái qīn chuí jiē yǐn xíngrén xīn shí bù wǎng ér wǎng
不来而来，亲垂接引。行人心识，不往而往，

tuō zhì bǎolián yě shànnán nǚ zhě bú lùn chū jiā zài jiā guì jiàn
托质宝莲也。善男女者，不论出家、在家，贵贱

lǎo shǎo liù qù sì shēng dànwén fó míng jí duō jié shàngēnchéng
老少，六趣四生，但闻佛名，即多劫善根成

shú wǔ nì shí è jiē míngshàn yě ē mí tuó fó shì wàn dé hóngmíng
熟，五逆十恶皆名善也。阿弥陀佛是万德洪名，

yǐ míngzhào dé qìng wú bú jìn gù jí yǐ zhí chí mínghàowéizhèngxíng
以名召德，罄无不尽。故即以执持名号为正行，

bú bì gèngshèguānxiǎngcān jiū děngxíng zhì jiǎn yì zhì zhí jié yě
不必更涉观想参究等行。至简易，至直捷也。

wén ér xìn xìn ér yuàn nǎi kěn zhí chí bú xìn bú yuàn yǔ bù
闻而信，信而愿，乃肯执持。不信不愿，与不

wénděng suī wéiyuǎn yīn bù míngwén huì zhí chí zé niànniàn yì fó
闻等，虽为远因，不名闻慧。执持则念念忆佛

mínghào gù shì sī huì rányǒu shì chí lǐ chí shì chí zhě xìn
名号，故是思慧，然有事持、理持。事持者，信

yǒu xī fāng ē mí tuó fó ér wèi dá shì xīn zuò fó shì xīn shì fó
有西方阿弥陀佛，而未达是心作佛，是心是佛。

dàn yǐ jué zhì yuàn qiú shēng gù rú zǐ yì mǔ wú shí zànwàng lǐ
但以决志愿求生故，如子忆母，无时暂忘。理

chí zhě xìn xī fāng ē mí tuó fó shì wǒ xīn jù shì wǒ xīn zào
持者，信西方阿弥陀佛，是我心具，是我心造。

jí yǐ zì xīn suǒ jù suǒzàohóngmíng wéi xì xīn zhī jìng lìng bú zàn
即以自心所具所造洪名，为系心之境，令不暂

wàng yě yī rì zhì qī rì zhě kè qī bàn shì yě lì gēn yī rì jí
忘也。一日至七日者，克期办事也。利根一日即

bú luàn dùngēn qī rì fāng bú luàn zhōnggēn èr sān sì wǔ
不乱，钝根七日方不乱，中根二、三、四、五、

liù rì bú dìng yòu lì gēnnéng qī rì bú luàn dùngēn jǐn yī rì bú
六日不定。又，利根能七日不乱，钝根仅一日不

luàn zhōnggēn liù wǔ sì sān èr rì bú dìng yī xīn yì
乱，中根六、五、四、三、二日不定。一心亦
èr zhǒng bú lùn shì chí lǐ chí chí zhì fú chú fán nǎo nǎi zhì
二种。不论事持、理持，持至伏除烦恼，乃至
jiàn sī xiān jìn jiē shì yī xīn bú lùn shì chí lǐ chí chí zhì xīn
见思先尽，皆事一心。不论事持、理持，持至心
kāi jiàn běnxìng fó jiē lǐ yī xīn shì yī xīn bù wéi jiàn sī suǒ luàn
开见本性佛，皆理一心。事一心不为见思所乱，
lǐ yī xīn bù wéi èr biān suǒ luàn jí xiū huì yě bù wéi jiàn sī luàn
理一心不为二边所乱，即修慧也。不为见思乱，
gù gǎn biàn huà shēn fó jí zhū shèng zhòng xiàn qián xīn bú fù qǐ suō pó
故感变化身佛及诸圣众现前，心不复起娑婆
jiè zhōng sān yǒu diān dǎo wǎng shēng tóng jū fāng biàn èr zhǒng jí lè
界中三有颠倒，往生同居、方便二种极乐
shì jiè bù wéi èr biān luàn gù gǎn shòu yòng shēn fó jí zhū shèng zhòng
世界。不为二边乱，故感受用身佛及诸圣众
xiàn qián xīn bú fù qǐ shēng sǐ niè pán èr jiàn diān dǎo wǎng shēng shí
现前，心不复起生死涅槃二见颠倒，往生实
bào jì guāng èr zhǒng jí lè shì jiè dāng zhī zhí chí míng hào jì
报、寂光二种极乐世界。当知执持名号，既
jiǎn yì zhí jié réng zhì dùn zhì yuán yǐ niàn niàn jí fó gù bù láo
简易直捷，仍至顿至圆。以念念即佛故，不劳
guān xiǎng bú bì cān jiū dāng xià yuán míng wú yú wú qiàn shàng
观想，不必参究，当下圆明，无余无欠。上
shàng gēn bù néng yú qí kǔn xià xià gēn yì néng zhēn qí yù qí suǒ gǎn
上根不能踰其阃，下下根亦能臻其域。其所感
fó suǒ shēng tǔ wǎng wǎng shèng jìn yì bù yī gài kě wèi héng
佛，所生土，往往胜进，亦不一概。可谓横
gāi bā jiào shù chè wǔ shí suǒ yǐ chè dǐ bēi xīn wú wèn zì shuō
该八教，竖彻五时。所以彻底悲心，无问自说，
qiě shēn tàn qí nán xìn yě
且深叹其难信也。

wèn guān jīng zhuān míng zuò guān hé wèi bù láo guān xiǎng
问：《观经》专明作观，何谓不劳观想？

dá cǐ yì jí chū guān jīng bǐ jīng yīn shèng guān fēi fán
答：此义即出《观经》，彼经因胜观非凡
fū xīn lì suǒ jí gù yú dì shí sān bié kāi liè xiàng zhī guān ér zhàng
夫心力所及，故于第十三别开劣像之观。而障

zhòngzhěyóu bù néngniàn bǐ fó gù yú dì shí liù dà kāi chēngmíng zhī
重者犹不能念彼佛，故于第十六大开称名之
mén jīn jīng yīn mò shì zhàngzhòngzhědu ō gù zhuānzhǔ dì shí liù guān
门。今经因末世障重者多，故专主第十六观。
dāng zhī rén gēn suī dùn ér zhàng liù bā chǐ zhī xiàngshēn wú liàngshòu
当知人根虽钝，而丈六八尺之像身，无量寿
fó zhī míng zì wèi cháng bù xīn zuò xīn shì gù guān liè zhě bù láo
佛之名字，未尝不心作心是。故观劣者不劳
shèngguān ér chēngmíngzhěbìng bù láo guānxiǎng yě
胜观，而称名者并不劳观想也。

wèn tiān qí dú fēngzhū zǔ jiē zhǔ cānniàn fó zhě shì shéi hé
问：天奇毒峰诸祖，皆主参念佛者是谁，何
wèi bú bì cān jiū
谓不必参究？

dá cǐ yì jí chūtiān qí zhū zǔ qián zǔ yīn niàn fó rén bú qì
答：此义即出天奇诸祖，前祖因念佛人不契
shì jiā chè dǐ bēi xīn gù bàng bù gān zhí xià jié wèn yī měng tí
释迦彻底悲心，故傍不甘，直下诘问，一猛提
xǐng hé zhǐ cháng yè fù dàn wǒ bèi zhì jīn rì yóu bù kěn sǐ xīn
醒，何止长夜复旦？我辈至今日，犹不肯死心
niàn fó kǔ yù zhí qiāomén wǎ zǐ xiàng wū lǐ dǎ qīn shēng yé niáng
念佛，苦欲执敲门瓦子，向屋里打亲生爷娘，
zé yú zhū zǔ chéng è nì fēi shànshùn yě
则于诸祖成恶逆，非善顺也。

jìn wèn cǐ zài kěn xīn zhě zé kě wèikěnzhě hé dé xiāngyìng
进问：此在肯心者则可，未肯者何得相应？

yuē yì zhèngwéi wèikěn suǒ yǐ yào nǐ kěn xīn xiāngyìng
曰：噫，正唯未肯，所以要你肯心相应。
rǔ děngzhèng xìn wèi kāi rú shēng niú pí bù kě qū zhé dāng zhī
汝等正信未开，如生牛皮，不可屈折。当知
yǒu mù zhě gù wú rì xià rán dēng zhī lǐ ér wú mù zhě yì hé bì
有目者，固无日下燃灯之理。而无目者，亦何必
yú rì zhōng kǔ mì dēng jù dà shì zhì fǎ wáng zǐ yún bù jiǎ fāng
于日中苦觅灯炬？大势至法王子云：“不假方
biàn zì dé xīn kāi cǐ yī xíngsān mèizhōng dà huǒ jù yǔ yě
便，自得心开。”此一行三昧中大火聚语也，
gǎnyǒuchùzhě nìng bú bèishāo
敢有触者，宁不被烧？

wèn lín zhōng fó xiàn nìngbǎo fēi mó
问：临终佛现，宁保非魔？

dá xiū xīn rén bú zuò fó guān ér fó hū xiàn fēi běnsuǒ qī
答：修心人不作佛观，而佛忽现，非本所期，

gù míngmó shì niàn fó jiàn fó yǐ shì xiāngyìng kuàng lín zhōng fēi
故名魔事。念佛见佛，已是相应。况临终非

zhì mó shí hé xū yí lǜ
致魔时，何须疑虑。

wèn qī rì bú luàn píng shí yé lín zhōng yé
问：七日不乱，平时耶？临终耶？

dá píng shí yě
答：平时也。

wèn qī rì bú luàn zhī hòu fù qǐ huòzào yè yì dé shēng
问：七日不乱之后，复起惑造业，亦得生

yé
耶？

dá guǒ dé yī xīn bú luàn zhī rén wú gèng qǐ huòzào yè zhī shì
答：果得一心不乱之人，无更起惑造业之事。

wèn dà běn shí niàn bǎowáng yī niàn píng shí yé lín zhōng
问：大本十念，宝王一念，平时耶？临终

yé
耶？

dá shí niàntōng èr shí chénzhāo shí niànshǔ píng shí shí niàn
答：十念通二时。晨朝十念属平时。十念

dé shēng yǔ guānjīng shí niànchēngmíngtóng shǔ lín zhōng shí
得生，与《观经》十念称名同，属临终时。

yī niàn zé dànyuē lín zhōng shí
一念则但约临终时。

wèn shí niàn yī niànbìng dé shēng hé xū qī rì
问：十念一念并得生，何须七日？

dá ruò wú píng shí qī rì gōng fū ān yǒu lín zhōng shí niàn yī
答：若无平时七日功夫，安有临终十念一

niàn zòng xià xià pǐn nì è zhī rén bìng shì sù yīn chéng shú gù gǎn
念？纵下下品逆恶之人，并是夙因成熟，故感

lín zhōng yù shànyǒu wénbiàn xìn yuàn cǐ shì wànzhōng wú yī qǐ
临终遇善友，闻便信愿。此事万中无一，岂

kě jiǎoxìng jìng tǔ huòwèn chì cǐ zuì xiáng jīn rén bù kě bù dú
可侥幸？《净土或问》斥此最详，今人不可不读。

wèn xī fāng qù cǐ shí wàn yì tǔ hé dé jí shēng
问：西方去此十万亿土，何得即生？

dá shí wàn yì tǔ bù chū wǒ xiànqián yī niàn xīn xìng zhī wài
答：十万亿土，不出我现前一念心性之外，

yǐ xīn xìngběn wú wài gù yòuzhàng zì xīn zhī fó lì jiē yǐn hé nán
以心性本无外故。又仗自心之佛力接引，何难

jí shēng rú jìng zhōngzhào shù shí céngshānshuǐ lóu gé céng shù wǎn
即生？如镜中照数十层山水楼阁，层数宛

rán shí wú yuǎn jìn yī zhào jù liǎo jiàn wú xiānhòu cóng shì xī
然，实无远近，一照俱了，见无先后。从是西

fāngguò shí wàn yì fó tǔ yǒu shì jiè míngyuē jí lè yì rú shì qí tǔ
方过十万亿佛土，有世界名曰极乐亦如是。其土

yǒu fó hào ē mí tuó jīn xiàn zài shuō fǎ yì rú shì qí rén lín mìng
有佛号阿弥陀，今现在说法亦如是。其人临命

zhōng shí ē mí tuó fó yǔ zhū shèngzhòngxiàn zài qí qián shì rén zhōng
终时，阿弥陀佛与诸圣众现在其前，是人终

shí xīn bù diāndǎo jí dé wǎngshēng ē mí tuó fó jí lè guó tǔ yì
时心不颠倒，即得往生阿弥陀佛极乐国土亦

rú shì dāng zhī zì zì jiē hǎi yìn sān mèi dà yuán jìng zhì zhī líng wén
如是。当知字字皆海印三昧，大圆镜智之灵文

yě
也。

wèn chí míngpànxíngxíng zé shì zhùxíng hé míngzhèngxíng
问：持名判行行，则是助行，何名正行？

dá yī yī xīn shuō xìn yuànxíng fēi xiānhòu fēi dìngsān
答：依一心说信愿行，非先后，非定三。

gài wú yuànxíng bù míngzhēn xìn wú xíng xìn bù míngzhēnyuàn wú xìn
盖无愿行不名真信，无行信不名真愿，无信

yuàn bù míngzhēnxíng jīn quányóu xìn yuàn chí míng gù xìn yuànxíngsān
愿不名真行。今全由信愿持名，故信愿行三，

shēngshēngyuán jù suǒ yǐ míngduōshàngēn fú dé yīn yuán guān
声声圆具，所以名多善根福德因缘。《观

jīng chēng fó míng gù niànniànzhōngchú bā shí yì jié shēng sǐ zhī zuì
经》称佛名故，念念中除八十亿劫生死之罪，

cǐ zhī wèi yě ruò fú shàn bù duō ān néngchú zuì rú cǐ zhī dà
此之谓也。若福善不多，安能除罪如此之大？

wèn lín zhōngměng qiè néngchúduō zuì píng rì zhì xīn chēng
问：临终猛切，能除多罪，平日至心称

míng yì chú zuì fǒu
名，亦除罪否？

dá rú rì chū qún àn xiāo chēnghóngmíng wàn zuì miè
答：如日出，群暗消。称 洪 名，万罪灭。

wèn sǎn xīn chēngmíng yì chú zuì fǒu
问：散心 称 名，亦除罪否？

dá mínghàogōng dé bù kě sī yì nìng bù chú zuì dàn bú
答：名号功德不可思议，宁不除罪，但不

dìngwǎngshēng yǐ yōuyōusǎnshàn nán dí wú shǐ jī zuì gù dāng
定往 生。以悠悠散善，难敌无始积罪故。当

zhī jī zuì jiǎ shǐ yǒu tǐ xiàngzhě jìn xū kōng jiè bù néngróngshòu suī
知积罪假使有体相者，尽虚空界不能容受，虽

bǎi niánzhòu yè mí tuó shí wàn yī yī shēngmiè bā shí yì jié shēng sǐ
百年昼夜弥陀十万，一一声灭八十亿劫生死，

rán suǒ miè zuì rú zhǎoshàng tǔ wèimiè zuì rú dà dì tǔ wéiniàn zhì
然所灭罪如爪上土，未灭罪如大地土。唯念至

yī xīn bú luàn zé rú jiàn rén tū wéi ér chū fēi fù sān jūn néng zhì ěr
一心不乱，则如健人突围而出，非复三军能制耳。

rán chēngmíngbiànwéichéng fó zhǒng zǐ rú jīn gāngzhōng bù kě huài
然称名便为成佛种子，如金刚终不可坏。

fó shì yī lǎo rén qiú chū jiā wǔ bǎishèngzhòng jiē wèi wú shàngēn fó
佛世一老人求出家，五百圣众皆谓无善根。佛

yán cǐ rén wú liàng jié qiánwéi hǔ bī shī shēngchēng ná mó fó
言：“此人无量劫前为虎逼，失声称南无佛。

jīn cǐ shàngēnchéngshú zhí wǒ dé dào fēi èr shèngdàoyǎnsuǒ zhī
今此善根成熟，值我得道，非二乘道眼所知

yě yóu cǐ guān zhī fǎ huā míngguò qù fó suǒ sǎnluàn
也。”由此观之，《法华》明过去佛所，散乱

chēngmíng jiē yǐ chéng fó qǐ bú xìn zāi fú yuàn zī sù zhì yú
称名，皆已成佛，岂不信哉？伏愿缁素智愚，

yú cǐ jiǎn yì zhí jié wú shàngyuándùn fǎ mén wù shì wéinán ér zhé
于此简易直捷无上圆顿法门，勿视为难而辄

shēng tuì wěi wù shì wéi yì ér màn bú cè qín wù shì wéiqiǎn ér wàng
生退诿，勿视为易而漫不策勤。勿视为浅而妄

zhì miǎoqīng wù shì wéishēn ér fú gǎnchéngrèn gài suǒ chí zhī míng
致藐轻，勿视为深而弗敢承任。盖所持之名

hào zhēn shí bù kě sī yì néng chí zhī xīn xìng yì zhēn shí bù kě
号，真实不可思议。能持之心性，亦真实不可

sī yì chí yī shēng zé yī shēng bù kě sī yì chí shí bǎi qiānwàn
思议。持一声，则一声不可思议。持十百千万

wú liàng wú shù shēng shēngshēng jiē bù kě sī yì yě
无量无数声，声声皆不可思议也。

bǐng èr chóngquàn
（丙）二、重劝。

shè lì fú wǒ jiàn shì lì gù shuō cǐ yán ruò yǒuzhòngshēng
舍利弗，我见是利，故说此言。若有众生

wén shì shuōzhě yīngdāng fā yuànshēng bǐ guó tǔ
闻是说者，应当发愿生彼国土。

wǒ jiànzhě fó yǎn suǒ jiàn jiū jìn míngliǎo yě shì lì zhě héng
我见者，佛眼所见究尽明了也。是利者，横

chū wǔ zhuó yuán jìng sì tǔ zhí zhì bú tuì wèi jìn shì wéi bù kě sī
出五浊，圆净四土，直至不退位尽，是为不可思

yì gōng dé zhī lì yě fù cì shì lì yuēmìngzhōng shí xīn bù diāndǎo
议功德之利也。复次，是利约命终时心不颠倒

ér yán gài huì tǔ zì lì xiū xíng shēng sǐ guāntóu zuì nán dé lì
而言。盖秽土自力修行，生死关头，最难得力。

wú lùn wán xiū kuáng huì mǒ luǒ wú gōng jí wù ménshēnyuǎn cāo
无论顽修狂慧，懵懼无功。即悟门深远，操

lǚ qiánquè zhī rén tǎng fēnháo xí qì wèichú wèimiǎn suí qiángpiānzhuì
履潜确之人，倘分毫习气未除，未免随强偏坠。

yǒngmíng zǔ shī suǒwèi shí rén jiǔ cuō lù yīn jìng ruòxiànqián piē ěr
永明祖师所谓十人九蹉路，阴境若现前，瞥尔

suí tā qù cǐ chéng kě hán xīn zhě yě chūguǒmèi yú chū tāi pú
随他去。此诚可寒心者也。初果昧于出胎，菩

sà hūn yú gé yīn zhě lǐ qǐ róngqiángzuòzhǔ zǎi jiǎoxìngmānhān
萨昏于隔阴。者里岂容强作主宰，侥幸颟顸？

wéiyǒu xìn yuàn chí míng zhàng tā lì gù fó cí bēiyuàn dìng bù táng
唯有信愿持名，仗他力故，佛慈悲愿，定不唐

juān mí tuóshèngzhòng xiànqiánwèidǎo gù dé wú dào zì zài
捐。弥陀圣众，现前慰导，故得无倒，自在

wǎngshēng fó jiànzhòngshēng lín zhōngdàoluàn zhī kǔ tè wèibǎorèn
往生。佛见众生临终倒乱之苦，特为保任

cǐ shì suǒ yǐ yīn qín zài quàn fā yuàn yǐ yuànnéngdǎoxíng gù yě
此事，所以殷勤再劝发愿，以愿能导行故也。

wèn fó jì xīn zuò xīn shì hé bú jìngyán zì fó ér bì yǐ
问：佛既心作心是，何不竟言自佛？而必以

tā fó wéishèng hé yě
他佛为胜，何也？

dá cǐ zhī fǎ mén quán zài liǎo tā jí zì ruò huì yán tā fó
答：此之法门，全在了他即自。若讳言他佛，

zé shì tā jiàn wèiwàng ruò piānzhòng zì fó què chéng wǒ jiàn diāndǎo
则是他见未忘。若偏重自佛，却成我见颠倒。

yòu xī tán sì yì hòusān yì shì bù gū qǐ tǎng bù cóng shì jiè shēn
又悉檀四益，后三益事不孤起。倘不从世界深

fā qìng xìn zé xīn yàn èr yì shàng bù néngshēng hé kuàng wù rù lǐ
发庆信，则欣厌二益尚不能生，何况悟入理

fó wéi jí shì chí dá lǐ chí suǒ yǐ mí tuó shèngzhòngxiànqián jí
佛？唯即事持达理持，所以弥陀圣众现前，即

shì běnxìngmíngxiǎn wǎngshēng bǐ tǔ jiàn fó wén fǎ jí shì chéng
是本性明显。往生彼土，见佛闻法，即是成

jiù huì shēn bù yóu tā wù fǎ ménshēnmiào pò jìn yī qiè xì lùn
就慧身，不由他悟。法门深妙，破尽一切戏论，

zhǎn jìn yī qiè yì jiàn wéi mǎ míng lóng shù zhì zhě yǒngmíng zhī
斩尽一切意见。唯马鸣、龙树、智者、永明之

liú chè dǐ dān hè dé qù qí yú shì zhì biàncōng tōng rú chán kè
流，彻底担荷得去。其余世智辩聪，通儒禅客，

jìn sī dù liáng yù tuī yù yuǎn yòu bú ruò yú fū fù lǎo shí niàn fó
尽思度量，愈推愈远。又不若愚夫妇老实念佛

zhě wèinéngqiántōng fó zhì àn hé dàomiào yě wǒ jiàn shì lì
者，为能潜通佛智，暗合道妙也。我见是利，

gù shuō cǐ yán fēnmíng yǐ fó yǎn fó yīn yìn dìng cǐ shì qǐ gǎnwéi
故说此言，分明以佛眼佛音，印定此事。岂敢违

kàng bú shànshùn rù yě zāi
抗，不善顺入也哉？

èr zhèngzōng fēn jìng
二正宗分竟。

jiǎ sān liú tōngfēn
（甲）三、流通分。

xìn yuàn chí míng yī fǎ yuánshōuyuánchāo yī qiè fǎ mén shù
信愿持名一法，圆收圆超一切法门。竖

yǔ yī qiè fǎ ménhúntóng héng yǔ yī qiè fǎ ménjiǒng yì
与一切法门浑同，横与一切法门迥异。

诸经论中，亦有横义，乃随断惑浅深，即于同居见上三土。是则约证名横，约断仍竖也。

jì wú wèn zì shuō shéikānchàng mù liú tōng
既无问自说，谁堪倡募流通？

wéi fó yǔ fó nǎi néng jiū jìn zhū fǎ shí xiàng cǐ jīng wéi fó jìng jiè
唯佛与佛，乃能究尽诸法实相。此经唯佛境界，

wéi fó fó kě yǔ liú tōng ěr
唯佛佛可与流通耳。

wén wéi èr chū pǔ quàn èr jié quàn
文为二：初、普劝；二、结劝。

yǐ chūzhōng sān chū quàn xìn liú tōng èr quànyuàn
（乙）初中三：初、劝信流通；二、劝愿

liú tōng sān quànxíng liú tōng
流通；三、劝行流通。

bǐng chūzhōng èr chū lüè yǐn biāo tí èr zhēng shì
（丙）初中二：初、略引标题；二、征释

jīng tí
经题。

dīng chūzhōng liù chūdōngfāng 至 liù shàngfāng táng
（丁）初中六：初东方，至六上方。唐

yì shí fāng jīn lüè shè gù
译十方，今略摄故。

wù jīn chū
（戊）今初。

shè lì fú rú wǒ jīn zhě zàn tàn ē mí tuó fó bù kě sī yì
舍利弗，如我今者赞叹阿弥陀佛不可思议

gōng dé zhī lì dōngfāng yì yǒu ē chù pí fó xū mí xiàng fó dà
功德之利，东方亦有阿閦鞞佛、须弥相佛、大

xū mí fó xū mí guāng fó miào yīn fó rú shì děnghéng hé shā
须弥佛、须弥光佛、妙音佛，如是等恒河沙

shù zhū fó gè yú qí guó chū guǎng cháng shé xiàng biàn fù sān qiān dà
数诸佛，各于其国出广长舌相，遍覆三千大

qiān shì jiè shuō chéng shí yán rǔ děngzhòng shēng dāng xìn shì
千世界，说诚实言：“汝等众生，当信是

chēng zàn bù kě sī yì gōng dé yī qiè zhū fó suǒ hù niàn jīng
称赞不可思议功德一切诸佛所护念经。”

bù kě sī yì lüè yǒu wǔ yì yī héng chāo sān jiè bù
不可思议，略有五意：一、横超三界，不

sì duànhuò èr jí xī fānghéng jù sì tǔ fēi yóu jiànzhèng sān
俟断惑；二、即西方横具四土，非由渐证；三、

dàn chí mínghào bù jiǎ chánguān zhū fāngbiàn sì yī qī wéi qī
但持名号，不假禅观诸方便；四、一七为期，

bú jiè duō jié duōshēng duōniányuè wǔ chí yī fó míng jí
不藉多劫、多生、多年月；五、持一佛名，即
wéi zhū fó hù niàn bú yì chí yī qiè fó míng cǐ jiē dǎo shī dà yuàn
为诸佛护念，不异持一切佛名。此皆导师大愿
xíng zhī suǒ chéng jiù gù yuē ē mí tuó fó bù kě sī yì gōng dé zhī lì
行之所成就，故曰阿弥陀佛不可思议功德之利。
yòuxíng rén xìn yuàn chí míng quán shè fó gōng dé chéng zì gōng dé gù
又行人信愿持名，全摄佛功德成自功德，故
yì yuē ē mí tuó fó bù kě sī yì gōng dé zhī lì xià yòu yuē zhū fó
亦曰阿弥陀佛不可思议功德之利。下又曰诸佛
bù kě sī yì gōng dé wǒ bù kě sī yì gōng dé shì zhū fó shì jiā
不可思议功德，我不可思议功德，是诸佛、释迦，
jiē yǐ ē mí wéi zì yě ē chù pí cǐ yún wú dòng fó yǒu wú liàng
皆以阿弥为自也。阿閦鞞，此云无动。佛有无量
dé yīng yǒu wú liàng míng suí jī ér lì huò qǔ yīn huò qǔ guǒ
德，应有无量名。随机而立，或取因，或取果，
huò xìng huò xiàng huò xíng yuàn děng suī jǔ yī yú réng jù sì xī
或性，或相，或行愿等。虽举一隅，仍具四悉。
suí yī yī míng xiǎn suǒ quán dé jié shòu shuō zhī bù néng xī yě
随一一名，显所诠德。劫寿说之，不能悉也。
dōng fāng xū kōng bù kě jìn shì jiè yì bù kě jìn shì jiè bù kě jìn
东方虚空不可尽，世界亦不可尽。世界不可尽，
zhù shì zhū fó yì bù kě jìn lüè jǔ héng hé shā ěr cǐ děng zhū fó
住世诸佛亦不可尽。略举恒河沙耳。此等诸佛，
gè chū guǎng cháng shé quàn xìn cǐ jīng ér zhòng shēng yóu bù shēng xìn
各出广长舌劝信此经。而众生犹不生信，
wán míng jí yǐ cháng rén sān shì bú wàng yǔ shé néng zhì bí zàng
顽冥极矣。常人三世不妄语，舌能至鼻。藏
guǒ tóu fó sān dà sēng qí jié bú wàng yǔ shé bó guǎng cháng kě fù
果头佛，三大僧祇劫不妄语，舌薄广长可覆
miàn jīn zhèng dà shèng jìng tǔ miào mén suǒ yǐ biàn fù sān qiān biǎo
面。今证大乘净土妙门，所以遍覆三千。表
lǐ chéng chèn zhēn shì shí fēi miù yě biāo chū jīng tí liú tōng zhī
理诚称真，事实非谬也。标出经题，流通之
běn shén shī shùn cǐ fāng hǎo lüè yì jīn tí qiǎo hé chí míng miào xíng
本。什师顺此方好，略译今题，巧合持名妙行。
zàng shī yì yún chēng zàn jìng tǔ fó shè shòu jīng wén yǒu xiáng lüè
奘师译云《称赞净土佛摄受经》。文有详略，

yì wú zēngjiǎn
义无增减。

wù èr nánfāng
（戊）二、南方

shè lì fú nánfāng shì jiè yǒu rì yuèdēng fó míngwénguāng fó
舍利弗，南方世界有日月灯佛、名闻光佛、
dà yànjiān fó xū mí dēng fó wú liàngjīng jìn fó rú shì děnghéng
大焰肩佛、须弥灯佛、无量精进佛，如是等恒
hé shā shù zhū fó gè yú qí guóchūguǎngchángshéxiàng biàn fù sān
河沙数诸佛，各于其国出广长舌相，遍覆三
qiān dà qiān shì jiè shuōchéng shí yán rǔ děngzhòngshēng dāng
千大千世界，说诚实言：“汝等众生，当
xìn shì chēngzàn bù kě sī yì gōng dé yī qiè zhū fó suǒ hù niànjīng
信是称赞不可思议功德一切诸佛所护念经。”

wù sān xī fāng
（戊）三、西方

shè lì fú xī fāng shì jiè yǒu wú liàngshòu fó wú liàngxiàng fó
舍利弗，西方世界有无量寿佛、无量相佛、
wú liàngchuáng fó dà guāng fó dà míng fó bǎoxiàng fó jìngguāng
无量幢佛、大光佛、大明佛、宝相佛、净光
fó rú shì děnghéng hé shā shù zhū fó gè yú qí guóchūguǎngcháng
佛，如是等恒河沙数诸佛，各于其国出广长
shéxiàng biàn fù sānqiān dà qiān shì jiè shuōchéng shí yán rǔ
舌相，遍覆三千大千世界，说诚实言：“汝
děngzhòngshēng dāng xìn shì chēngzàn bù kě sī yì gōng dé yī qiè zhū
等众生，当信是称赞不可思议功德一切诸
fó suǒ hù niànjīng
佛所护念经。”

wú liàngshòu fó yǔ mí tuótóngmíng shí fāng gè fāngmiàntóng
无量寿佛，与弥陀同名。十方各方面同
míngzhū fó wú liàng yě rán jí shì dǎo shī yì kě wèi dù zhòngshēng
名诸佛无量也，然即是导师亦可。为度众生，
bù fángzhuǎnzàn shì jiā rú lái suǒshuō
不妨转赞释迦如来所说。

wù sì běi fāng
（戊）四、北方

shè lì fú běi fāng shì jiè yǒuyànjiān fó zuì shèng yīn fó
舍利弗，北方世界有焰肩佛、最胜音佛、

nán jǔ fó rì shēng fó wǎngmíng fó rú shì děnghéng hé shā shù
难沮佛、日生佛、网明佛，如是等恒河沙数
zhū fó gè yú qí guó chūguǎng cháng shé xiàng biàn fù sān qiān dà qiān
诸佛，各于其国出广长舌相，遍覆三千大千
shì jiè shuō chéng shí yán rǔ děngzhòng shēng dāng xìn shì chēng
世界，说诚实言：“汝等众生，当信是称
zàn bù kě sī yì gōng dé yī qiè zhū fó suǒ hù niàn jīng
赞不可思议功德一切诸佛所护念经。”

wù wǔ xià fāng
（戊）五、下方

shè lì fú xià fāng shì jiè yǒu shī zǐ fó míngwén fó míng
舍利弗，下方世界有师子佛、名闻佛、名
guāng fó dá mó fó fǎ chuáng fó chí fǎ fó rú shì děnghéng
光佛、达摩佛、法幢佛、持法佛，如是等恒
hé shā shù zhū fó gè yú qí guó chūguǎng cháng shé xiàng biàn fù sān
河沙数诸佛，各于其国出广长舌相，遍覆三
qiān dà qiān shì jiè shuō chéng shí yán rǔ děngzhòng shēng dāng
千大千世界，说诚实言：“汝等众生，当
xìn shì chēng zàn bù kě sī yì gōng dé yī qiè zhū fó suǒ hù niàn jīng
信是称赞不可思议功德一切诸佛所护念经。”

cǐ jiè shuǐ lún jīn lún fēng lún zhī xià fù yǒu xià jiè fēi fēi
此界水轮、金轮、风轮之下，复有下界非非
xiǎng tiān děng nǎi zhì chóng chóng wú jìn yě dá mó cǐ yún fǎ
想天等，乃至重重无尽也。达摩，此云法。

wù liù shàng fāng
（戊）六、上方

shè lì fú shàng fāng shì jiè yǒu fàn yīn fó xiù wáng fó xiāng
舍利弗，上方世界有梵音佛、宿王佛、香
shàng fó xiāng guāng fó dà yàn jiān fó zá sè bǎo huā yán shēn fó
上佛、香光佛、大焰肩佛、杂色宝华严身佛、
suō luó shù wáng fó bǎo huā dé fó jiàn yī qiè yì fó rú xū mí shān
娑罗树王佛、宝华德佛、见一切义佛、如须弥山
fó rú shì děnghéng hé shā shù zhū fó gè yú qí guó chūguǎng cháng
佛，如是等恒河沙数诸佛，各于其国出广长
shé xiàng biàn fù sān qiān dà qiān shì jiè shuō chéng shí yán rǔ
舌相，遍覆三千大千世界，说诚实言：“汝
děngzhòng shēng dāng xìn shì chēng zàn bù kě sī yì gōng dé yī qiè zhū
等众生，当信是称赞不可思议功德一切诸

fó suǒ hù niàn jīng
佛所护念经。”

cǐ jiè fēi fēi xiǎng tiān zhī shàng fù yǒu shàng jiè fēng lún jīn
此界非非想天之上，复有上界风轮、金
lún jí sān jiè děng chóng chóng wú jìn yě
轮及三界等，重重无尽也。

wèn zhū fāng bì yǒu jìng tǔ hé piān zàn xī fāng
问：诸方必有净土，何偏赞西方？

dá cǐ yì fēi shàn wèn jiǎ shǐ zàn ē chù fó guó rǔ yòu yí
答：此亦非善问。假使赞阿閦佛国，汝又疑
piān dōng fāng zhǎn zhuǎn xì lùn
偏东方，展转戏论。

wèn hé bú biàn yuán fǎ jiè
问：何不遍缘法界？

dá yǒu sān yì lìng chū jī yì biāo xīn gù ē mí běn yuàn
答：有三义。令初机易标心故，阿弥本愿
shèng gù fó yǔ cǐ tǔ zhòng shēng piān yǒu yuán gù gài fó dù shēng
胜故，佛与此土众生偏有缘故。盖佛度生，
shēng shòu huà qí jiān nán yì qiǎn shēn zǒng zài yú yuán yuán zhī suǒ
生受化，其间难易浅深，总在于缘。缘之所
zài ēn dé hóng shēn zhǒng zhǒng jiào qǐ néng lìng huān xǐ xìn rù
在，恩德弘深，种种教启，能令欢喜信入，
néng lìng chù dòng sù zhǒng néng lìng mó zhàng nán zhē néng lìng tǐ xìng kāi
能令触动宿种，能令魔障难遮，能令体性开
fā zhū fó běn cóng fǎ shēn chuí jì gù jié yuán zhǒng ruò shì chū
发。诸佛本从法身垂迹，固结缘种，若世出
shì xī bù kě sī yì zūn lóng yú jiào shèng jǔ yáng yú hǎi huì
世，悉不可思议。尊隆于教乘，举扬于海会，
qìn rù yú kǔ hǎi cí qì yú jì guāng suǒ yǐ wàn dé qīn chéng qún
沁入于苦海，慈契于寂光，所以万德钦承，群
líng gǒng jí dāng zhī fó zhǒng cóng yuán qǐ yuán jí fǎ jiè yī niàn
灵拱极。当知佛种从缘起，缘即法界。一念
yī qiè niàn yī shēng yī qiè shēng yī xiāng yī huā yī shēng yī sè
一切念，一生一切生。一香一华，一声一色，
nǎi zhì shòu chàn shòu jì mó dǐng chuí shǒu shí fāng sān shì mò bú biàn
乃至受忏授记，摩顶垂手。十方三世，莫不遍
róng gù cǐ zēng shàng yuán yīn míng fǎ jiè yuán qǐ cǐ zhèng suǒ wèi
融。故此增上缘因，名法界缘起。此正所谓

biànyuán fǎ jiè zhě yě qiǎnwèi rén biàn kě jué zhì zhuān qiú shēnwèi
遍缘法界者也。浅位人便可决志专求，深位

rén yì bú bì shě xī fāng ér bié qiú huāzàng ruò wèi xī fāng shì quán
人亦不必舍西方而别求华藏。若谓西方是权，

huāzàng shì shí xī fāngxiǎo huāzàng dà zhě quánduòzhòngshēngbiàn
华藏是实，西方小，华藏大者，全堕众生遍

jì zhí qíng yǐ bù dá quán shí yī tǐ dà xiǎo wú xìng gù yě
计执情。以不达权实一体，大小无性故也。

dīng èr zhēng shì jīng tí
（丁）二、征释经题

shè lì fú yú rǔ yì yún hé hé gù míngwéi yī
舍利弗，于汝意云何，称赞功德之名，上来已详言矣何故名为一

qiè zhū fó suǒ hù niàn jīng shè lì fú ruò yǒushànnán zǐ shàn nǚ
切诸佛所护念经耶？舍利弗，若有善男子、善女

rén wén shì jīng shòu chí zhě jí wénzhū fó míngzhě shì zhūshànnán
人，闻是经受持者，及闻诸佛名者，是诸善男

zǐ shàn nǚ rén jiē wéi yī qiè zhū fó zhī suǒ hù niàn jiē dé bú tuì
子、善女人，皆为一切诸佛之所护念，皆得不退

zhuǎn yú ē nòuduō luó sānmiǎosān pú tí shì gù shè lì fú rǔ
转于阿耨多罗三藐三菩提。是故，舍利弗，汝

děng jiē dāng xìn shòu wǒ yǔ jí zhū fó suǒshuō
等皆当信受我语及诸佛所说。

cǐ jīng dú quán wú shàng xīn yào zhū fó míng zì bìngquán wú
此经独诠无上心要，诸佛名字，并诠无

shàngyuánmǎn jiū jìng wàn dé gù wénzhě jiē wéi zhū fó hù niàn yòu
上圆满究竟万德，故闻者皆为诸佛护念。又

wén jīng shòu chí jí zhí chí mínghào ē mí mínghào zhū fó suǒ hù
闻经受持，即执持名号。阿弥名号，诸佛所护

niàn gù
念故。

wèn dànwénzhū fó míng ér wèi chí jīng yì dé hù niàn bú tuì
问：但闻诸佛名而未持经，亦得护念不退

yé
耶？

dá cǐ yì yǒu jú yǒutōng zhànchá wèi zá luàngòu xīn
答：此义有局有通。《占察》谓杂乱垢心，

suī sòng wǒ míng ér bù wéiwén yǐ bù néngshēng jué dìng xìn jiě dàn
虽诵我名而不为闻。以不能生决定信解，但

huò shì jiānshànbào bù dé guǎng dà shēnmiào lì yì ruò dào yī xíng
获世间善报，不得广大深妙利益。若到一行

sānmèi zé chéngguǎng dà wēimiàoxíng xīn míng dé xiāng sì wú shēng
三昧，则成广大微妙行心，名得相似无生

fǎ rěn nǎi wéi dé wén shí fāng fó míng cǐ yì yīng ěr gù xū wén
法忍，乃为得闻十方佛名。此亦应尔。故须闻

yǐ zhí chí zhì yī xīn bú luàn fāngwéiwénzhū fó míng méngzhū fó hù
已执持至一心不乱，方为闻诸佛名，蒙诸佛护

niàn cǐ jú yì yě tōng yì zhě zhū fó cí bēi bù kě sī yì
念。此局义也。通义者，诸佛慈悲，不可思议，

mínghàogōng dé yì bù kě sī yì gù yī wén fó míng bú lùn yǒu
名号功德，亦不可思议。故一闻佛名，不论有

xīn wú xīn ruò xìn ruò fǒu jiē chéngyuánzhǒng kuàng fó dù zhòng
心无心，若信若否，皆成缘种。况佛度众

shēng bù jiǎnyuàn qīn héng wú pí juàn gǒuwén fó míng fó bì
生，不简怨亲，恒无疲倦，苟闻佛名，佛必

hù niàn yòu hé yí yān rán jù jīn gāngsān lùn gēnshú pú sà
护念，又何疑焉？然据《金刚三论》，根熟菩萨

wéi fó hù niàn wèi zài bié dì yuánzhù gài yuē zì lì bì rù tóng
为佛护念，位在别地圆住。盖约自力，必入同

shēngxìng nǎi kě hù niàn jīn zhàng tā lì gù xiāng sì wèi jí méng hù
生性乃可护念。今仗他力，故相似位即蒙护

niàn nǎi zhì xiāng sì wèi yǐ huán yì jiē yǒutōng hù niàn zhī yì xià
念。乃至相似位以还，亦皆有通护念之义。下

zhì yī wén fó míng yú tóng tǐ fǎ xìngyǒu zī fā lì yì dé yuǎn yīn
至一闻佛名，于同体法性有资发力，亦得远因

zhōng bú tuì yě ē nòuduō luó cǐ yún wú shàng sānmiǎosān pú tí
终不退也。阿耨多罗，此云无上。三藐三菩提，

cǐ yúnzhèngděngzhèng jué jí dà shèngguǒ jué yě yuánsān bú tuì
此云正等正觉。即大乘果觉也。圆三不退，

nǎi yī shēngchéng fó yì míng gù quànshēn zǐ děng jiē dāng xìn shòu
乃一生成佛异名。故劝身子等皆当信受。

wénmínggōng dé rú cǐ shì jiā jí shí fāngzhū fó tóngsuǒxuānshuō kě
闻名功德如此，释迦及十方诸佛同所宣说，可

bú xìn hū chūquàn xìn liú tōngjìng
不信乎？初劝信流通竟。

（丙）二、劝愿流通

shè lì fú ruò yǒu rén yǐ fā yuàn jīn fā yuàn dāng fā yuàn
舍利弗，若有人已发愿、今发愿、当发愿，
yù shēng ē mí tuó fó guó zhě shì zhū rén děng jiē dé bú tuì zhuǎn yú
欲生阿弥陀佛国者，是诸人等，皆得不退转于
ē nòuduō luó sān miǎo sān pú tí yú bǐ guó tǔ ruò yǐ shēng ruò
阿耨多罗三藐三菩提，于彼国土，若已生、若
jīn shēng ruò dāng shēng shì gù shè lì fú zhū shàn nán zǐ
今生、若当生。是故，舍利弗，诸善男子、
shàn nǚ rén ruò yǒu xìn zhě yīng dāng fā yuàn shēng bǐ guó tǔ
善女人，若有信者，应当发愿生彼国土。

yǐ yuàn yǐ shēng jīn yuàn jīn shēng dāng yuàn dāng shēng zhèng
已愿已生，今愿今生，当愿当生，正
xiǎn yī xìn suǒ fā zhī yuàn wú xū yě fēi xìn bù néng fā yuàn fēi yuàn
显依信所发之愿无虚也。非信不能发愿，非愿
xìn yì bù shēng gù yún ruò yǒu xìn zhě yīng dāng fā yuàn yòu yuàn zhě
信亦不生。故云若有信者，应当发愿。又愿者，
xìn zhī quàn xíng zhī shū yóu wéi yào wù jǔ yuàn zé xìn xíng zài qí
信之券，行之枢，尤为要务。举愿则信行在其
zhōng suǒ yǐ yīn qín sān quàn yě fù cì yuàn shēng bǐ guó jí
中，所以殷勤三劝也。复次，愿生彼国，即
xīn yàn èr mén yàn lí suō pó yǔ yī kǔ jí èr dì suǒ fā èr
欣、厌二门。厌离娑婆，与依苦、集二谛所发二
zhǒng hóng shì xiāng yìng xīn qiú jí lè yǔ yī dào miè èr dì suǒ fā
种弘誓相应。欣求极乐，与依道、灭二谛所发
èr zhǒng hóng shì xiāng yìng gù dé bú tuì zhuǎn yú dà pú tí dào
二种弘誓相应。故得不退转于大菩提道。

wèn jīn fā yuàn dàn kě yún dāng shēng hé míng jīn shēng
问：今发愿但可云当生，何名今生？
dá cǐ yì èr yì yī yuē yī qī míng jīn xiàn shēng fā
答：此亦二义。一、约一期名今，现生发
yuàn chí míng lín zhōng dìng shēng jìng tǔ èr yuē chà nà míng jīn
愿持名，临终定生净土。二、约刹那名今，
yī niàn xiāng yìng yī niàn shēng niàn niàn xiāng yìng niàn niàn shēng miào yīn
一念相应一念生，念念相应念念生。妙因
miào guǒ bù lí yī xīn rú chèng liǎng tóu dī áng shí děng hé sì
妙果，不离一心，如称两头，低昂时等。何俟
suō pó bào jìn fāng yù zhēn chí zhǐ jīn xìn yuàn chí míng lián è guāng
娑婆报尽，方育珍池。只今信愿持名，莲萼光

róng jīn tái yǐngxiàn biàn fēi suō pó jiè nèi rén yǐ jí yuán jí dùn
荣，金台影现，便非娑婆界内人矣。极圆极顿，

nán yì nán sī wéiyǒu dà zhì fāngnéng dì xìn
难议难思，唯有大智，方能谛信。

bǐng sān quànxíng liú tōng èr chū zhū fó zhuǎnzàn
（丙）三、劝行流通二：初、诸佛转赞；

èr jiàozhǔ jié tàn
二、教主结叹。

dīng jīn chū
（丁）今初。

shè lì fú rú wǒ jīn zhě chēngzàn zhū fó bù kě sī yì gōng
舍利弗，如我今者，称赞诸佛不可思议功

dé bǐ zhū fó děng yì chēngzàn wǒ bù kě sī yì gōng dé ér zuò
德。彼诸佛等，亦称赞我不可思议功德，而作

shì yán shì jiā móu ní fó néngwéishènnán xī yǒu zhī shì néng yú
是言：“释迦牟尼佛能为甚难希有之事，能于

suō pó guó tǔ wǔzhuó è shì jié zhuó jiànzhuó fánnǎozhuó zhòng
娑婆国土五浊恶世，劫浊、见浊、烦恼浊、众

shēngzhuó mìngzhuózhōng dé ē nòuduō luó sānmiǎosān pú tí wèi
生浊、命浊中，得阿耨多罗三藐三菩提，为

zhūzhòngshēngshuō shì yī qiè shì jiānnán xìn zhī fǎ
诸众生说是一切世间难信之法。”

zhū fó gōng dé zhì huì suī jiē píngděng ér shī huà zé yǒunán
诸佛功德智慧，虽皆平等，而施化则有难

yì jìng tǔ chéng pú tí yì zhuó shì nán wèi jìng tǔ zhòngshēngshuō
易。净土成菩提易，浊世难。为净土众生说

fǎ yì wèizhuó shì zhòngshēngnán wèizhuó shì zhòngshēngshuōjiàn fǎ
法易，为浊世众生难。为浊世众生说渐法

yóu yì shuōdùn fǎ nán wèizhuó shì zhòngshēngshuō yú dùn fǎ yóu yì
犹易，说顿法难。为浊世众生说余顿法犹易，

shuō jìng tǔ héngchāodùn fǎ yóunán wèizhuó shì zhòngshēngshuō jìng tǔ
说净土横超顿法尤难。为浊世众生说净土

héngchāodùn xiū dùnzhèngmiàoguān yǐ zì bú yì shuō cǐ wú jiè qú
横超顿修顿证妙观，已自不易，说此无藉劬

láo xiū zhèng dàn chí mínghào jìng dēng bú tuì qí tè shèngmiàochāo
劳修证，但持名号，径登不退，奇特胜妙超

chū sī yì dì yī fāngbiàn gèngwéinánzhōng zhī nán gù shí fāngzhū fó
出思议第一方便，更为难中之难。故十方诸佛，

wú bù tuī wǒ shì jiā piānwéiyǒngměng yě jié zhuózhě zhuó fǎ jù huì
无不推我释迦偏为勇 猛 也。劫浊者，浊法聚会
zhī shí jié zhuózhōng fēi dài yè héngchū zhī xíng bì bù néng dù
之时。劫浊 中，非带业横 出之行，必不 能 度。
jiànzhuózhě wǔ lì shǐ xié jiànzēngshèng wèishēnjiàn biānjiàn
见浊者，五利使，邪见增 盛 。谓身见、边见、
jiàn qǔ jiè qǔ jí zhū xié jiàn hūnmèi gǔ mò gù míngwéizhuó jiàn
见取、戒取及诸邪见，昏昧汩没，故名为浊。见
zhuózhōng fēi bù jiǎ fāngbiàn zhī xíng bì bù néng dù fánnǎozhuó
浊 中，非不假方 便之行，必不 能 度。烦恼浊
zhě wǔ dùn shǐ fánhuòzēngshèng wèi tān chēn chī màn
者，五钝使，烦惑增 盛 。谓贪、瞋 、痴、慢、
yí fándòngnǎoluàn gù míngwéizhuó fánnǎozhuózhōng fēi jí
疑，烦动恼乱，故名为浊。烦恼浊 中，非即
fán xīn shì fó xīn zhī xíng bì bù néng dù zhòngshēngzhuózhě jiàn
凡心是佛心之行，必不 能 度。 众 生 浊者，见
fánnǎosuǒgǎn cū bì wǔ yīn hé hé jiǎ míngzhòngshēng sè xīn bìng jiē
烦恼所感粗弊五阴和合，假名 众 生，色心并皆
lòu liè gù míngwéizhuó zhòngshēngzhuózhōng fēi xīn yàn zhī xíng
陋劣，故名为浊。众 生 浊 中，非欣厌之行，
bì bù néng dù mìngzhuózhě yīn guǒbìng liè shòumìngduǎn cù
必不 能 度。 命 浊者，因果并劣， 寿 命 短 促，
nǎi zhì bù mǎn bǎi suì gù míngwéizhuó mìngzhuózhōng fēi bú fèi
乃至不满百岁，故名为浊。命 浊 中，非不费
shí jié bù láo qín kǔ zhī xíng bì bù néng dù fù cì zhǐ cǐ xìn
时劫，不劳勤苦之行，必不 能 度。复次，只此信
yuànzhuāngyán yī shēng ē mí tuó fó zhuǎn jié zhuówéiqīngjìng hǎi huì
愿 庄 严一 声 阿弥陀佛， 转 劫浊为清净海会，
zhuǎnjiànzhuówéi wú liàngguāng zhuǎnfánnǎozhuówéicháng jì guāng
转 见浊为无量 光， 转 烦恼浊为 常 寂 光，
zhuǎnzhòngshēngzhuówéiliánhuāhuàshēng zhuǎnmìngzhuówéi wú liàngshòu
转 众 生 浊为莲华化 生，转 命 浊为无量 寿。
gù yī shēng ē mí tuó fó jí shì jiā běn shī yú wǔzhuó è shì suǒ
故一 声 阿弥陀佛，即释迦本师于五浊恶世，所
dé zhī ē nòuduō luó sānmiǎosān pú tí fǎ jīn yǐ cǐ guǒjué quán tǐ
得之阿耨多罗三 藐 三菩提法。今以此果觉 全 体
shòu yǔ zhuó è zhòngshēng nǎi zhū fó suǒxíngjìng jiè wéi fó yǔ fó
授与浊恶 众 生，乃诸佛所行境界，唯佛与佛

néng jiū jìn fēi jiǔ jiè zì lì suǒ néng xìn jiě yě zhū zhòngshēng
能究尽，非九界自力所能信解也。诸众生，

bié zhǐ wǔ zhuó è rén yī qiè shì jiān tōng zhǐ sì tǔ qì shì jiān jiǔ
别指五浊恶人。一切世间，通指四土器世间，九

jiè yǒuqíng shì jiān yě
界有情世间也。

dīng èr jiào zhǔ jié tàn
（丁）二、教主结叹。

qiánquàn xìn liú tōng shì zhū fó fù zhǔ cǐ běn shī fù zhǔ zhǔ
前劝信流通是诸佛付嘱，此本师付嘱。嘱

yǔ lüè bié cóngtōng dànyún yī qiè shì jiān yóuqiánzhū fó suǒ yún rǔ
语略别从通，但云一切世间，犹前诸佛所云汝

děngzhòngshēng dāng zhī wén shū jiā shè děng jiē zài suǒ zhǔ yě
等众生。当知文殊、迦叶等，皆在所嘱也。

shè lì fú dāng zhī wǒ yú wǔ zhuó è shì xíng cǐ nán shì dé
舍利弗，当知我于五浊恶世行此难事，得

ē nòuduō luó sānmiǎosān pú tí wèi yī qiè shì jiānshuō cǐ nán xìn zhī
阿耨多罗三藐三菩提，为一切世间说此难信之

fǎ shì wéishènnán
法，是为甚难。

xìn yuàn chí míng yī xíng bú shè shī wéi yuánzhuǎn wǔ zhuó
信愿持名一行，不涉施为，圆转五浊。

wéi xìn nǎi rù fēi sī yì suǒxíngjìng jiè shè fēi běn shī lái rù è shì
唯信乃入，非思议所行境界。设非本师来入恶世，

shì dé pú tí yǐ dà zhì dà bēi jiàn cǐ xíng cǐ shuō cǐ zhòng
示得菩提，以大智大悲，见此、行此、说此，众

shēng hé yóubǐng cǐ yě zāi rán wú rén chǔ jié zhuózhōng jué dìngwéi
生何由禀此也哉？然吾人处劫浊中，决定为

shí suǒyòu wéi kǔ suǒ bī chǔjiànzhuózhōng jué dìngwéi xié zhì suǒ
时所囿，为苦所逼。处见浊中，决定为邪智所

chán xié shī suǒhuò chǔfánnǎozhuózhōng jué dìngwéi tān yù suǒxiàn
缠，邪师所惑。处烦恼浊中，决定为贪欲所陷，

è yè suǒzhē chǔzhòngshēngzhuózhōng jué dìng ān yú chòu huì ér bù
恶业所螯。处众生浊中，决定安于臭秽而不

néngdòng jué gān yú liè ruò ér bù néng fèn fēi chǔmìngzhuózhōng
能洞觉，甘于劣弱而不能奋飞。处命浊中，

jué dìngwéi wú chángsuǒ tūn shí huǒdiànguāng cuòshǒu bù jí ruò
决定为无常所吞，石火电光，措手不及。若

bù shēn zhī qí shènnán jiāngwèigèngyǒu bié fǎ kě chū wǔ zhuó péng
不深知其甚难，将谓更有别法可出五浊，燇

bó zhái lǐ xì lùn fēn rán wéishēn zhī qí shènnán fāngkěn sǐ jìn
焲宅里，戏论纷然。唯深知其甚难，方肯死尽

tōu xīn bǎo cǐ yī xíng cǐ běn shī suǒ yǐ jí kǒushuō qí nánshèn
偷心，宝此一行。此本师所以极口说其难甚，

ér shēnzhǔ wǒ děngdāng zhī yě
而深嘱我等 当知也。

chū pǔ quànjìng
初普劝竟。

yǐ èr jié quàn
（乙）二、结劝

fó shuō cǐ jīng yǐ shè lì fú jí zhū bǐ qiū yī qiè shì jiāntiān
佛说此经已，舍利弗及诸比丘，一切世间天、

rén ē xiū luó děng wén fó suǒshuō huān xǐ xìn shòu zuò lǐ ér
人、阿修罗等，闻佛所说，欢喜信受，作礼而

qù
去。

fǎ mén bù kě sī yì nán xìn nán zhī wú yī rénnéng fā wèn
法门不可思议，难信难知，无一人能发问

zhě fó zhì jiàn jī zhī zhòngshēngchéng fó yuánshú wú wèn zì shuō
者。佛智鉴机，知众生成佛缘熟，无问自说，

lìng dé sì yì rú shí yǔ huà gù huān xǐ xìn shòu yě shēn xīn yí
令得四益，如时雨化，故欢喜信受也。身心怡

yuèmínghuān xǐ háo wú yí huòmíng xìn lǐng nà bú wàngmíngshòu
悦名欢喜。毫无疑惑名信。领纳不忘名受。

gǎn dà ēn dé tóushēn guī mìng míngzuò lǐ yī jiào xiū chí yī
感大恩德，投身归命，名作礼。依教修持，一

wǎng bú tuì míng ér qù
往不退，名而去。

ǒu yì dà shī bá

藕益大师跋

jīng yún mò fǎ yì yì rén xiū xíng hǎn yī dé dào wéi yī
经云：“末法亿亿人修行，罕一得道，唯依
niàn fó dé dù wū hū jīn zhèng shì qí shí yǐ shě cǐ bù sī
念佛得度。”呜呼！今正是其时矣。舍此不思
yì fǎ mén qí hé néng shū xù chū jiā shí zōngshèng zì fù miǎo
议法门，其何能淑。旭出家时，宗乘自负，藐
shì jiàodiǎn wàngwèi chí míng qū wéizhōng xià hòu yīn dà bìng fā
视教典。妄谓持名，曲为中下。后因大病，发
yì xī guī fù yán miàozōng yuánzhōng èr chāo jí yún qī
意西归。复研《妙宗》《圆中》二钞及云栖
shū chāo děng shū shǐ zhī niàn fó sān mèi shí wú shàngbǎowáng
《疏钞》等书，始知念佛三昧实无上宝王，
fāngkěn sǐ xīn zhí chí mínghào wàn niú mò wǎn yě wú yǒu qù bìng
方肯死心执持名号，万牛莫挽也。吾友去病，
jiǔ shì jìng yè yù lìng cǐ jīng dà zhǐ cí bù fán ér bǐngzhù qǐng yú
久事净业，欲令此经大旨，辞不繁而炳著，请余
wéi shùyào jiě yú yù pǔ yǔ fǎ jiè yǒuqíngtóngshēng jí lè lǐ bù
为述要解。余欲普与法界有情同生极乐，理不
kě què jǔ bǐ yú dīng hài jiǔ yuè èr shí yǒu qī tuō gǎo yú shí yuèchū
可却。举笔于丁亥九月二十有七，脱稿于十月初
wǔ fán jiǔ rì gàochéng suǒyuàn yī jù yī zì xiánzuò zī liáng
五，凡九日告成。所愿一句一字，咸作资粮。
yī jiàn yī wén tóng jiē bú tuì xìn yí jiē zhí dàozhǒng zànbàngděng
一见一闻，同阶不退。信疑皆植道种，赞谤等
guī jiě tuō yǎngwéi zhū fó pú sà shèshòuzhèngmíng tóngxuéyǒu rén suí
归解脱。仰唯诸佛菩萨摄受证明，同学友人随
xǐ jiā pī
喜加被。

xī yǒudào rén ǒu yì zhì xù gé bǐ gù bá shí nián sì shí yǒu
西有道人藕益智旭阁笔故跋，时年四十有
jiǔ
九。

yuán bá
原 跋

jīng yún sān jiè wéi xīn wàn fǎ wéi shí gǔ rén yún niàn zì
经云：三界唯心，万法唯识。古人云：念自
xìng mí tuó shēng wéi xīn jìng tǔ hé guān zhī shì xīn zuò fó shì
性弥陀，生唯心净土。合观之，是心作佛，是
xīn shì fó xīn wài wú fó fó wài wú xīn zhī yì míng yǐ hòu rén bù
心是佛。心外无佛，佛外无心之义明矣。后人不
dá shě xī fāng jí lè bié yán wéi xīn jìng tǔ shě wàn dé cí zūn
达，舍西方极乐，别言唯心净土。舍万德慈尊，
bié yán zì xìng mí tuó bù jǐ xīn wài yǒu fó fó wài yǒu xīn yé
别言自性弥陀。不几心外有佛，佛外有心耶？

líng fēng dà shī shēn wù xīn xìng wú wài zhī tǐ tè wèi cǐ jīng niān
灵峰大师深悟心性无外之体。特为此经，拈
chū yào jiě yī zhǎn dú shí xìn yuàn chí míng rén kě zì cāo qí quàn
出要解。一展读时，信愿持名，人可自操其券。
bù wéi yán jiǎn yì zhōu qiě shǐ xī yǒu shèn nán zhī zōng rú shēng gǔ duó
不唯言简意周。且使希有甚难之宗，如声鼓铎。
jìn kāi jīng zàng wú fù nì cáng chéng gǔ jīn suǒ wèi yǒu yě míng yuē
尽开经藏，无复匿藏。诚古今所未有也。名曰
yào jiě qí sī wéi wú shàng xīn yào yǐ hū
要解，其斯为无上心要矣乎。

gǔ wú jìng yè dì zǐ zhèng zhī qù bìng shì jǐn shí
古吴净业弟子正知去病氏谨识。

shè pǔ jiǎng lù bá

歙浦讲录跋

cǐ běn xì xìngdàn guǐ sì suì zài shè pǔ qī yúnyuànsuǒ tīng lù
此本系性旦癸巳岁，在歙浦栖云院所听录
zhě yú shí suí yǔn chí xún cāng huī shèng jiān mì shí zhū gōng
者。于时，随允持循，苍晖晟，坚密时，诸公
zhī hòu huòwén fǎ yào jué lǎo rén cǐ fān xīn dǎn jìn tǔ gài mì
之后，获闻法要。觉老人此翻，心胆尽吐。盖秘
mì zhī zàng huì dāng dà qǐ yú jīn shí fēi ǒu rán yě yīn tuì ér jì
密之藏，会当大启于今时，非偶然也。因退而纪
zhī jiǎ wǔ dōng lǎo rén bìngzhōngkǒushòu shù chù lìng gǎi zhèng cǐ
之。甲午冬，老人病中口授数处令改正，此
běn suì chēngyǔndāng jí lǎo rén xī shì xìngdàn yǐ bìngzhuōsǒu bū
本遂称允当。及老人西逝。性旦以病拙薮逋，
bó fú duōzhàng wú yuán liú tōngchǎn bō liáo shí qí hòu yǐ zhì bù
薄福多障，无缘流通阐播。聊识其后，以志不
wàngyún
忘云。

gēng zǐ xià huāyángxué rén xìngdàn shì tì bá
庚子夏华阳学人性旦拭涕跋。

西方发愿文注

云栖莲池大师　作

后学沙弥实贤　注

仁慧草堂

xī fāng fā yuànwén zhù xù

西方发愿文注叙

huòyǒuwèn yú yú yuē zhū jīng suǒ zǎi jìng tǔ wén zǒngyǒusān
或有问于余曰：诸经所载《净土文》总有三
piān qí jiān cí zhì xián kě zōngshàng ér shī dú yú yún qī suǒzuò jí
篇，其间词致咸可宗 尚，而师独于云栖所作极
kǒuzàn tàn yòu qí wén yì bù wéinán jiě yún qī lüè zhù yǐ zì xiǎnrán
口赞叹。又其文义不为难解，云栖略注已自显然，
ér shī fù wèi zhī zhù shì zhě hé yě
而师复为之注释者何也？

yú yuē yú wén suī kě zōngshàng ér cí yì wèizhōu dú cǐ
余曰：余文虽可宗 尚，而词义未周，独此
yuànwén yì zhōu cí bèi qǐngshēnyán zhī cǐ yī yuànwén dà zhāng
愿 文义周 词备，请 申 言之。此一愿 文，大 章
yǒu liù yī yuē fā pú tí xīn èr yuēchàn huǐ sānzhàng sānyuē lì
有六：一曰发菩提心，二曰 忏 悔三 障，三曰立
sì hóng shì sì yuē qiú shēngjìng tǔ wǔ yuē huí rù suō pó liù yuē
四 弘 誓，四曰求 生 净土，五曰回入娑婆，六曰
zǒngshēn huí xiàng rú cǐ liù zhāng shǐ zhōng bèi zú hé zhě gài
总 申 回 向。如此六 章，始 终 备足。何者？盖
niàn fó fǎ mén pú tí zuì yào dà xīn bù fā jìng tǔ nán qī gù
念佛法门，菩提最要，大心不发，净土难期，故
shǒu zhī yǐ fā pú tí xīn xīn zhì suī lì huò yè shàngchán guǒbào
首之以发菩提心。心志虽立，惑业 尚 缠，果报
yī lái hé cóng dé miǎn gù jì zhī yǐ chàn huǐ sānzhàng fánhuò
一来，何 从 得 免？故继之以 忏 悔三 障 。烦惑
jì jìng yè lěi dōujuān hóng shì bù jiān xiū xíng yì tuì gù shēn
既净，业累都蠲，弘 誓不坚，修行易退，故 申
zhī yǐ sì hóng shì yuàn xīn yuànbìng fā huò yè shuāngxiāo zé sān
之以四 弘 誓 愿。心 愿 并发，惑业 双 销，则三
mèi kě chéng jiǔ lián yì wǎng gù yào zhī yǐ qiú shēngjìng tǔ dàn
昧可 成，九莲易 往，故要之以求 生 净土。但
qī zì lì shì míngxiǎoshèng pǔ yuàn lì tā fāngmíng dà shì
期自利，是名 小 乘，普 愿 利他，方 名大士，

gù cì zhī yǐ huí rù suō pó zì tā yīn guǒ shì lǐ jù yuán gù
故次之以回入娑婆。自他、因果、事理俱圆，故

yǐ zǒngshēn huí xiàngzhōngyān cǐ zhī liù fǎ yī bù kě quē quē yī
以总申回向终焉。此之六法，一不可缺。缺一

zé wéi rén tiānxiǎoguǒ quē èr zé shòusān tú è bào quēsān zé xiè dài
则为人天小果，缺二则受三途恶报，缺三则懈怠

yì shēng quē sì zé lún huí nánmiǎn quē wǔ zé shēngwén dú shàn
易生，缺四则轮回难免，缺五则声闻独善，

quē liù zé yīn guǒ fēi yuán yú jìng tǔ wén dànyǒu qiú shēng zhī
缺六则因果非圆。余《净土文》，但有求生之

yuàn ér wú huí rù zhī wén fā xīn lì shì jì wèizhāngmíng chàn
愿，而无回入之文，发心、立誓既未彰明，忏

huǐ huí xiàng yì wú chénshù gù yán cí yì wèizhōu yě
悔、回向亦无陈述，故言词义未周也。

rán cǐ yuànwén yún qī suī jiě yī wǎngdànmíng dà yì qí
然此愿文，云栖虽解，一往但明大意，其

zhōng lǐ zhì zé yùn ér wèi fā chū xīn dùngēnshàngnán kāi jiě shì yǐ
中理致则蕴而未发，初心钝根尚难开解。是以

bú dàn fán wén fù wèi zhù shì gài cǐ fǎ mén shǔ yú yuánjiào bù
不惮繁文，复为注释。盖此法门属于圆教，不

míngyuán lǐ qǐ shì yuán rén gǒu fēi yuán rén zé ān fā yuányuàn
明圆理，岂是圆人？苟非圆人，则安发圆愿，

ān xiū yuánxíng yé gù cǐ zhùwén yán sì hóng zé bì guī wú zuò
安修圆行耶？故此注文，言四弘则必归无作，

yán huí xiàng zé jǔ bì jù sān wú shì ér fēi jí lǐ yǒuyuàn jiē cóng
言回向则举必具三，无事而非即理，有愿皆从

chènxìng yòukǒng mò shì xíng rén shǎo ān jiào yì gù zhū míngxiàng bù gǎn
称性。又恐末世行人少谙教义，故诸名相不敢

bèi shù dàn qǔ qí yì biànhuàn qí wén zhǐ dòuchū jī gǎnwén
备述。但取其意，变换其文，只逗初机，敢闻

sù xué qí yǒu yīn cǐ shǎowén lüè tōngpiān yì rán hòu ér qiú dà
宿学？其有因此少文，略通片义，然后而求大

shèng jīng diǎn zhū zǔ zhù shù fāng zhī pú sà xiū xíng fǎ mén zhū fó
乘经典、诸祖著述，方知菩萨修行法门，诸佛

chéngdào yīn guǒ wú bú zài shì yòu qǐ bié yǒu yī fǎ chū yú yuànwén
成道因果，无不在是，又岂别有一法出于愿文

zhī wài zhě zāi yú zhī suǒ yǐ zàn tàn ér zhù shì zhě yǐ cǐ
之外者哉？余之所以赞叹而注释者以此。

wènzhě wéi wéi ér tuì yú yīn suì lǐ qiányán ér wèi zhī xù
问者唯唯而退。余因遂理前言而为之叙。

yōngzhèng sì nián suì cì bǐng wǔ jiā píngyuè zhī jì wàng dōng wú
雍正四年岁次丙午嘉平月之既望，东吴

yú shānshā mí shí xián shū yú hǎi nánjiāomén zhī hǎi yún jīng shè
虞山沙弥实贤书于海南蛟门之海云精舍。

xī fāng fā yuànwén zhù

西方发愿文注

yún qī lián chí dà shī zuò

云栖莲池大师 作

hòuxué shā mí shí xián zhù

后学沙弥实贤 注

shì cǐ yuànwén dà fēn wéi èr chū tí mù èr rù wén

释此愿文大分为二：初、题目；二、入文。

jīn chū

今初

tí mù wǔ zì yǒutōngyǒu bié xī fāng fā yuàn shì bié míng

题目五字，有通有别。“西方发愿”是别名，

wén zhī yī zì shì tōngmíng

“文”之一字是通名。

jiù bié míngzhōng xī fāng èr zì shì suǒ fā yuàn zhī

就别名中，“西方”二字是所发，“愿”之

yī zì wéinéng fā fā zì jù jiānnéngsuǒ yòu xī fāng shì

一字为能发，“发”字具兼能所。又“西方”是

suǒyuàn zhī chù yuàn shì néng fā zhī xīn yán xī fāng zé

所愿之处，“愿”是能发之心。言“西方”，则

gāi yī bào zhèngbào yán fā yuàn zé shè zì lì lì tā

该依报、正报。言“发愿”，则摄自利、利他。

yī bào zé qī bǎozhuāngyán yuánróng sì tǔ zhèngbào zé mí tuó

依报则七宝庄严，圆融四土。正报则弥陀、

shèngzhòng yī tǐ sānshēn sì tǔ zhě yī cháng jì guāng tǔ

圣众，一体三身。四土者：一、常寂光土；

èr shí bàozhuāngyán tǔ sān fāngbiànyǒu yú tǔ sì fánshèng

二、实报庄严土；三、方便有余土；四、凡圣

tóng jū tǔ sānshēnzhě fǎ shēn bàoshēn yìngshēn yìng

同居土。三身者：法身、报身、应身。“应”

yǒushèng liè shèng zé wēiwēitángtáng liè zé zhàng liù bā chǐ

有胜劣，胜则巍巍堂堂，劣则丈六八尺。

wèn zhǐ yī xī fāng hé fēn sì tǔ yòu zhǐ shì yī fó hé

问：只一西方，何分四土？又只是一佛，何

yǒu sān shēn dé wú gē liè fēn zhāng yé
有三身？得无割裂分张耶？

dá rú zhǐ shì yī yuè ér yǒu guāng yǐng bù tóng yòu rú
答：如只是一月，而有光、影不同。又如

zhǐ shì yī jìng ér yǒu yǐng xiàng guāng míng bù tóng hé céng gē liè
只是一镜，而有影像、光明不同。何曾割裂

guāng yǐng fēn zhāng jìng xiàng yé fǎ shēn rú yuè bào shēn rú
光、影，分张镜、像耶？法身如月，报身如

guāng huà shēn rú yǐng jì guāng rú jìng tǐ shí bào rú jìng guāng
光，化身如影。寂光如镜体，实报如镜光，

fāng biàn tóng jū rú jìng yǐng xiàng zài fó zé wéi yī fǎ xìng shēn jì
方便、同居如镜影像。在佛则唯一法性身、寂

guāng tǔ wèi zhòng shēng gù xiàn qǐ èr shēn yìng xià sān tǔ wèi
光土，为众生故，现起二身，应下三土。为

shí dì sān shí xīn pú sà shí zhù shí xíng shí huí xiàng míng
十地、三十心菩萨（十住、十行、十回向，名

sān shí xīn xiàn yuán mǎn bào shēn jū shí bào tǔ wèi shēng wén pú
三十心）现圆满报身，居实报土。为声闻菩

sà xiàn shèng liè èr shēn jū fāng biàn tǔ wèi fán fū chū fā xīn pú sà
萨现胜劣二身，居方便土。为凡夫初发心菩萨

xiàn liè yìng shēn jū tóng jū tǔ cǐ zhōng shēn tǔ pī jī zhǐ yuē
现劣应身，居同居土。（此中身土被机，只约

yuán jiào yī wǎng ér lùn ruò jù míng sì jiào qí xiàng qiān chā kǒng
圆教一往而论，若具明四教，其相千差，恐

fán bù yǐn
烦不引。）

wèn cǐ zhī sì tǔ wéi tóng yī chù wéi gè yì yé
问：此之四土，为同一处，为各异耶？

dá yì tóng yì yì tóng zé pì rú yī shuǐ tiān rén yú
答：亦同亦异。同则譬如一水，天、人、鱼、

guǐ sì jiàn chā bié yì zé gè gè jìng jiè suǒ chǔ bù tóng rán shàng
鬼四见差别。异则各各境界，所处不同。然上

néng zhī xià xià bù zhī shàng yìng huà yì ěr pú sà néng yìng tóng jū
能知下，下不知上。应化亦尔（菩萨能应同居、

fāng biàn shēng wén néng yìng tóng jū fán fū dàn zài tóng jū bù néng
方便，声闻能应同居，凡夫但在同居，不能

yì shàng gù yún yì ěr
诣上，故云亦尔）。

mí tuó jiū jìng sānshēn shèngzhòng fēn dé sānshēn fán fū
弥陀，究竟三身；圣 众，分得三身；凡夫，
dànyǒu lǐ jù ér wú shì yòng cǐ zhī shēn tǔ dànyuē jī jiàn chā bié
但有理具而无事用。此之身土，但约机见差别，
gù yǒu bù tóng shí zé yī zhèng bú èr tǐ yòng wú chā gù yuēyuán
故有不同。实则依正不二，体用无差，故曰圆
róng yī tǐ yě
融一体也。

zì lì zé xiànshēngduànhuò hòu shì wǎngshēng lì tā yì
自利，则现生断惑，后世往生。利他亦
ěr yòuyán fā zhě yǐ jī dòngwéi yì yuàn zhě yǐ
尔。又言“发”者，以激动为义。“愿”者，以
xī qiú wéi yì jī dòng zé rú jiàn lí xián shì bù zhōng zhǐ xī
希求为义。激动，则如箭离弦，势不中止。希
qiú zé rú hàoměi sè rú móuzhòng lì nǎi yǒu shǐ yān fā yuànwǎng
求，则如好美色，如谋重利。乃有始焉发愿往
shēng shǎoyān tuì duòzhě cǐ fēi fā yě yòuyǒukǒu tán jìng
生，少焉退惰者，此非“发”也。又有口谈净
tǔ xīn liànsuō pó zhě yì fēi yuàn yě yòu yuàn zhī
土，心恋娑婆者，亦非“愿”也。又“愿”之
yī zì jù gāi xìn xíng xìn zé zì tā yīn guǒ shì
一字，具该信、行。信则自、他、因、果、事、
lǐ bù xū xìn dé zì xīn shì fó tā rén yì rán niàn fó wéi yīn
理不虚（信得自心是佛，他人亦然。念佛为因，
wǎngshēngzuò fó wéiguǒ shí yě xī fāng shì shì wéi xīn běnxìng shì lǐ
往生作佛为果实也。西方是事，唯心本性是理，
yī yī zhēn shí gù yún bù xū xíng zé zhuān shì chí míng bù zá
一一真实，故云不虚）。行则专事持名，不杂
bù sǎn yuàn zé xīn xīn hàoyào niànniàn xī qiú rú cǐ sān shì
不散。愿则心心好乐，念念希求。如此三事，
quē yī bù kě yǒu xìn xíng ér wú yuànzhěyǒu yǐ wèiyǒuyǒuyuàn
缺一不可。有信、行而无愿者有矣，未有有愿
ér wú xìn xíngzhě yě
而无信、行者也。

wèn yǒu rén wénshuō xī fāngjìng tǔ xīn shēnghàoyào rán bú
问：有人闻说西方净土，心生好乐，然不
niàn fó dé wǎngshēng fǒu
念佛，得往生否？

dá ruò guǒ xīn shēng hàoyào dìng qǐ xī qiú ruò qǐ xī qiú
答：若果心 生 好乐，定起希求。若起希求，

bì rán niàn fó hàoyào bù xī qiú dìng fēi hàoyào xī qiú bú niàn fó
必然念佛。好乐不希求，定非好乐。希求不念佛，

qǐ shì xī qiú hàoyào xī qiú niàn fó ér bù wǎngshēng zhě wèi
岂是希求？好乐、希求、念佛而不 往 生 者，未

zhī yǒu yě
之有也。

wèn yǒu rén yú cǐ yì hào yì qiú yì niàn dàn shì jiān xīn zhòng
问：有人于此，亦好亦求亦念，但世间心 重，

tān liàn chén láo dé wǎngshēng fǒu
贪恋 尘 劳，得 往 生 否？

dá zhǐ yào jiàng měng bú pà zéi qiáng ruò guǒ xī qiú xīn qiè
答：只要将 猛，不怕贼 强 。若果希求心切，

xì niàn xīn zhuān zé tān liàn suī zhòng zì rán jiàn jiàn qīng wēi yì dāng
系念心 专，则贪恋虽 重，自然渐渐轻微，亦 当

wǎngshēng rú shě yín qǔ jīn shě yú qǔ xióngzhǎng zé yì hé nán
往 生 。如舍银取金，舍鱼取 熊 掌，则亦何难

zhī yǒu dì kǒngyuàn lì bù dí ài lì fó niàn bú shèng yù niàn yōu
之有？第恐 愿 力不敌爱力，佛念不 胜 欲念，悠

yōu hū hū bàn xìn bàn yí zé wú mò rú zhī hé yě yǐ yǐ
悠忽忽，半信半疑，则吾末如之何也已矣。

yòuwèn wéi shàn shēngtiān zuò è rù dì yù běn bù fā yuàn
又问：为善 生 天，作恶入地狱，本不发 愿。

niàn fó wǎngshēng yì fù rú shì hé xū dài yuàn ér hòu shēng yé
念佛 往 生，亦复如是，何须待 愿 而后 生 耶？

dá sān jiè yīn guǒ suí yè suǒ gǎn gù bú dài yuàn ér chéng
答：三界因果，随业所感，固不待 愿 而 成 。

qiú shēng xī fāng chū shì zhèng yīn ruò wú dà yuàn yào qī zòng rán
求 生 西 方，出世 正 因，若无大 愿 要期，纵 然

niàn fó jué bù chéng jiù pì rú niú xíng shú lù suī wú yù zhě
念佛，决不 成 就。譬如牛行熟路，虽无御者，

yì zhī guī sù rú xíngshēng lù jué wú qū xiàng bì xū yù zhě shǒu
亦知归宿。如行 生 路，决无趋 向，必须御者 手

zhí shéng tóu fù jiā biān cè rán hòu fāng xíng zhòngshēng xīn xìng rú
执 绳 头，复加鞭策，然后方行。众 生 心性如

niú sān jiè rú shú lù xī fāng rú shēng lù yuàn rú yù zhě xìn
牛，三界如熟路，西方如 生 路，愿如御者，信

rú shǒu niàn sì shéng tóu shì rú biān cè wǎngshēng rú xíng lù
如手，念似绳头，誓如鞭策，往生如行路。

wú yuàn bù shēng rú niú wú yù gù bì yǐ fā yuàn wéi yào yě
无愿不生，如牛无御。故必以发愿为要也。

wèn xìn xíng yuàn sān jì wénmìng yǐ dàn shí fāng jiē
问：信、行、愿三，既闻命矣。但十方皆

yǒu fó guó hé xū dú yuàn xī fāng
有佛国，何须独愿西方？

dá yǐ bǐ tǔ zhōng ē mí tuó fó yǔ cǐ tǔ zhòngshēngshēnyǒu
答：以彼土中阿弥陀佛与此土众生深有

yīn yuán zhū fó bù ěr shì yǐ zhuān qiú bǐ guó bú yuàn yú fāng
因缘，诸佛不尔，是以专求彼国，不愿余方。

yòu bǐ tǔ zhōng yī bào zhèngbào chāoguò shí fāng zhū fó suǒ zàn
又彼土中依报、正报，超过十方，诸佛所赞。

bù wéi fán fū yuànwǎng pú sà yì rán bù wéi cǐ fāngyuànwǎng
不唯凡夫愿往，菩萨亦然。不唯此方愿往，

yú fāng jiē rán jì wú bā nán sān tú yì wú sān dú bā kǔ
余方皆然。既无八难、三途，亦无三毒、八苦，

yī shí zì rán shòumìng wú liàng shuǐ niǎo shù lín jiē néngshuō
衣食自然，寿命无量，水、鸟、树、林皆能说

fǎ shēngwén dà shì qí shù shènduō zhū shàngshàn rén jù huì yī
法，声闻、大士其数甚多，诸上善人俱会一

chù suǒ yǐ mí tuó jīng zhōng shì jiā rú lái kǔ kǒu dīngníng
处。所以《弥陀经》中，释迦如来苦口叮咛：

rǔ děngzhòngshēng yīngdāng fā yuàn yuànshēng bǐ guó yě
“汝等众生，应当发愿，愿生彼国”也。

yòuwèn zǔ shī yún zhì zhě zhī xīn shì fó yú rén yàowǎng
又问：祖师云：“智者知心是佛，愚人乐往

xī fāng yóu shì ér yán zé yú rén zhǐ hǎoniàn fó zhì zhě gù yí
西方。”由是而言，则愚人只好念佛，智者固宜

cānchán ruò gài quànwǎngshēng kǒngwéi zǔ yì fēi tōng lùn yě
参禅。若概劝往生，恐违祖意，非通论也。

dá ruò yánwǎngshēng shì yú zé cóngshàng zhū zǔ lián shè
答：若言往生是愚，则从上诸祖、莲社

gāoxián nǎi zhì mǎmíng lóngshù wénshū pǔxián yì jiē yú
高贤，乃至马鸣、龙树、文殊、普贤，亦皆愚

yé yì bù zhī xīn yé dāng zhī jìn lǐ ér yán wéi fó yī rénchēng
耶？亦不知心耶？当知尽理而言，唯佛一人称

wéi zhì zhě yú jiē shì yú ruò jiù shì lùn nǎi yǒu qiān chā tán hé
为智者，余皆是愚。若就事论，乃有千差，谈何

róng yì wū hū zǔ shī pò rén zhí yǒu gù fā cǐ yán jīn rǔ zhí
容易。呜呼！祖师破人执有，故发此言。今汝执

kōng yīn yào zhì bìng bù zhī yǒu bìng yì qiǎn kōng bìng nán chú tiān
空，因药致病，不知有病易遣，空病难除，天

xià zhì yú fēi rǔ ér shéi
下至愚，非汝而谁？

yòu wèn gǔ yǒu fā yuàn lái shēng shēng fèng zhōng guó zhǎng
又问：古有发愿来生，“生逢中国，长

yù míng shī zhèng xìn chū jiā tóng zhēn rù dào zhě cǐ fù yún hé
遇明师，正信出家，童真入道”者，此复云何？

dá zài xī xiàng jiào fāng lóng rén gēn shàng lì míng shī yì dé
答：在昔像教方隆，人根尚利，明师易得，

rù dào fēi nán zòng xiàn shì wèi míng lái shēng kě wàng gù fā cǐ
入道非难。纵现世未明，来生可望，故发此

yuàn yě jīn zé bù rán fó fǎ yù shuāi rén gēn yù dùn xié duō
愿也。今则不然，佛法愈衰，人根愈钝。邪多

zhèng shǎo tuì yì jìn nán nèi zhàng wài mó wú rén bú jù míng
正少，退易进难。内障外魔，无人不具。明

shī shàn yǒu xī shì nán féng dàn jiàn chū jiā mǎn dì wèi wén dé dào
师善友，希世难逢。但见出家满地，未闻得道

hé rén lěi jié wèi chéng hòu shēng nìng zhì qīng gōng zhé lǎo
何人。累劫未成，后生宁致？青公、喆老，

bài zhé zhāo rán dà jí xuán jì kě wéi chéng zhèng dà jí jīng
败辙昭然。《大集》悬记，可为诚证（大集经

yún hòu shì wǔ bǎi suì zhōng yì yì rén xiū xíng wú yǒu yī rén dé
云：后世五百岁中，亿亿人修行，无有一人得

dào wéi yī niàn fó fǎ mén dé dù shēng sǐ nǎi yǒu bù zhī lì hài
道。唯依念佛法门得度生死）。乃有不知利害，

wàng xiào gǔ rén réng fā cǐ yuàn zhě guò yǐ qiě yán zhōng guó zé
妄效古人，仍发此愿者，过矣。且言中国，则

shú rú ān yǎng yán míng shī zé shú yù mí tuó yán chū jiā zé shú
孰如安养？言明师，则孰愈弥陀？言出家，则孰

ruò héng chāo sān jiè yán rù dào zé shú ruò huā kāi jiàn fó wù wú
若横超三界？言入道，则孰若华开见佛，悟无

shēng rěn bú shì zhī yuàn ér yuàn suō pó wǒ xìn shì rén chéng wéi yú
生忍？不是之愿而愿娑婆，我信是人诚为愚

zhí
执。

wèn qiú shēng xī fāng gù suǒ yuàn yě dàn wǒ xià liè fán fū
问：求生西方固所愿也，但我下劣凡夫，

zuì yè shēnzhòng fú shànqīng wēi rú hé róng yì dé shēng ān yǎng
罪业深重，福善轻微，如何容易得生安养？

dá yú ménxué dào xū lài xíng rén zì lì niàn fó wǎngshēng
答：余门学道，须赖行人自力。念佛往生，

quán lài mí tuó yuàn lì zì lì nán gù lěi jié wèi chéng tā lì yì
全赖弥陀愿力。自力难，故累劫未成。他力易，

gù yī shēng kě zhì shì yǐ yī rì qī rì biàn dé wǎngshēng shí
故一生可致。是以一日七日，便得往生。十

niàn yī niàn yì néngjiàn fó zòng shí è zuì rén fó yì bú qì
念一念，亦能见佛。纵十恶罪人，佛亦不弃。

kuàng shí shànfán fū yī shēng fā yuànniàn fó ér bù dé wǎngshēng
况十善凡夫，一生发愿念佛，而不得往生

hū qiě yī chēnghóngmíng miè zuì bā shí yì jié hé yí yè zhòng
乎？且一称洪名，灭罪八十亿劫，何疑业重？

zàn chí shènghào shèng yú bù shī bǎi nián hé lǜ fú qīng dànbàn xìn
暂持圣号，胜于布施百年，何虑福轻？但办信

xīn jué bù xiāngzhuàn
心，决不相赚。

yòuwèn dōushuài nèi yuàn jìn zài cǐ jiè yòuyǒu bǔ chù pú sà
又问：兜率内院近在此界，又有补处菩萨

yú zhōngshuō fǎ yì kě shàngshēng qīn jìn dà shì hé xū jìn yuè cǐ
于中说法。亦可上升亲近大士，何须近越此

fāng yuǎnchāo tā tǔ
方，远超他土？

dá xī fāngjìng tǔ shì zhàng mí tuó yuàn lì jiē yǐn wǎngshēng
答：西方净土，是仗弥陀愿力接引往生，

gù suī yuǎn ér yì jiè dōushuài nèi yuàn yào lài xíng rén dìng lì fāng dé
故虽远而易届。兜率内院，要赖行人定力方得

shàngshēng gù suī jìn ér nánshēng gǒu wú chándìng shì wú chì yù
上升，故虽近而难生。苟无禅定，是无翅欲

fēi qiú shēng fǎn zhuì yǐ qiě bǐ tiān yù lè chū xīn shàng mí xī
飞，求升反坠矣。且彼天欲乐，初心尚迷，西

yù sān rén kě wéi yīn jiàn xī yù jì yún wú zhuó shì qīn shī
域三人可为殷鉴。（西域记云：无著、世亲、师

zǐ jué xiōng dì sān rén fā yuàntóngshēngdōushuàijiàn mí lè fó yuē
子觉兄弟三人，发愿同生兜率见弥勒佛，约

yǐ xiān qù shàngshēng bì lái xiāngbào hòu shī zǐ jué xiān shì yǎo
以先去上生，必来相报。后师子觉先逝，杳

wú xiāo xī shì qīn jì mò fù gé yī niánfāng lái bào yǔ wú zhuó
无消息。世亲继殁，复隔一年方来报语。无著

wènyuē shēngdōushuài fǒu dá yuē yǐ shēng qīn jiàn mí
问曰："生兜率否？"答曰："已生。亲见弥

lè yòuwèn shī zǐ jué hé zài dá yuē bǐ shēngwàiyuàn
勒。"又问："师子觉何在？"答曰："彼生外院，

dānzhuó yù lè bú jiàn pú sà shì yǐ bù lái xiāngbào gù zhī xiǎo
耽着欲乐，不见菩萨。是以不来相报。"故知小

pú sà shàng ěr hé kuàng fán fū ān kě bù zhī lì hài
菩萨尚尔，何况凡夫？安可不知利害？）

yòuwèn dōngfāngyào shī fó guó yī zhèngzhuāngyán yǔ xī
又问：东方药师佛国，依正庄严，与西

fāng wú yì yòuyǒu bā dà pú sà lín zhōng shì lù yì kě wǎngshēng
方无异。又有八大菩萨，临终示路，亦可往生，

hé xū dìngyuàn xī fāngjìng tǔ
何须定愿西方净土？

dá yào shī yī jīng zhǔ yú xiāo zāi yánshòu bù zhuānquàn
答：《药师》一经，主于消灾延寿，不专劝

wǎngshēng qí yán pú sà shì lù shì wèi yī lèi bú dìngshàngēnzhòng
往生。其言菩萨示路，是为一类不定善根众

shēng yù suí fāngshòushēng gòng fó wén fǎ zhě cǐ rén fú huì jù
生，欲随方受生，供佛闻法者。此人福慧具

zú suǒyuàn jiē dé gù wényào shī fó míng suí niàn jí shēng bǐ guó
足，所愿皆得。故闻药师佛名，随念即生彼国。

bā dà pú sà tè wèi shì lù zhǐ guī qí chù ěr yì fēi yī dìngwǎng
八大菩萨特为示路，指归其处耳。亦非一定往

shēng bǐ guó yě gù yuē huòyǒu yīn cǐ shēng yú tiānshàng jí shēngrén
生彼国也。故曰：或有因此生于天上及生人

jiān wéi lún wáng ér shè sì zhōu ān sì mín yú shí shàn cǐ fēi fú
间，为轮王而摄四洲，安四民于十善。此非福

huì jù zú ér néng zhī hū jīn mí tuó fó guó zhuānquànwǎngshēng
慧具足而能之乎？今弥陀佛国，专劝往生。

zhū jīng guǎng tán shí fāngxiánwǎng mí tuó shèngzhòngchuíshǒu tí
诸经广谈，十方咸往。弥陀、圣众垂手提

xié shì jiā zhū fó zàn tàn hù niàn ér nǎi shě tōng tú ér xíng jú lù
携，释迦、诸佛赞叹护念。而乃舍通途而行局路，

zhí zàn yǔ yǐ fèi cháng tán dōng xī jì wú dìng xiàng chí niàn yòu
执暂语以废常谈。东、西既无定向，持念又

fù bù yī jì wú fú huì yòu xiǎn shén tōng wèi dé suí shēng fān
复不一。既无福慧，又鲜神通。未得随生，翻

chéng mǎng dàng kě fú shěn yú
成莽荡。可弗审欤？

jīn yù yī qí zhì niàn zhuān qí qù xiàng bù guī ān yǎng jiāng
今欲一其志念，专其趣向，不归安养，将

ān guī yé zhuān qí qù xiàng gù yuē xī fāng yī qí zhì niàn
安归耶？专其趣向，故曰“西方”。一其志念，

gù yuē fā yuàn wén zhě néng quán zhāng jù yě
故曰“发愿”。“文”者，能诠章句也。

yòu yuàn yǒu tōng bié tōng zé sì hóng shì yuàn bié zé suí xīn
又愿有通、别，通则四弘誓愿，别则随心

suǒ fā zhǒng zhǒng shì yuàn yòu tōng zé jiē míng wéi yuàn bié zé pú tí
所发种种誓愿。又通则皆名为愿，别则菩提

míng fā xīn sì hóng míng fā shì qiú shēng xī fāng míng fā yuàn yòu
名发心，四弘名发誓，求生西方名发愿。又

huí xiàng yì míng wéi yuàn rú huā yán shí huí xiàng wén yī yī
回向亦名为愿，如《华严》“十回向文”，一一

jiē yún yuàn zhòng shēng děng shì yě
皆云“愿众生”等是也。

yòu qiú shēng xī fāng zǒng shè yī qiè pú tí shì yuàn jí shí fāng
又求生西方，总摄一切菩提、誓愿及十方

sān shì yī qiè fó fǎ wú yǒu yí yú gù yǐ cǐ tí ér guàn piān shǒu
三世一切佛法，无有遗余，故以此题而冠篇首

yě
也。

rán cǐ yuàn wén shì lǐ zhōu bèi xíng yuàn shēn guǎng zhū yǒu
然此愿文，事理周备，行愿深广。诸有

zhì zhě dāng wèi qí yán lì xíng qí shì shù jǐ zì tā jù lì yīn guǒ
智者当味其言，力行其事，庶几自他俱利，因果

jiē chéng bù tú wéi wén zì yǔ yán yīn shēng chàng hè ér yǐ
皆成，不徒为文字语言、音声唱和而已。

chū shì tí mù jìng
初释题目竟。

èr rù wénwéi èr chū guī mìngqǐng jiā èr fā yuàn
二、入文为二：初、归命请加；二、发愿

huí xiàng jīn chū
回向。今初

qǐ shǒu xī fāng ān lè guó jiē yǐn zhòngshēng dà dǎo shī
稽首西方安乐国 接引众生大导师

wǒ jīn fā yuànyuànwǎngshēng wéi yuàn cí bēi āi shè shòu
我今发愿愿往生 唯愿慈悲哀摄受

jì wénchū èr jù shì guī mìng hòu èr jù shì qǐng jiā
偈文初二句是归命，后二句是请加。

fā yuàn zhī shǐ bì xiān guī mìng yú fó zhě suǒ yǐ qiú zhèng cǐ
发愿之始必先归命于佛者，所以求证此

xīn yě qǐ shǒu zhě lǐ fó zhī yí shì wèi yǐ tóu zhuó dì
心也。“稽首”者，礼佛之仪式，谓以头着地，

qǐ liú shǎoqǐng ér qǐ gù míng qǐ shǒu biǎo jìng zhī jí yě xī fāng
稽留少顷而起，故名稽首，表敬之极也。“西方

ān lè guó shì yī bào jiē yǐn zhòngshēng dà dǎo shī shì zhèngbào
安乐国”是依报，“接引众生大导师”是正报。

yán ān lè guó zhě wú bā kǔ gù míng ān wú sān dú gù míng lè
言“安乐国”者，无八苦故名安，无三毒故名乐，

fǎ wángsuǒ tǒngmíngwéiguó yán jiē yǐn zhě zhòngshēngmò zài
法王所统名为国。言“接引”者，众生没在

kǔ hǎi fó yǐ zhì shǒu jiē zhī lìng chū zhuó yú wǔ yù fó yǐ zhǒng
苦海，佛以智手接之令出；著于五欲，佛以种

zhǒng lè shì yòu zhī lìng lí gù yuē jiē yǐn yán dǎo shī zhě
种乐事诱之令离，故曰接引。言“导师”者，

dǎorén yǐ zhèngdào yě zhòngshēngdiāndǎo yǐ kǔ wéi lè yǐ xié
导人以正道也。众生颠倒，以苦为乐，以邪

wéizhèng bù zhī chūyào fó wèi fēn bié suō pó shì kǔ xī fāng shì
为正，不知出要。佛为分别娑婆是苦，西方是

lè lìng qǐ xīn yàn fā yuànwǎngshēng gù míngdǎo shī wàidào
乐，令起欣厌，发愿往生，故名导师。外道

bù zhī xié zhèng wàng lì zōng tú shì shī fēi dǎo shēngwénnéngchū
不知邪正，妄立宗徒，是师非导。声闻能出

sān jiè bú huàzhòngshēng shì dǎo fēi shī pú sà nénghuàzhòngshēng
三界，不化众生，是导非师。菩萨能化众生，

suī shì dǎo shī bù míngwéi dà wéiyǒu mí tuó shì zūn chéng dà yuàn
虽是导师，不名为大。唯有弥陀世尊，乘大愿

chuán rù shēng sǐ hǎi bù zhuó cǐ àn bù jū bǐ àn bú zhùzhōng
船，入生死海，不著此岸，不居彼岸，不住中

liú ér dǎozhòngshēngdào yú bǐ àn rú shì lì yì biàn yú shí fāng
流，而导众生到于彼岸。如是利益，遍于十方，

jìn yú sān shì wú zàn xiū xī shì gù dú chēngwéi dà dǎo shī yě
尽于三世，无暂休息，是故独称为大导师也。

wǒ jīn yuànwǎng shì zì shù jǐ huái wéiyuànshèshòu
“我今愿往”是自述己怀，“唯愿摄受”

shì qǐng qiú jiā hù ài niànmíng cí liánmǐnmíng bēi rú mǔ niàn zǐ
是请求加护。爱念名慈，怜悯名悲。如母念子，

xīn wú shě lí shì míngshèshòu
心无舍离，是名摄受。

chū guī mìngqǐng jiā jìng
初归命请加竟。

èr fā yuàn huí xiàng èr chū fā yuàn èr huí xiàng
二、发愿回向二：初、发愿；二、回向。

chūyòusān chū zì lì èr lì tā sān zǒng jié chūyòu
初又三：初、自利；二、利他；三、总结。初又

sān chū fā xīn chí míng èr chàn huǐ sānzhàng sān fā yuàn
三：初、发心持名；二、忏悔三障；三、发愿。

jīn chū
今初

dì zǐ mǒu jiǎ pǔ wèi sì ēn sānyǒu fǎ jiè zhòngshēng qiú
弟子某甲，普为四恩三有、法界众生，求

yú zhū fó yī shèng wú shàng pú tí dào gù zhuān xīn chí niàn ē mí tuó
于诸佛一乘无上菩提道故，专心持念阿弥陀

fó wàn dé hóngmíng qī shēngjìng tǔ
佛万德洪名，期生净土。

pǔ wèi sì ēn děng shì suǒyuán zhī jìng qiú yú zhū fó
“普为四恩”等，是所缘之境。“求于诸佛”

děng shì néng fā zhī xīn zhuān xīn chí niàn děng shì suǒniàn zhī
等，是能发之心。“专心持念”等，是所念之

fó qī shēngjìng tǔ shì suǒwàng zhī chù
佛。“期生净土”，是所望之处。

gài fā pú tí xīn bì xiānyuán jìng ruò wú cǐ jìng zé xīn wú
盖发菩提心，必先缘境。若无此境，则心无
suǒ yī yì wú suǒ fā rán jìng yǒuguǎng xiá yuǎn jìn bù tóng
所依，亦无所发。然境有广、狭、远、近不同。
sì ēn xiá ér zuì jìn sānyǒu jū zhōng fǎ jiè zhòngshēng
“四恩”狭而最近，“三有”居中，“法界众生”
zé yuǎn ér fù guǎng jìng jì rú cǐ xīn yì fù rán bì xiāncóng qīn
则远而复广。境既如此，心亦复然，必先从亲
zhì shū yóu jìn jí yuǎn yě yán sì ēn zhě zài jiā zé tiān dì
至疏，由近及远也。言“四恩”者，在家则天地、
jūn qīn shī chū jiā zé fù mǔ shī sēng guówáng tán yuè
君、亲、师，出家则父母、师僧、国王、檀越。
yán sānyǒu zhě jí shì sān jiè wèi yù jiè sè jiè wú sè
言“三有”者，即是三界，谓欲界、色界、无色
jiè gé lì bù tóngyuē jiè yīn guǒ bù wángyuēyǒu cǐ sān jiè zhōng
界。隔历不同曰界，因果不亡曰有。此三界中，
jí liù dào sì shēngzhù chù jǔ yī bào yǐ gāi zhèngbào yě fǎ jiè
即六道四生住处，举依报以该正报也。“法界
zhòngshēng jí shí fāng wú liàng shì jiè yī qiè zhòngshēng yì jí jiǔ
众生”，即十方无量世界一切众生，亦即九
fǎ jiè zhòngshēng
法界众生。

fēi èr fēi sān gù míng yī yùn zài zhòng shēng gù míng shèng
非二非三故名一，运载众生故名乘，
wú shàng fēi yǒushàng pú tí zhě néng jué zhī zhì yě
“无上”，非有上。“菩提”者，能觉之智也。
yán bú dànzhuānwèi zì lì nǎi yù pǔ wèi sì ēn yòu bú dànwèi sì
言不但专为自利，乃欲普为四恩。又不但为四
ēn yì yù pǔ dù liù dào sì shēng yòu fù bú wèi yī sān jiè liù dào
恩，亦欲普度六道四生。又复不为一三界六道
sì shēng nǎi shì pǔ wèi shí fāng wú liàng shì jiè yī qiè zhòngshēng yù
四生，乃是普为十方无量世界一切众生，欲
lìng dù tuō shǐ qí jiē dé yī shèng wú shàng pú tí zhī dào gù fā cǐ
令度脱，使其皆得一乘无上菩提之道，故发此
xīn yě
心也。

zhuān xīn zhě bù zá yú shì chí niàn zhě shòu ér
“专心”者，不杂余事。“持念”者，受而

bú wàng yī míng ér jù wàn dé gù yún wàn dé hóngmíng qī
不忘。一名而具万德，故云“万德洪名”。“期”
zhě wàng yě wú yǒu wǔ zhuó gù míng jìng tǔ gài niàn fó ér bù
者，望也。无有五浊，故名净土。盖念佛而不
fā dà pú tí xīn bù yǔ mí tuó běnyuànxiāngyìng zhōng bù wǎngshēng
发大菩提心，不与弥陀本愿相应，终不往生。
suī fā pú tí xīn bù zhuānniàn fó yì bù wǎngshēng gù bì yǐ
虽发菩提心，不专念佛，亦不往生。故必以
fā pú tí xīn wéizhèng yīn niàn fó wéi zhù yuán ér hòu qī shēng jìng tǔ
发菩提心为正因，念佛为助缘，而后期生净土。
xiū jìng yè zhě bù kě bù zhī
修净业者，不可不知。

èr chàn huǐ sānzhàng
二、忏悔三障

yòu yǐ yè zhòng fú qīng zhàngshēn huì qiǎn rǎn xīn yì chì
又以业重福轻，障深慧浅，染心易炽，
jìng dé nánchéng jīn yú fó qián qiáo qín wǔ tǐ pī lì yī xīn
净德难成。今于佛前，翘勤五体，披沥一心，
tóu chéngchàn huǐ wǒ jí zhòngshēng kuàng jié zhì jīn mí běn jìng
投诚忏悔。我及众生，旷劫至今，迷本净
xīn zòng tān chēn chī rǎn huì sān yè wú liàng wú biān suǒ zuò zuì
心，纵贪瞋痴。染秽三业，无量无边。所作罪
gòu wú liàng wú biān suǒ jié yuān yè yuàn xī xiāomiè
垢，无量无边。所结冤业，愿悉消灭。

yòu yǐ xià míngchàn huǐ zhī yīn jīn yú xià míng
“又”以下，明忏悔之因。“今于”下，明
chàn huǐ zhī fǎ wǒ jí zhòngshēng xià zhèngchénchàn huǐ
忏悔之法。“我及众生”下，正陈忏悔。

cǐ yī duànwén chéngshàngwényán suī rán niàn fó fā xīn
此一段文，承上文言。虽然念佛发心，
qī shēngjìng tǔ ér wǒ zuì yè hòuzhòng fú shànqīngwēi zhàngyuán
期生净土。而我罪业厚重，福善轻微。障缘
jì shēn zhì huì fù qiǎn rǎn wū xīn shí rú huǒ chì rán qīngjìnggōng
既深，智慧复浅。染污心识，如火炽然。清净功
dé yī wú chéng jiù xīngyán jí cǐ yān bù bēi shāng gài mò shì
德，一无成就。兴言及此，焉不悲伤？盖末世

fán fū dùn zhì rú cǐ rú cǐ zuì zhàng néngzhàngxíngrén bù dé
凡夫，钝置如此。如此罪障，能障行人，不得
wǎngshēng jiāng rú zhī hé cǐ chàn huǐ zhī yí jí wù yě
往生，将如之何？此忏悔之宜急务也。

yán yè zhòng fú qīng zhě yè jí shí è fú
言“业重福轻”者。“业”即十恶，“福”
jí shí shàn yán shí è zhě shēnyǒusān wèishā dào yín kǒu
即十善。言十恶者，身有三，谓杀、盗、淫；口
yǒu sì wèiwàngyán qǐ yǔ liǎngshé è kǒu yì yǒusān
有四，谓妄言、绮语、两舌、恶口；意有三，
wèi tān chēn chī fān cǐ shí è zé míng shí shàn yán zhòng
谓贪、瞋、痴。翻此十恶，则名十善。言“重”，
zé shí è jù zào yán qīng zé yī shànchán xiū yòushàng pǐn
则十恶具造。言“轻”，则一善单修。又上品
shí è míng yè zhòng xià pǐn shí shànmíng fú qīng rú shí è yè shā
十恶名业重，下品十善名福轻（如十恶业，杀
shēng zé yǐ fù mǔ shī sēngwéishàng yú rén wéizhōng chùshēng
生则以父母、师僧为上，余人为中，畜生、
wēi xì kūnchóngwéi xià yú jiē lì cǐ kě zhī shí shànfǎn cǐ kě
微细昆虫为下。余皆例此。可知十善反此，可
yǐ yì dé yòu chì rán zuò è míng yè zhòng fàn rán xíngshànmíng fú
以意得）。又炽然作恶名业重，泛然行善名福
qīng nǎi yǒuchēn tā zé zhòu qí sù miè zhàng bǐ zé lì shǐ suí wáng
轻。乃有瞋他则咒其速灭，杖彼则立使随亡，
cǐ yè zhòng yě yòuhuòfāng cái niàn fó biànwèikǒusuān shì yù lǐ bài
此业重也。又或方才念佛便谓口酸，适遇礼拜
yòuyányāotòng cǐ fú qīng yě
又言腰痛，此福轻也。

yán zhàngshēn huì qiǎn zhě zhàng yǒu èr zhǒng yī zhě
言“障深慧浅”者。“障”有二种：一者、
wàizhàng èr zhě nèizhàng wàizhàngyǒu èr yī zhě chényuán
外障；二者、内障。外障有二：一者、尘缘
bī pò èr zhě mówàiqiānchán nèizhàng fù èr yī zhě jí
逼迫；二者、魔外牵缠。内障复二：一者、疾
bìngyāoshāng èr zhě yú chīdiāndǎo huì yǒu èr zhǒng yī zhě
病夭殇；二者、愚痴颠倒。慧有二种：一者、
fāngbiàn huì èr zhě zhēn shí huì wén sī xiū wéifāngbiàn
方便慧；二者、真实慧。闻、思、修为方便，

jiàndàowéizhēn shí jiàndàoyǒu èr yī zhě xiǎoshèng èr zhě
见道为真实。见道有二：一者、小乘；二者、

dà shèng dà shèngsuǒjiàn fù yǒu èr zhǒng yī zhě kōng jiǎ èr
大乘。大乘所见复有二种：一者、空假；二

zhězhōngdào zhōngdào fù èr yī zhě dànzhōng èr zhě yuán
者中道。中道复二：一者、但中；二者、圆

zhōng ruò jiù zhū huì lùn shēnqiǎnzhě wén huì wéiqiǎn sī huì wéishēn
中。若就诸慧论深浅者，闻慧为浅，思慧为深，

nǎi zhì dànzhōngwéiqiǎn yuánzhōngwéishēn zhuǎnzhuǎn hù lùn kě zhī
乃至但中为浅，圆中为深，转转互论可知。

yán zhàngshēn zé nèi wàijiāogōng yán huì qiǎn zé wénxūn
言“障深”，则内外交攻。言“慧浅”，则闻熏

bó jiě nǎi yǒu fǔ yù xiū xíng biànshēng è jí cái néngxiàngdào
薄解。乃有甫欲修行，便生恶疾；才能向道，

shì yù xié shī cǐ zhàngshēn yě yòuyǒuwèi dé nèi fán biànwèi yǐ
适遇邪师，此障深也。又有未得内凡，便谓已

chāo fó dì shāotōng shì zhì zì yán yǐ rù wù mén cǐ huì qiǎn yě
超佛地；稍通世智，自言已入悟门，此慧浅也。

tān chēn chī míngrǎn xīn jiè dìng huì míngjìng dé
贪、瞋、痴名染心，戒、定、慧名净德。

yán yì chì zhě chēn rú huǒyàn chùgāncǎo ér zhǎnzhuǎnzēnggāo
言“易炽”者，瞋如火焰，触干草而展转增高；

ài sì ǒu sī gē dùndāo ér qiānlián bú duàn chī zé mì zhī jiànwǎng
爱似藕丝，割钝刀而牵连不断；痴则密织见网，

yù fù yù chán shēnzhòng xié gēn mí shēng mí guǎng yán náncháng
愈缚愈缠，深种邪根，弥生弥广。言“难成”

zhě jiè zé lǜ yí piān jù chí shǎofànduō dìng zé dà xiǎochán nà
者，戒则律仪篇聚，持少犯多；定则大小禅那，

zào xiū wú dì huì zé quán shí miào zhì zhèng wù wú mén nǎi yǒu yī
造修无地；慧则权实妙智，证悟无门。乃有一

háorǎnzhuó lěi yuèqiānhuái piàn yǔ bù tóu zhōngshēn jié yuànzhě
毫染著，累月牵怀；片语不投，终身结怨者，

cǐ yì chì yě qí huò cái dēng jiè pǐn yǐ pò fú náng yī rù chán
此易炽也。其或才登戒品，已破浮囊；一入禅

táng dànzēnghūndiàozhě cǐ náncháng yě zì fēi shēnshēngcán kuì
堂，但增昏掉者，此难成也。自非深生惭愧，

tòng zì kè zé kěndàochàn huǐ zé zòngjīng chén jié miè zuì liángnán
痛自克责，恳到忏悔，则纵经尘劫，灭罪良难。

cì chàn huǐ fǎ zhōng qiáo qín wǔ tǐ biǎo wài yí gōng pī
次忏悔法中。“翘勤五体”表外仪恭，“披
lì yī xīn míng nèi xīn jìng liǎng zhǒu liǎng xī jí é míng wéi wǔ tǐ
沥一心”明内心敬。两肘、两膝及额名为五体，
pī lì wèi kāi fā xǐ dàng yě yǐ wǒ zhī chéng guī tóu yú fó
“披沥”谓开发洗荡也。以我之诚，归投于佛，
gù yuē tóu chéng chàn huǐ zhě duàn xiāng xù xīn yě yóu xī shēn
故曰投诚。“忏悔”者，断相续心也。由昔身
xíng è fǎ gù jīn wǔ tǐ qiáo qín fù yóu yì qǐ tān chēn gù yòng
行恶法，故今五体翘勤。复由意起贪瞋，故用
yī xīn pī lì yòu yóu shé tán è yǔ gù jīn kǒu chén chàn huǐ yòu
一心披沥。又由舌谈恶语，故今口陈忏悔。又
xī wú shǐ shēn yè měng lì gù yòng qiáo qín ér chàn yì yè huì wū
昔无始身业猛利，故用翘勤而忏。意业秽污，
gù yòng pī lì ér chàn kǒu yè cū guǎng gù yòng chén cí jí qiè ér
故用披沥而忏。口业粗犷，故用陈词急切而
chàn yě
忏也。

cì zhèng chén chàn huǐ zhōng wǒ zhě xíng rén zì wèi zhòng
次正陈忏悔中。“我者”，行人自谓。“众
shēng jí sì ēn sān yǒu liù dào sì shēng wèi wǒ yǔ fǎ jiè zhòng
生”即四恩、三有、六道四生。谓我与法界众
shēng zì cóng kuàng jié zhí zhì jīn shēng cháng cháng qǐ huò zào yè
生，自从旷劫直至今生，常常起惑造业，
wèi céng xiū xī fēi shì yī rén dú zào yì fēi yī shēng yī chù suǒ zào
未曾休息。非是一人独造，亦非一生一处所造。
fēi shì yī rén gù yún wǒ jí zhòng shēng fēi shì yī shēng gù yún
非是一人，故云我及众生。非是一生，故云
kuàng jié zhì jīn fēi shì yī chù gù yún wú liàng wú biān gài yóu zhòng
旷劫至今。非是一处，故云无量无边。盖由众
shēng cóng wú shǐ lái shì shì shēng shēng hù wéi juàn shǔ gēng xiāng zhǔ
生从无始来，世世生生互为眷属，更相主
bàn gēng xiāng zuǒ zhù zuì yè fāng chéng zào yè jì tóng chàn huǐ
伴，更相佐助，罪业方成。造业既同，忏悔
yì ěr gù xū biàn yuán fǎ jiè zhòng shēng wèi qí chàn huǐ yě
亦尔，故须遍缘法界众生为其忏悔也。

wèn kuàng jié zuì yè yīng yǐ shòu bào yún hé zhí zhì jīn shēng
问：旷劫罪业，应已受报。云何直至今生

yóu wèi miè yé ruò yǐ shòu bào zé bù xū chàn ruò yóu bú miè
犹未灭耶？若已受报，则不须忏。若犹不灭，
zé chàn yì wú yì
则忏亦无益。

dá zhòng shēng zào yè shòu bào yǒu sān yī zhě xiàn bào èr
答：众生造业受报有三：一者、现报；二
zhě shēng bào sān zhě hòu bào xiàn bào yī shēng jí shòu
者、生报；三者、后报（现报，一生即受。
shēng bào cì shēng fāng shòu hòu bào jīng wú liàng jié nǎi shòu
生报，次生方受。后报，经无量劫乃受）。
fù yǒu èr zhǒng yī zhě dìng yè èr zhě bú dìng ruò guò qù
复有二种：一者、定业；二者、不定。若过去
yè shǔ xiàn bào zhě zé yì yǐ shòu ruò shēng bào hòu bào zhèng
业属现报者，则亦已受。若生报、后报，正
zài jiāng lái qǐ kě bù yīn qín chàn huǐ yé yòu ruò shì dìng yè zé
在将来，岂可不殷勤忏悔耶？又若是定业，则
bù kě chàn ruò bú dìng zhě chàn zé chú miè hé wèi wú yì yé xiǎo
不可忏；若不定者，忏则除灭，何谓无益耶（小
shèng suǒ míng yǒu dìng bú dìng yè dà shèng suǒ míng yī qiè bú dìng
乘所明有定、不定業，大乘所明一切不定）？

mí běn jìng xīn èr jù shì chàn fán nǎo zhàng rǎn huì sān
“迷本净心”二句，是忏烦恼障。“染秽三
yè sì jù shì chàn yè zhàng suǒ jié yuān yè èr jù shì
业”四句，是忏业障。“所结冤业”二句，是
chàn bào zhàng yòu mí běn jìng xīn shì gēn běn huò zòng tān chēn
忏报障。又“迷本净心”是根本惑，“纵贪瞋
chī shì zhī yè huò yán mí zé rú yún fù yuè guāng míng bú
痴”是枝叶惑。言“迷”，则如云覆月，光明不
xiàn yán zòng zé yǎng zéi wéi zǐ zì jié jiā zhēn shēn kǒu
现。言“纵”，则养贼为子，自劫家珍。身、口、
yì sān yǔ fán nǎo xiāng yìng míng wéi rǎn huì zào zuò shí è wǔ nì
意三，与烦恼相应，名为染秽。造作十恶五逆，
míng wéi zuì gòu sān yè wéi néng zào zuì gòu wéi suǒ zào zuì gòu jì
名为罪垢。三业为能造，罪垢为所造。罪垢既
chéng bì zhāo yuān yè yuān bì yǒu bào gù míng bào zhàng yě
成，必招冤业。冤必有报，故名报障也。

yán wú liàng wú biān lüè yǒu wǔ yì yī yuē xīn yī niàn
言“无量无边”，略有五意：一约心，一念

chén láo jù yǒu bā wàn hé kuàngxiāng xù èr yuē jìng yī chù suǒ
尘劳，具有八万，何况相续？二约境，一处所
zuò yǐ zì wú liàng hé kuàng shí fāng sān yuē shì yī yè ruò chéng
作，已自无量，何况十方？三约事，一业若成，
zuì wú biān jì hé kuàngzhū yè sì yuē shí yī shēngsuǒ zuò yì
罪无边际，何况诸业？四约时，一生所作，亦
yīng wú liàng hé kuàngkuàng jié wǔ yuē rén yī rén suǒ zuò yǐ zì
应无量，何况旷劫？五约人，一人所作，已自
wú biān hé kuàngzhòngshēng suǒ yǐ yè ruò yǒuxíng xū kōngnánshòu
无边，何况众生？所以业若有形，虚空难受
yě
也。

yuān yè yǒu sān rú yúnrén sǐ wéiyáng yáng sǐ wéi rén sǐ
冤业有三：如云人死为羊，羊死为人，死
sǐ shēngshēng dì xiāng tūn dàn cǐ míngshāyuān rǔ fù wǒ mìng
死生生，递相吞啖，此名杀冤；汝负我命，
wǒ huán rǔ zhài jīng bǎi qiān jié cháng zài shēng sǐ cǐ míngdàoyuān
我还汝债，经百千劫，常在生死，此名盗冤；
rǔ ài wǒ xīn wǒ lián rǔ sè jīng bǎi qiān jié cháng zài chán fù
汝爱我心，我怜汝色，经百千劫，常在缠缚，
cǐ míng yín yuān
此名淫冤。

wèn yín zé bǐ cǐ wú yuàn hé yì míngyuān
（问：淫则彼此无怨，何亦名冤？

dá shādào èr yè míngwéi nù yuān yín míng xǐ yuān xǐ nù
答：杀盗二业名为怒冤，淫名喜冤。喜怒
jù yuān wú fēi shì yè zhòngshēngdiāndǎo yǐ yuànwéi qīn liáng
俱冤，无非是业。众生颠倒，以怨为亲，良
yóu yú cǐ
由于此。）

yuàn xī xiāomiè zhě wèi sānzhàng jù miè yě
“愿悉消灭”者，谓三障俱灭也。

èr chàn huǐ sānzhàng jìng
二忏悔三障竟。

sān fā yuàn èr chū zǒngyuàn èr bié yuàn jīn chū
三、发愿二：初、总愿；二、别愿。今初

cóng yú jīn rì lì shēn shì yuàn yuǎn lí è fǎ shì bú gèng
从于今日，立深誓愿。远离恶法，誓不更

zào qín xiū shèngdào shì bú tuì duò shì chéngzhèng jué shì dù
造。勤修圣道，誓不退惰。誓成正觉，誓度

zhòngshēng
众生。

cǐ jí sì hóng shì yuàn yě xiū xíngruò wú shì yuàn zé yǒu tuì
此即四弘誓愿也。修行若无誓愿，则有退

shī gù yǐ cǐ sì fǎ zì zhì qí xīn zé bù shēng xiè dài yě cǐ zhī
失，故以此四法自制其心，则不生懈怠也。此之

sì hóng yī yú yuánjiào wú zuò sì dì ér fā míngshēn shì yuàn yuàn
四弘，依于圆教无作四谛而发，名深誓愿。愿

bù yī dì míngwéikuángyuàn ruò fēi wú zuò yì bù míngshēn
不依谛，名为狂愿。若非无作，亦不名深。

yán wú zuòzhě wèiběnxìng jù zú sì jiē wú suǒzàozuò yě
言无作者，谓本性具足，四皆无所造作也。

tiān tái dà shī yún yóu mí lǐ gù niè pán shì shēng sǐ míng
天台大师云："由迷理故，涅槃是生死，名

wéi kǔ dì pú tí shì fánnǎo míngwéi jí dì yóu wù lǐ gù shēng
为苦谛；菩提是烦恼，名为集谛。由悟理故，生

sǐ jí niè pán míngwéimiè dì fánnǎo jí pú tí míngwéidào dì
死即涅槃，名为灭谛；烦恼即菩提，名为道谛。"

jīn lüè shì zhī shēng sǐ fánnǎo shì zhòngshēng yīn guǒ pú tí
今略释之：生死、烦恼是众生因果，菩提、

niè pán shì zhū fó yīn guǒ ránzhòngshēng zhū fó dànyǒumíng zì
涅槃是诸佛因果。然众生、诸佛，但有名字。

shēng sǐ fánnǎo pú tí niè pán yì dànyǒumíng zì jiū jí
生死、烦恼、菩提、涅槃，亦但有名字。究极

ér yán zhǐ shì yī xīn yǐ yóu wú shǐ mí cǐ yī xīn quán yǐ pú
而言，只是一心。以由无始，迷此一心，全以菩

tí niè pán ér wéi fánnǎo shēng sǐ gù yú jīn rì wù cǐ
提、涅槃，而为烦恼、生死。故于今日，悟此

yī xīn jí yǐ fánnǎo shēng sǐ ér wéi pú tí niè pán míng suī
一心，即以烦恼、生死而为菩提、涅槃。名虽

yǒu èr tǐ zé wú èr rú shuǐchéngbīng bīnghuánchéngshuǐ cǐ
有二，体则无二，如水成冰，冰还成水，此
jí wú zuò sì dì yě
即无作四谛也。

wèn zhòngshēng zhū fó dànyǒumíng zì zé chéngrán
（问：众生、诸佛，但有名字，则诚然
yǐ shēng sǐ fánnǎo shì rǎn huì fǎ pú tí niè pán shì qīngjìng
矣。生死、烦恼是染秽法，菩提、涅槃是清净
fǎ shēngchénjiǒng yì yōu liè tiānyuān yún hé yán yì dànyǒumíng
法，升沉迥异，优劣天渊，云何言亦但有名
zì yé
字耶？

dá ruò jiù shì lùn chéng rú suǒshuō ruòyuē lǐ lùn yī
答：若就事论，诚如所说。若约理论，一
yī jiē wú shí fǎ yù rú lí yuán zǐ dì bànzuò pín ér shēnxíng
一皆无实法。喻如梨园子弟，扮作贫儿，身行
gài shí yì qǐ xī qiú xū yú yòubàn dì wáng shēndēng jiǔ wǔ
丐食，意起希求。须臾又扮帝王，身登九五，
yì shēnghuānyuè yǒu zhì huì zhě bù yīng yú shì ér shēng shí xiǎng
意生欢悦。有智慧者，不应于是而生实想，
wèiyǒu guì jiàngāo bēi zhī yì shēng sǐ fánnǎo pú tí niè pán
谓有贵贱高卑之异。生死、烦恼，菩提、涅槃，
yì fù rú shì fán fū wèi shí zhū fó shèngrén zhī qí fēi zhēn
亦复如是。凡夫谓实，诸佛、圣人知其非真。

yòuwèn shēng sǐ fánnǎo bù shí kě yě ruò pú tí niè
又问：生死、烦恼不实可也，若菩提、涅
pán yì fēi zhēn shí hé xū xīn kǔ xiū zhèng yé
槃亦非真实，何须辛苦修证耶？

dá suǒyán fēi zhēn dàn pò zhí zhuó bù yán xiū zhèng yì wú
答：所言非真，但破执著，不言修证亦无。
ruò zhí fēi zhēn fǎn chéng xié jiàn yǐ nǎi yǒushēnfàn lǜ yí kǒu tán
若执非真，反成邪见矣。乃有身犯律仪，口谈
xuánmiào yǐ niàn fó wéi yú fū yǐ xiū chí wéizhuóxiàng cǐ mò shì
玄妙，以念佛为愚夫，以修持为著相。此末世
cōngmíngrén cānchán dà bìng bù kě bù zhī
聪明人参禅大病，不可不知。）

jīn yán yuǎn lí è fǎ shì bú gèngzào jí shì fánnǎo
今言“远离恶法，誓不更造”，即是“烦恼

wú jìn shì yuànduàn cǐ yī jí dì fā xīn qín xiū shèngdào shì
无尽誓愿断”，此依集谛发心，勤修圣道。“誓

bú tuì duò jí shì fǎ mén wú liàng shì yuànxué cǐ yī dào dì
不退惰”，即是“法门无量誓愿学”，此依道谛

fā xīn shì chéngzhèng jué jí shì fó dào wú shàng shì yuàn
发心。“誓成正觉”，即是“佛道无上誓愿

chéng cǐ yī miè dì fā xīn shì dù zhòngshēng jí shì zhòng
成”，此依灭谛发心。“誓度众生”，即是“众

shēng wú biān shì yuàn dù cǐ yī kǔ dì fā xīn wén suī bú cì
生无边誓愿度”，此依苦谛发心。文虽不次，

yì wú èr yě
义无二也。

yún hé yī yú kǔ dì fā xīn wèiguānzhòngshēngwéishēng lǎo
云何依于苦谛发心？谓观众生为生、老、

bìng sǐ zhī suǒ bī pò shēng dà kǔ nǎo yǐ shì yīn yuán fā shì
病、死之所逼迫，生大苦恼。以是因缘，发誓

yuànyún wǒ dāngzǎo dù shēng sǐ yì dù wú liàngzhòngshēng dé chū
愿云：“我当早度生死，亦度无量众生得出

shēng sǐ shēng sǐ jí suǒguān kǔ dì yīn guānshēng sǐ gù yuàn
生死。”生死即所观苦谛，因观生死，故愿

dù tuō shì míng yī kǔ dì fā xīn
度脱，是名依苦谛发心。

yún hé yī yú jí dì fā xīn wèiguānzhòngshēngwéi tān yù
云何依于集谛发心？谓观众生为贪欲、

chēn huì yú chī xié jiàn zhī suǒnǎo hài bù néng zì bá yǐ shì
瞋恚、愚痴、邪见之所恼害，不能自拔。以是

yīn yuán fā shì yuànyún wǒ dāng zì duànfánnǎo yì duànzhòng
因缘，发誓愿云：“我当自断烦恼，亦断众

shēng wú liàng fánnǎo lìng dé jiě tuō fánnǎo jí suǒguān jí dì
生无量烦恼，令得解脱。”烦恼即所观集谛，

yīn guānfánnǎoguòhuàn gù yù duànchú shì míng yī jí dì fā xīn
因观烦恼过患，故欲断除，是名依集谛发心。

yún hé yī yú miè dì fā xīn wèiguānzhū fó yǐ miè fánnǎo
云何依于灭谛发心？谓观诸佛已灭烦恼，

dé jiě tuō lè jù yǒu wú liàngshéntōng zì zài ér zhūzhòngshēng bù
得解脱乐，具有无量神通自在，而诸众生不

jué bù zhī wàngshòuzhū kǔ yǐ shì yīn yuán fā shì yuànyún wǒ
觉不知，妄受诸苦。以是因缘，发誓愿云：“我

dāng qín xiū fāngbiàn dé dà niè pán jì miè zhī lè yì lìng zhòngshēng
当勤修方便，得大涅槃寂灭之乐，亦令众生
tóng dé cǐ lè niè pán fó guǒ jí suǒguānmiè dì yīn guān fó guǒ
同得此乐。”涅槃佛果即所观灭谛，因观佛果，
gù yǒu xī qiú shì míng yī miè dì fā xīn
故有希求，是名依灭谛发心。

yún hé yī yú dào dì fā xīn wèi guān liù dù wàn hèng héng
云何依于道谛发心？谓观六度万行，恒
shā fǎ mén jù yǒu wú liàng chènxìng fǎ lè ér zhū zhòngshēng bù xí
沙法门，具有无量称性法乐，而诸众生不习
bù xiū wàngzào zhū yè yǐ shì yīn yuán fā shì yuàn yún wǒ dāng
不修，妄造诸业。以是因缘，发誓愿云：“我当
jīng qín xiū xué wú liàng fǎ mén yì lìng zhòngshēng xiū xué shì fǎ fǎ
精勤修学无量法门，亦令众生修学是法。”法
mén jí suǒguāndào dì yīn guān fǎ mén gù yuàn xiū xué shì míng
门即所观道谛，因观法门，故愿修学，是名
yī dào dì fā xīn yě
依道谛发心也。

rán cǐ zhǐ shì shì xiàng ruò zhī lǐ xìng jù zú zé sì jiē wú zuò
然此只是事相，若知理性具足，则四皆无作。
yún hé wú zuò wèizhòngshēng shì jiǎ míng dù wú suǒ dù fán nǎo wú
云何无作？谓众生是假名，度无所度；烦恼无
shí xìng duàn wú suǒduàn fǎ ményuán jù zú xué wú suǒxué fó
实性，断无所断；法门元具足，学无所学；佛
dàoběnxiànchéng chéng wú suǒchéng cǐ míng wú zuò sì hóng shì yuàn
道本现成，成无所成。此名无作四弘誓愿，
yī yú wú zuò sì dì ér fā yě
依于无作四谛而发也。

èr bié yuàn èr chū qiú fó hù niàn èr zhèng fā yuàn
二、别愿二：初、求佛护念；二、正发愿。

jīn chū
今初

ē mí tuó fó yǐ cí bēi yuàn lì dāngzhèng zhī wǒ dāng
阿弥陀佛，以慈悲愿力，当证知我，当
āi mǐn wǒ dāng jiā pī wǒ yuànchánguān zhī zhōng mèngmèi zhī jì
哀愍我，当加被我。愿禅观之中，梦寐之际，

dé jiàn ē mí tuó fó jīn sè zhī shēn dé lì ē mí tuó fó bǎoyán zhī
得见阿弥陀佛金色之身，得历阿弥陀佛宝严之
tǔ dé méng ē mí tuó fó gān lù guàndǐng guāngmíngzhàoshēn shǒu
土，得蒙阿弥陀佛甘露灌顶，光明照身，手
mó wǒ tóu yī fù wǒ tǐ
摩我头，衣覆我体。

ē mí tuó fó xià wǔ jù míng hù niàn zhī xīn yuànchán
“阿弥陀佛”下五句，明护念之心。“愿禅
guān xià míng hù niàn zhī shì
观”下，明护念之事。

zhū fó xīn zhě shì dà cí bēi yǐ cí bēi gù zé yǒu shì yuàn
诸佛心者，是大慈悲。以慈悲故，则有誓愿。
yǐ shì yuàn lì zé dāngzhèng zhī yóuzhèng zhī gù fù dāng āi mǐn
以誓愿力，则当证知。由证知故，复当哀愍。
yǐ āi mǐn gù bì yìng jiā pī cǐ mí tuó hù niàn zhī xīn yě
以哀愍故，必应加被。此弥陀护念之心也。

chánguān wèi shí liù guān shǐ cóng rì guān nǎi zhì jiǔ
“禅观”谓十六观，始从日观，乃至九
pǐn wǎngshēng huò jù guān shí liù huòzhuān yī guān yán yī guān
品往生。或具观十六，或专一观。言一观
zhě qiě zhǐ zǒngguān wèiguān jǐ shēnzuò liánhuāzhōng zuò liánhuā
者，且指总观。谓观己身坐莲华中，作莲华
kāi hé xiǎng liánhuā kāi shí mí tuó shèngzhòng jù fàngguāngmíng
开合想。莲华开时，弥陀、圣众俱放光明，
lái zhào wǒ shēn shuǐ niǎo shù lín jiē yǎnmiào fǎ cǐ míngzǒng
来照我身，水、鸟、树、林皆演妙法，此名总
guān huòdànguānzhàng liù fó xiàng zài chí shuǐshàng chuíshǒu tí
观。或但观丈六佛像，在池水上，垂手提
xié jǐ shēn hú guì huāzhōng yì kě
携，己身胡跪华中，亦可。

wèn jīn jì zhuān chí mínghào yún hé fù lìng guānxiǎng
问：今既专持名号，云何复令观想？

dá zhōng rì chí míng zàn shí guānxiǎng yǐ guānzhù niàn
答：终日持名，暂时观想，以观助念，
niàn zé bù sǎn zòng lìng xīn cū jìng xì yì kě tuōxiàng ér guān fù
念则不散。纵令心粗境细，亦可托像而观。复
hé ài hū chánguān shì xǐng shí mèngmèi shì shuì shí huòxǐnghuòshuì
何碍乎？禅观是醒时，梦寐是睡时。或醒或睡，

jiē dé jiàn fó ruò bù guānxiǎng zé jiàn fó wéinán
皆得见佛。若不观想，则见佛为难。

wèn guānzhōngjiàn fó dé wú mó shì fǒu
问：观中见佛，得无魔事否？

dá cānchánrén běn bú niàn fó ér fó hū xiàn cǐ zé xīn
答：参禅人本不念佛，而佛忽现，此则心

jìngxiāngwéi míngwéi mó shì niàn fó rén běn zì guān fó fó suí xiàng
境相违，名为魔事。念佛人本自观佛，佛随相

xiàn cǐ mínggǎnyìngdàojiāo fēi mó shì yě rán xū liǎo zhī suǒjiàn
现，此名感应道交，非魔事也。然须了知，所见

zhī fó rú shuǐzhōngyuè fēi yǒu fēi wú bù kě qǔ zhuó ruòshēng qǔ
之佛如水中月，非有非无，不可取著。若生取

zhuó zé kǒngfǎnchéng mó shì qiè yí shèn zhī
著，则恐反成魔事。切宜慎之。

jīn sè shēn shì zhèngbào bǎoyán tǔ shì yī bào
“金色身”是正报，“宝严土”是依报，

lì shì jīng lì bǎoyán zhě qī bǎozhuāngyán yě yú wén
“历”是经历。“宝严”者，七宝庄严也。余文

kě jiě
可解。

èr zhèng fā yuànsān chū xiànshēngyuàn èr lín zhōng
二、正发愿三：初、现生愿；二、临终

yuàn sān wǎngshēngyuàn jīn chū
愿；三、往生愿。今初

shǐ wǒ sù zhàng zì chú shàngēnzēngzhǎng jí kōngfánnǎo
使我宿障自除，善根增长。疾空烦恼，

dùn pò wú míng yuán jué miào xīn kuò rán kāi wù jì guāngzhēnjìng
顿破无明。圆觉妙心，廓然开悟。寂光真境，

cháng dé xiànqián
常得现前。

yóugān lù guàndǐng gù sù zhàngchú yóuguāngmíngzhàoshēn
由甘露灌顶，故宿障除。由光明照身，

gù shàngēnzhǎng yóushǒumó wǒ tóu gù fánnǎo wú míngdùn pò
故善根长。由手摩我头，故烦恼、无明顿破。

yóu yī fù wǒ tǐ gù miào xīn zhēnjìngxiànqián
由衣覆我体，故妙心、真境现前。

sù zhàng zhǐ huò yè kǔ sānzhàng shàngēn jí
“宿障”指惑、业、苦三障，“善根”即
jiè dìng huì gēn hūn fán zhī fǎ nǎoluàn xīn shén míngwéi fán
戒、定、慧根。昏烦之法，恼乱心神，名为“烦
nǎo zhǐ jiàn sī huò yú dì yī yì dì bù liǎo míngyuē wú míng
恼”，指见思惑。于第一义谛不了，名曰无明，
zhǐ gēnběnhuò yóu cǐ èr huò gù miào xīn zhēn jìng bù néngxiǎnxiàn
指根本惑。由此二惑，故妙心、真境不能显现。
jīn èr huòdùnkōng gù kāi wù xiànqián yě yuán jué shì néngzhèng
今二惑顿空，故开悟现前也。“圆觉”是能证
zhì jì guāng shì suǒzhèng lǐ xiànqián zhě dòngrán míng
智，“寂光”是所证理。“现前”者，洞然明
bái yě
白也。

èr lín zhōngyuàn
二、临终愿

zhì yú lín yù mìngzhōng yù zhī shí zhì shēn wú yī qiè bìng kǔ
至于临欲命终，预知时至。身无一切病苦
è nàn xīn wú yī qiè tān liàn mí huò zhū gēnyuè yù zhèngniàn fēn
厄难，心无一切贪恋迷惑。诸根悦豫，正念分
míng shě bào ān xiáng rú rù chándìng ē mí tuó fó yǔ guān yīn
明。舍报安详，如入禅定。阿弥陀佛，与观音、
shì zhì zhū shèngxiánzhòng fàngguāng jiē yǐn chuíshǒu tí xié lóu
势至、诸圣贤众，放光接引，垂手提携。楼
gé chuáng fān yì xiāngtiānyuè xī fāngshèngjìng zhāo shì mù qián
阁幢幡，异香天乐，西方圣境，昭示目前。
lìng zhū zhòngshēng jiàn zhě wén zhě huān xǐ gǎn tàn fā pú tí xīn
令诸众生，见者闻者，欢喜感叹，发菩提心。

lín mìngzhōng shí dì bā shí jiāng qù shí yě sān rì qī rì
临命终时，第八识将去时也。三日、七日，
wéi yù zhī
为预知。

sì dà bù tiáomíngbìng kǔ shuǐ huǒ dāobīng dú yàoděng
四大不调名病苦，水、火、刀兵、毒药等
míng è nàn
名厄难。

tānliàn yǒu sì yī zhōng suì chízhāi yī zhāo shí ròu
“贪恋”有四：一、终岁持斋，一朝食肉；

èr chángniánniàn fó cǐ rì tānshēng sān ēn ài qiānchán
二、长年念佛，此日贪生；三、恩爱牵缠，

nán gē nánshě sì xǔ yuànbǎoráng qiú shén fú yào
难割难舍；四、许愿保禳，求神服药。

mí huò yǒusān yī yí zuì yè shēnzhòng èr yí
“迷惑”有三：一、疑罪业深重；二、疑

gōngxíngqiǎn bó sān yí fó bù lái yíng
功行浅薄；三、疑佛不来迎。

zhūgēn jí yǎnděng wǔ gēn zhèngniàn shì yì gēn wú
“诸根”即眼等五根，“正念”是意根。无

bìng wú nàn gù yuè yù wú tān wú huò gù fēnmíng
病无难故悦豫，无贪无惑故分明。

shě suǒshòushēnmíngshěbào bù máng bú luàn gù ān xiáng zuò
舍所受身名舍报，不忙不乱故安详，坐

tuō lì wáng gù yún rú rù chándìng
脱立亡故云如入禅定。

ē mí tuó fó xià mínggǎnyìngdàojiāo lìng zhūzhòngshēng
“阿弥陀佛”下，明感应道交。“令诸众生”

xià míngjiànwén lì yì rú wén kě zhī
下，明见闻利益。如文可知。

sān wǎngshēngyuàn
三、往生愿

wǒ yú ěr shí chéng jīn gāng tái suí cóng fó hòu rú tán zhǐ
我于尔时，乘金刚台，随从佛后，如弹指

qǐng shēng jí lè guó qī bǎo chí nèi shènglián huāzhōng huā kāi
顷，生极乐国，七宝池内，胜莲华中。华开

jiàn fó jiànzhū pú sà wénmiào fǎ yīn huò wú shēngrěn yú xū
见佛，见诸菩萨，闻妙法音，获无生忍。于须

yú jiān chéng shì zhū fó qīn méngshòu jì dé shòu jì yǐ sān
臾间，承事诸佛，亲蒙授记。得授记已，三

shēn sì zhì wǔ yǎn liù tōng wú liàng bǎi qiān tuó luó ní mén yī qiè
身四智，五眼六通，无量百千陀罗尼门，一切

gōng dé jiē xī chéng jiù
功德，皆悉成就。

jīn gāng tái jí liánhuāzuò qí zuò jīn gāngsuǒ chéng gù
“金刚台”即莲华座，其座金刚所成，故
míng jīn gāng tái yòuhuā nèi liánfáng yì míngwéi tái shàng pǐn shàng
名金刚台。又华内莲房，亦名为台。上品上
shēng nǎi yǒu cǐ tái rú tán zhǐ qǐng yánwǎngshēng zhī sù yě
生，乃有此台。“如弹指顷”言往生之速也。
shènglián huā jí jīn gāng tái shàng zhī huā
“胜莲华”即金刚台上之华。

wú shēng rěn zhě yī qiè zhū fǎ běn zì bù shēng bú miè
“无生忍”者，一切诸法本自不生不灭，
zhòngshēngdiāndǎo wàngjiànshēngmiè jīn yǐ zhì huì ér liǎo dá zhī
众生颠倒，妄见生灭。今以智慧而了达之，
gù yún huò wú shēng rěn dé cǐ rěn yǐ biàndēngchūzhù dà yòng
故云“获无生忍”。得此忍已，便登初住，大用
xiànqián chéng shì zhū fó xià zhèngmíng qí xiàng
现前。“承事诸佛”下，正明其相。

sānshēn zhě fǎ shēn bàoshēn huàshēn sì zhì
“三身”者，法身、报身、化身。“四智”
zhě yī dà yuán jìng zhì èr píngděngxìng zhì sānmiàoguānchá zhì
者，一大圆镜智、二平等性智、三妙观察智、
sì chéngsuǒzuò zhì wǔ yǎn zhě ròu yǎn tiānyǎn huì yǎn
四成所作智。“五眼”者，肉眼、天眼、慧眼、
fǎ yǎn fó yǎn liù tōng zhě tiānyǎn tiān ěr tā xīn
法眼、佛眼。“六通”者，天眼、天耳、他心、
sù mìng shén zú lòu jìn yě tuó luó ní fānzǒng chí wèizǒng
宿命、神足、漏尽也。“陀罗尼”翻总持，谓总
yī qiè fǎ chí wú liàng yì yě
一切法，持无量义也。

yī qiè gōng dé jù zǒng jié shàngwén jiē xī chéng jiù
“一切功德”句，总结上文。“皆悉成就”
zhě shì chūzhù fēn chéng jiù fēi jiū jìng chéng jiù yě
者，是初住分成就，非究竟成就也。

chū zì lì jìng
初自利竟。

èr lì tā
二、利他

rán hòu bù wéi ān yǎng huí rù suō pó fēn shēn wú shù biàn
然后不违安养，回入娑婆。分身无数，遍
shí fāng chà yǐ bù kě sī yì zì zài shén lì zhǒng zhǒng fāng biàn
十方刹。以不可思议自在神力，种种方便，
dù tuō zhòng shēng xián lìng lí rǎn huán dé jìng xīn tóng shēng xī fāng
度脱众生。咸令离染，还得净心。同生西方，
rù bú tuì dì
入不退地。

wèn pú sà huà tā bù yú jìng tǔ ér yú huì tǔ zhě hé
问：菩萨化他，不于净土，而于秽土者何
yě
也？

dá yǐ jìng tǔ zhōng rén yǒu shàn wú è huà dù zé yì
答：以净土中人，有善无恶，化度则易。
huì tǔ è duō shàn shǎo huà dù zé nán nán gù dà bēi zēng zhǎng xíng
秽土恶多善少，化度则难。难故大悲增长，行
yuàn jiān láo yì gù bēi xīn bù shēn xíng yuàn bù guǎng dà mí tuó
愿坚牢。易故悲心不深，行愿不广。《大弥陀
jīng yún cǐ tǔ xiū xíng yī rì shèng yú xī fāng jìng tǔ xiū xíng yī
经》云：“此土修行一日，胜于西方净土修行一
jié zhě gài wèi cǐ yě yòu cǐ suō pó shì běn xī shòu shēng zhī chù
劫”者，盖谓此也。又此娑婆是本昔受生之处，
yǒu yuán bì duō huà dù yí jí suǒ yǐ shēng jìng tǔ hòu bì xiān huí
有缘必多，化度宜急。所以生净土后，必先回
rù
入。

yòu wèn jìng zài cǐ tǔ huà dǎo yǒu hé bù kě hé xū shě cǐ
又问：径在此土化导，有何不可？何须舍此
qū bǐ rán hòu huí rù
趋彼，然后回入？

dá ruò bù shě cǐ zé duò luò yǒu fèn huà dǎo hé cóng ruò
答：若不舍此，则堕落有分，化导何从？若
bù wǎng bǐ zé zì lì wèi néng lì tā ān bǎo yù rú pín rén
不往彼，则自利未能，利他安保？喻如贫人，

wèijiàn dì wáng wèiménguān zhí zé zì shàng jī hándòng něi zhī bù
未见帝王，未蒙官职，则自尚饥寒冻馁之不
xiá yòuyān néngzhōu jǐ lín lǐ xiāngdǎng hū gù zhī bú yuàn dù
暇，又焉能周给邻里乡党乎？故知不愿度
shēng zé yǐ yuàn zé bì qiú xī fāng bù shēng xī fāng zé yǐ shēng
生则已，愿则必求西方。不生西方则已，生
zé bì xū huí rù
则必须回入。

yòuwèn shì yù wǎngshēng yòu yù huí rù dé wú jìn tuì chóu
又问：适欲往生，又欲回入，得无进退踌
chú zhì bù jué dìng yé
躇，志不决定耶？

dá xiān qī zì lì gù yuànwǎngshēng hòuyuàn lì tā
答：先期自利，故愿往生。后愿利他，
gù xū huí rù fā xīn suī zài yī shí xíng shì zé yǒuxiānhòu ruò bù
故须回入。发心虽在一时，行事则有先后。若不
xiān fā cǐ yì yī shēngjìng tǔ huí rù zé nán qí rú sì ēn sān
先发此意，一生净土，回入则难，其如四恩三
yǒu hé gù zhī wèi dé wǎngshēng jué wú fù rù bāo tāi zhī niàn jì
有何？故知未得往生，决无复入胞胎之念。既
shēng ān yǎng jué wú bù lái huàdǎo zhī xīn cǐ zhèngmíng jué dìng
生安养，决无不来化导之心。此正明决定，
hé wèi bú dìng yé
何谓不定耶？

yán bù wéi ān yǎng zhě fǎ shēn bú dòng yě yán huí
言“不违安养”者，法身不动也。言“回
rù suō pó zhě huàshēnyìngxiàn yě rú yī yuèqiānjiāng bù shēng
入娑婆”者，化身应现也。如一月千江，不升
bú jiàng cóng tǐ qǐ yòng yì fù rú shì fēi dú yī guó yì biàn
不降。从体起用，亦复如是。非独一国，亦遍
shí fāng zhòng shú tuō sān fān fān bù xī
十方。种、熟、脱三，番番不息。

xiǎoshèng wàidàozuò yì shéntōng míng kě sī yì yī xīn zuò
小乘、外道作意神通，名可思议。一心作
yī bù néngzuòduō míng bú zì zài pú sà bù ěr bù xiāozuò
一，不能作多，名不自在。菩萨不尔，不消作
yì huàhuà wú qióng gù míng bù kě sī yì zì zài shén lì yě qiān
意，化化无穷，故名不可思议自在神力也。悭

tān zhě yǐ cái shī shè gāngqiángzhě yǐ ài yǔ shè wéishànzhě yǐ lì
贪者以财施摄，刚 强 者以爱语摄，为善 者以利

yì shè xíng è zhě yǐ tóng shì shè gù míngzhǒngzhǒngfāngbiàn shǐ
益摄，行恶者以同事摄，故名 种 种 方便。使

qí sānhuò bù qǐ míngwéi lí rǎn sān dé yuánzhèng míngwéi jìng xīn
其三惑不起，名为离染。三德圆 证，名为净心。

jiàn sī chénshā wú míngwéi sānhuò fǎ shēn bō rě jiě
（见思、尘沙、无明为三惑。法身、般若、解

tuō wéi sān dé xián lìng lí rǎn èr jù shì xiàn shì yì tóng
脱为三德。）“咸令离染”二句，是现世益。“同

shēng xī fāng èr jù shì hòu shì yì
生西方”二句，是后世益。

bú tuì yǒu sān yī wèi bú tuì zhōng bú tuì wéi fán fū
“不退”有三：一、位不退，终 不退为凡夫、

èr shèng èr xíng bú tuì jué wú tuì shī suǒ xiū xíng yè sān niàn
二乘；二、行不退，决无退失所修行业；三、念

bú tuì jué wú yī niànwàng shī cuò wù yòu yī rù xī fāng zòng zài
不退，决无一念忘失错误。又一入西方，纵在

yí chéngbiān dì xià pǐn xià shēng zhōng bú tuì rù sān tú gù zǒng
疑城边地、下品下生，终不退入三途，故总

míng bú tuì yě
名不退也。

wèn xī fāng bú tuì shè shǐ huí rù suō pó huányǒu tuì fǒu
问：西方不退，设使回入娑婆，还有退否？

dá rú shàngsuǒ míngsānshēn sì zhì zhǒngzhǒngxiànqián jiā yǐ
答：如上所明三身四智种 种现前，加以

mí tuó hù niàn zhū fó shèshòu yānyǒu tuì shī zhī lǐ yù rú yī jǐn
弥陀护念、诸佛摄受，焉有退失之理？喻如衣锦

huánxiāng shùnfēngyáo lǔ wú qiú bú lì wú wǎng bù qián pú
还乡，顺风摇橹，无求不利，无往不前。菩

sà dù shēng suǒ yǐ bì yù qiú shēng xī fāng ér hòu huí rù zhě liáng
萨度生，所以必欲求生西方，而后回入者，良

yóu yú cǐ
由于此。

sān zǒng jié èr yuàn
三、总结二愿

rú shì dà yuàn shì jiè wú jìn zhòngshēng wú jìn yè jí fán
如是大愿，世界无尽，众 生 无尽，业及烦
nǎo yī qiè wú jìn wǒ yuàn wú jìn
恼一切无尽，我愿无尽。

rú shì dà yuàn zǒng jié qiánwén shì jiè wú jìn děng
“如是大愿”，总结前文。“世界无尽”等，
shì jǔ lì wǒ yuàn jù zǒngxiǎn wú jìn rú yún shì jiè bù
是举例。“我愿”句，总显无尽。如云：世界不
kě jìn wǒ yuàn bù kě jìn zhòngshēng bù kě jìn yè jí fán nǎo bù
可尽，我愿不可尽；众 生 不可尽，业及烦恼不
kě jìn wǒ yuàn bù kě jìn ruò sì zhǒng kě jìn wǒ yuàn nǎi kě jìn
可尽，我愿不可尽；若四 种 可尽，我愿乃可尽。

wèn hé gù fā cǐ wú jìn dà yuàn yé
问：何故发此无尽大愿耶？

dá yǐ yóu xīn wú jìn gù suí xīn suǒ fā shì yuàn yì wú yǒu
答：以由心无尽故，随心所发誓愿，亦无有
jìn yòu shì jiè děng sì bìngyóu xīn jù zòngrán chéng fó
尽。又“世界”等四，并由心具，纵然 成 佛，
yì wú kě jìn zhī lǐ
亦无可尽之理。

yòuwèn yuàn jì wú jìn chéng fó hé shí
又问： 愿 既无尽， 成 佛何时？

dá suǒyán chéng fó zhǐ shì shí dé zì xīn jiū jìng bù shēng ěr
答：所言 成 佛，只是识得自心究竟不 生 耳。
zhì yú sān shí èr xiàng fāngbiàn shī wéi běn fēi zhēn shí shàng hé
至于三十二 相， 方 便施为， 本非真实。 尚 何
chéng yǔ bù chéng zhī kě lùn zāi
成 与不 成 之可论哉？

chū fā yuànjìng
初发愿竟。

cì huí xiàng
次、回向

yuàn jīn lǐ fó fā yuàn xiū chí gōng dé huí shī yǒuqíng
愿今礼佛、发愿、修持功德，回施有情。

sì ēn zǒngbào sān yǒu qí zī fǎ jiè zhòngshēng tóngyuánzhǒng zhì
四恩总报，三有齐资。法界众生，同圆种智。

pú sà xiū xíng bì xiān huí xiàngzhě yǐ ruò bù huí xiàng zé
菩萨修行，必先回向者，以若不回向，则

shì rén tiānguǒbào ruò néng huí xiàng zé chéngchū shì zhèng yīn gù yě
是人天果报。若能回向，则成出世正因故也。

huí xiàngyǒu sān yī huí jǐ xiàng tā èr huí yīn xiàngguǒ
回向有三：一、回己向他；二、回因向果；

sān huí shì xiàng lǐ
三、回事向理。

yún hé huí jǐ xiàng tā yǐ yóuzhòngshēng wú shǐ shí lái suǒ
云何回己向他？以由众生无始时来，所

xiū shàn yè bìng wèi jǐ shēn jí jǐ juàn shǔ jīn huí cǐ xīn xiàng yú
修善业，并为己身及己眷属。今回此心向于

zhòngshēng yǐ jǐ suǒ xiū xī shī yú bǐ yuàn tā dé lì bù qiú
众生，以己所修，悉施于彼，愿他得利，不求

zì lè shì míng huí jǐ xiàng tā
自乐，是名回己向他。

yún hé huí yīn xiàngguǒ yǐ wú shǐ lái dànwèi rén tiān fú bào
云何回因向果？以无始来，但为人天福报，

bù qiú chū shì shí guǒ jīn huí cǐ xīn xiàng yú wú shàng pú tí suǒ
不求出世实果。今回此心，向于无上菩提，所

xiū shàn yè xī yòngzhuāngyán fó guǒ shì míng huí yīn xiàngguǒ
修善业，悉用庄严佛果，是名回因向果。

yún hé huí shì xiàng lǐ ruò jiàn yǒuzhòngshēng zhū fó shàn
云何回事向理？若见有众生、诸佛、善

fǎ huí xiàngzhǒngzhǒng chā bié zé shì bù kōng jīn huí cǐ xīn
法、回向种种差别，则事不空。今回此心，

xiàng yú shí jì néng xiū suǒ xiū néngxiàng suǒxiàng èr jù jì miè
向于实际，能修所修、能向所向，二俱寂灭，

shì míng huí shì xiàng lǐ
是名回事向理。

jīn yán ēn yǒu qí zī shì huí jǐ xiàng tā tóngyuánzhǒng
今言“恩有齐资”，是回己向他。“同圆种
zhì shì huí yīn xiàngguǒ cǐ èr bìng shì shì xiàng lǐ zài shì zhōng
智”，是回因向果。此二并是事相，理在事中，
gù sān jiē jù zú zhǒng zhì zhě fó zhī zhì huì yě wèinéng zhī
故三皆具足。“种智”者，佛之智慧也，谓能知
zhū fǎ yī xiàng yì néng zhī zhǒngzhǒngxiàng wú èr wú bié gù míng
诸法一相，亦能知种种相无二无别，故名
zhǒng zhì yě
种智也。

wèn suǒ xiū shàn yè suī yǒu ruò wú míng bú zhù xiàng jīn
问：所修善业，虽有若无，名不住相。今
yī shì fǔ bì jí jí huí xiàng bù yǐ zhuó hū
一事甫毕，汲汲回向，不已著乎？

dá rǔ yánshàn bú zhù xiàng wéi yǒu hòubào fǒu ruò wú
答：汝言善不住相，为有后报否？若无，
zé duòduànmiè ruò yǒu zé suī bù qiú fú fú huán suí rǔ rén
则堕断灭。若有，则虽不求福，福还随汝。人
tiānguǒbào gù wèimiǎn lí yún hé wú zhuó jīn yǐ cǐ fú huí
天果报，固未免离，云何无著？今以此福，回
shī zhòngshēng jí yǐ zhū fó zé chéng wú lòu shèng yīn hé zhuó zhī
施众生及以诸佛，则成无漏胜因，何著之
yǒu
有？

wèn huí shī zhòngshēng zhòngshēng shí dé lì yì fǒu ruò wú
问：回施众生，众生实得利益否？若无
lì yì zé chéng xū wàng ruò yǒu lì yì zé wǒ zuò tā shòu yān
利益，则成虚妄。若有利益，则我作他受，焉
yǒu cǐ lǐ
有此理？

dá pú sà fú dé yǔ zhòngshēnggòng xiàn zài suī wú lì yì
答：菩萨福德与众生共。现在虽无利益，
wèi lái chéng fó zé zhòngshēngshòu cì rú mí tuó fó guó fán lái
未来成佛，则众生受赐。如弥陀佛国，凡來
shēngzhě jí tóng fó shòuyòng bìngyóu shì zūn yīn dì zuò fú huí shī
生者，即同佛受用。并由世尊因地作福，回施
wǒ děng shì gù jīn rì dé qí guǒbào rú fù cái zǐ yòng shú yuē
我等，是故今日得其果报。如父财子用，孰曰

bù kě hū
不可乎？

wèn huí xiàng yǔ bù huí xiàng gōngyǒushèng liè shì yǒu dé
问：回向与不回向，功有胜劣、事有得

shī fǒu
失否？

dá huí xiàng zé shǎo fú chéngduō rú yī dī tóu hǎi bù
答：回向，则少福成多。如一滴投海，不

kě fēn bié bù huí xiàng zé duō fú zhuǎnshǎo rú shuǐguàn lòu zhī
可分别。不回向，则多福转少。如水灌漏卮，

xū yú jí jìn yòu ruò néng huí xiàng zé xīn néngzhuǎn fú jìng wǎng
须臾即尽。又若能回向，则心能转福，径往

xī fāng ruò bù huí xiàng zé xīn bèi fú qiān huánshēngsān jiè
西方。若不回向，则心被福牵，还生三界。

shì yǐ xiū jìng yè rén fán yǒu yī shàn bì xiān huí xiàng xī fāngzhě
是以修净业人，凡有一善，必先回向西方者，

gài yǐ cǐ yě
盖以此也。

wèn huí xiàng xī fāng zé zì qiú kuài lè huí xiàng fó guǒ
问：回向西方，则自求快乐。回向佛果，

zé zì qiú zūnshèng yóu lái wèi jǐ hé yǔ zhòngshēng
则自求尊胜。由来为己，何与众生？

dá gǒu bú wèi rén zé hé xū zuò fó rú bù yīn zhì luàn
答：苟不为人，则何须作佛？如不因治乱，

yānyòng qiú wáng dāng zhī lì rén bì xiān zì lì chéng jǐ jí shì
焉用求王？当知利人，必先自利。成己即是

chéng tā shàng hé bǐ cǐ fēn bié zhī yǒu zāi
成他。尚何彼此分别之有哉？

wèn zhòngshēngběnkōng pú tí fēi yǒu bú jiànshàn fǎ
问：众生本空，菩提非有，不见善法，

jiāng hé huí xiàng
将何回向？

dá suī zhī sān shì jù kōng ér zhòngshēng bù jiě wàngzào
答：虽知三事俱空，而众生不解，妄造

zhū yè wàngshòuzhū kǔ shì gù pú sà yǐ shàn fǎ ér huí xiàng zhī
诸业，妄受诸苦。是故菩萨以善法而回向之，

yòu yù chéng fó ér dù tuō zhī bú fèi xiū chí yīn guǒ ěr ruò zhí
又欲成佛而度脱之，不废修持、因果耳。若执

jù kōng zé fǎn chéngpiānjiàn duò rù èr shèngduànmièshēnkēng yǐ
俱空，则反 成 偏见，堕入二 乘 断 灭深 坑矣。

shì zhī jù zú sānzhǒng huí xiàng shì pú sà xiū xíngyàoxíng bù kě bù
是知具足三 种 回 向，是菩萨修行要行，不可不

zhī
知。

lüè shì yuànwén jìng
略释愿 文竟。

西方发愿文注（终）

此咒置经书中可灭误跨之罪

仁・慧・草・堂